

KRAJSKÝ PAMIATKOVÝ ÚRAD ŽILINA
PRACOVISKO RUŽOMBEROK

PAMIATKOVÁ ZÓNA LIPTOVSKÝ MIKULÁŠ ZÁSADY OCHRANY PAMIATKOVÉHO ÚZEMIA

2013

Na obálke je:

Erb mesta Liptovský Mikuláš. Erb tvorí v modrom štíte striebrovlasý a striebrobradý svätý Mikuláš v zlatých topánkach, striebornej albe, striebornom zlatolemom ornáte a striebornom plášti, pravoucou pred sebou držiaci striebornú knihu s tromi guľami a v ľavej ruke drží zlatú ľavošikmú privrátenú berlu. Svätý Mikuláš, patrón obchodníkov a námorníkov, sa aj stal patrónom tunajšieho kostola z 13. storočia postavenom pri obchodnej ceste smerom na Spiš. Stal sa pečatným a erbovým symbolom tejto lokality. Doložený je od najstaršej mestskej pečate zo 14. storočia. Podoba svätca sa v detailoch menila, napr. začiatkom 17. storočia je svätec zobrazený nezvyklo sediaci. V písomnostiach z 19. storočia sa zobrazuje už ako stojaci so svojim obvyklými atribútmi.

V takejto kompozícii svoj erb používa mesto dnes. Výtvarne ho spracoval akademický sochár Alfonz Groma.

Krajský pamiatkový úrad Žilina pracovisko Ružomberok

riaditeľ krajského pamiatkového úradu : Ing. Miloš Dudáš, CSc.

zodpovední riešitelia : Ing. arch. Pavol Jurčo
Ing. arch. Peter Kulašík

autorská spolupráca : Mgr. Ing. Miroslava Šichtová
Mgr. Martin Furman, PhD.

OBSAH :**A. VSTUPNÉ ÚDAJE**

A.1 POŽIADAVKY A DÔVOD SPRACOVANIA ZÁSADA OCHRANY PAMIATKOVÉHO ÚZEMIA	5
---	---

B. ZÁKLADNÉ ÚDAJE O ÚZEMÍ

B.1 NÁZOV PAMIATKOVÉHO ÚZEMIA	6
B.2 NÁZOV MESTA PODĽA ZÁKLADNEJ ÚZEMNEJ JEDNOTKY A KATASTRA, V KTOROM SA PAMIATKOVÉ ÚZEMIA NACHÁDZA	6
B.3 ORGÁN, KTORÝ PAMIATKOVÉ ÚZEMIE VYHLÁSIL, DÁTUM VYHLÁSENIA, Č. ÚZPF	6

C. VYMEDZENIE HRANICE PAMIATKOVÉHO ÚZEMIA

C.1 PARCELNÉ VYMEDZENIE HRANICE PAMIATKOVEJ ZÓNY	6-8
C.2 INFORMÁCIA O ZANESENÍ HRANICE V KATASTRI A O OZNAČENÍ ÚZEMIA PRÍSLUŠNÝM KÓDOM V LISTE VLASTNÍCTVA A NA MAPE	8
C.3 VYMEDZENIE OCHRANNÉHO PÁSMA	8-9

D. ÚDAJE O ZADANÍ A SPRACOVANÍ PAMIATKOVÉHO VÝSKUMU

D.1 ODÔVODNENIE ÚČELU A CIEĽA REALIZÁCIE URBANISTICKO-HISTORICKÉHO VÝSKUMU	9
D.2 METÓDA SPRACOVANIA VÝSKUMU.....	9
D.3 DÁTUM SPRACOVANIA VÝSKUMU	9
D.4 KÓPIA ROZHODNUTIA KPÚ O VÝSKUME	9

E. ÚDAJE O ÚZEMNOPLÁNOVACEJ DOKUMENTÁCII, PODKLADOCH, PRAMEŇOCH, POUŽITEJ LITERATÚRE A PREDCHÁDZAJÚCICH VÝSKUMOCH

E.1 PREHĽAD PREDCHÁDZAJÚCICH URBANISTICKO-HISTORICKÝCH VÝSKUMOV	9
E.2 PREHĽAD PLATNÝCH ÚZEMNOPLÁNOVACÍCH DOKUMENTÁCIÍ A ŠTÚDIÍ	9-11
E.3 MAPOVÉ PODKLADY	11
E.4 STARŠIE PRIESKUMY A VÝSKUMY, ARCHEOLOGICKÉ VÝSKUMY ÚZEMIA	11
E.5 ARCHÍVNE MATERIÁLY	11-12
E.6 LITERATÚRA A ĎALŠIE PRAMENE	12

F. HISTORICKÝ A URBANISTICKO-ARCHITEKTONICKÝ VÝVOJ ÚZEMIA

F.1 STRUČNÝ HISTORICKÝ A STAVEBNÝ VÝVOJ, S ROZHODUJÚCIMI VÝZNAMNÝMI DÁTUMAMI A ROKMI, KTORÉ SA VIAŽU K PREMENÁM ŠTRUKTÚRY	12
F.1.1 Zemepisná poloha	12
F.1.2 Stručný historický a stavebný vývoj územia	13-18
F.2 ZÁSADNÉ URBANISTICKÉ VÝVOJOVÉ ETAPY ÚZEMIA	18
F.2.1 Významné dátumy a roky, ktoré sa viažu k premenám urbanistickej štruktúry	18-22
F.2.2 Etapy historického a stavebného vývoja sídla	22-25
F.2.3 Urbanistická štruktúra pamiatkového územia	25-28

G CHARAKTERISTIKA PAMIATKOVÝCH HODNÔT ÚZEMIA

G.1	PAMIATKOVÉ HODNOTY ÚZEMIA HMOTNEJ POVAHY	28
G.1.1	OBRAZ KRAJINY – charakteristické pohľady	28-29
G.1.2	VONKAJŠÍ OBRAZ ÚZEMIA – panoráma, silueta	29
G.1.3	VNÚTORNÝ OBRAZ ÚZEMIA – priestorová štruktúra	29
G.1.3.1	Hmotová skladba zástavby	29-30
G.1.3.2	Strešná krajina	30-31
G.1.4	FUNKČNÉ VYUŽITIE ÚZEMIA	31-32
G.1.5	HISTORICKÝ PÔDORYS – pôdorysná dispozícia	32
G.1.6	OBJEKTOVÁ SKLADBA ÚZEMIA – kompozícia	33
G.1.6.1	Dominanty a akcenty	33
G.1.6.2	Systém opevnenia	33
G.1.6.3	Priestory – námestia, ulice, voľné plochy	33-34
G.1.6.4	Zástavba	34
G.1.6.5	Zatriedenie nehnuteľností v pamiatkovom území	34
1	Nehnuteľné kultúrne pamiatky (NKP)	35-39
2	Nehnuteľnosti vytypované na vyhlásenie za NKP	40-45
3	Nehnuteľnosti s pamiatkovou hodnotou	46-48
4	Nehnuteľnosti rešpektujúce pamiatkové hodnoty územia	48
5	Objekty nerešpektujúce pamiatkové hodnoty územia	48-49
6	Pamätihodnosti obce	49
7	Ostatné objekty nachádzajúce sa na pamiatkovom území	49
G.1.7	ARCHEOLOGICKÉ NÁLEZISKÁ a miesta pod zemou ako pozostatky zaniknutých stavieb	49
G.1.7.1	Archeologický výskum v pamiatkovom území	49-51
G.1.7.2	Evidované archeologické náleziská	51-52
G.1.8	HISTORICKÁ ZELEŇ, plochy záhrad a parkov	52-54
G.1.9	PRVKY ULIČNÉHO INTERIÉRU A ULIČNÉHO PARTERU	54-55
G.2	PAMIATKOVÉ HODNOTY ÚZEMIA NEHNUTNEJ POVAHY	55
G.2.1	Súpis pôvodných názvov mesta	55
G.2.2	Historické udalosti	55-56
G.2.3	Kultúrna tradícia – významné osobnosti	56-57
G.3	VYHODNOTENIE PAMIATKOVÝCH HODNÔT ÚZEMIA A ODÔVODNENIE JEHO OCHRANY	57-58
G.3.1	Urbanisticko-historické hodnoty štruktúr pamiatkového územia	58
G.3.2	Architektonicko-historické hodnoty objektov pamiatkového územia	58-59
G.3.3	Umelecko-historické hodnoty objektov pamiatkového územia	59
G.3.4	Kultúrne a pamiatkové hodnoty archeologických nálezov a nálezísk	59
G.3.5	Odôvodnenie ochrany pamiatkového územia	59-60
H	NÁVRH ZÁSAD OCHRANY, OBNOVY A PREZENTÁCIE PAMIATKOVÝCH HODNÔT	61-62
H.1.1	VŠEOBECNÉ POŽIADAVKY NA PRIMERANÉ FUNKČNÉ VYUŽITIE	62-63
H.1.2	VŠEOBECNÉ POŽIADAVKY NA ZACHOVANIE, ÚDRŽBU A REGENERÁCIU HISTORICKÉHO PÔDORYSU A PARCELÁCIE	63
H.1.2.1	Požiadavky na zachovanie a ochranu historickej pôdorysnej schémy, verejných priestranstiev, námestí, hlavných a vedľajších uličných priestorov, uličných čiar	63-64
H.1.2.2	Požiadavky na reguláciu novej zástavby a určenie a riešenie rezervných plôch	64

H.1.3	POŽIADAVKY NA ZACHOVANIE, ÚDRŽBU A REGENERÁCIU HODNOTNEJ OBJEKTOVEJ SKLADBY PAMIATKOVÉHO ÚZEMIA	64
H.1.3.1	Požiadavky na zachovanie a ochranu tradičnej skladby zástavby	64-65
H.1.3.2	Požiadavky na zachovanie na ochranu historických dominánt a kompozície výškového zónovania sídla	65
H.1.3.3	Požiadavky na zachovanie, ochranu a prezentáciu systému opevnenia	65
H.1.3.4	Požiadavky na zásady diferencovaného prístupu pri ochrane, obnove a údržbe objektov v pamiatkovom území	65
	1 Nehnutelné kultúrne pamiatky (NKP)	66-66
	2 Nehnutelnosti vytypované na vyhlásenie za NKP	66
	3 Nehnutelnosti s pamiatkovou hodnotou	66
	4 Nehnutelnosti rešpektujúce pamiatkové hodnoty územia	66
	5 Objekty nerešpektujúce pamiatkové hodnoty územia	67
	6 Pamätihodnosti obce	67
	7 Ostatné objekty nachádzajúce sa na pamiatkovom území	67
H.1.4	VŠEOBECNÉ POŽIADAVKY NA ZACHOVANIE, ÚDRŽBU A REGENERÁCIU VÝŠKOVÉHO A PRIESTOROVÉHO USPORIADANIA OBJEKTOV	67-68
H.1.5	VŠEOBECNÉ POŽIADAVKY NA ZACHOVANIE ÚDRŽBU A REGENERÁCIU PRVKOV ULIČNÉHO INTERIÉRU A ULIČNÉHO PARTERU	69
H.1.5.1	Požiadavky na ochranu typických prvkov prostredia a výber a použitie charakteristických stavebných materiálov	69-70
H.1.5.2	Požiadavky na zachovanie, ochranu, obnovu a údržbu pamiatkových hodnôt drobnej architektúry a výtvarných diel	70
H.1.5.3	Požiadavky nasvetlenia - iluminácie historických priestorov a budov	71
H.1.5.4	Požiadavky na riešenie infraštruktúry vrátane jej technických zariadení	71
H.1.6	VŠEOBECNÉ POŽIADAVKY NA ZACHOVANIE, ÚDRŽBU A REGENERÁCIU CHARAKTERISTICKÝCH POHĽADOV – siluety a panorámy územia	72
H.1.7	VŠEOBECNÉ POŽIADAVKY NA ZACHOVANIE, ÚDRŽBU A REGENERÁCIU ARCHEOLOGICKÝCH NÁLEZÍSK	72
H.1.8	VŠEOBECNÉ POŽIADAVKY NA ZACHOVANIE, ÚDRŽBU A REGENERÁCIU ĎALŠÍCH KULTÚRNYCH A PRÍRODNÝCH HODNÔT	73
H.1.8.1	Plochy historickej zelene (NKP)	73
H.1.8.2	Plochy zelene vytypované na zápis do ÚZPF	73
H.1.8.3	Plochy zelene s pamiatkovou hodnotou, prípadne s inou kvalitou	73-74
H.1.8.4	Plochy ostatnej zelene	74
H.1.8.5	Plochy navrhovanej zelene	74
H.1.9	POŽIADAVKY OCHRANY PAMIATKOVÉHO ÚZEMIA ŠPECIFIKOVANÉ PRE USMERNENÝ ROZVOJ PROSTREDIA V OCHRANNOM PÁSME	74
I.	GRAFICKÁ ČASŤ ZÁSAD OCHRANY PAMIATKOVÉHO ÚZEMIA	
	zoznam výkresov	75
J.	PRÍLOHY	75
J.1.	ZOZNAM HISTORICKEJ DOKUMENTÁCIE	75
J.1.1	HISTORICKÉ MAPY SÍDLA LIPTOVSKÝ MIKULÁŠ	75-80
J.1.2	HISTORICKÉ FOTOGRAFIE	81-112
J.2	FOTOGRAFICKÁ DOKUMENTÁCIA	
J.2.1	PANORAMATICKÉ ZÁBERY	113-114
J.2.2	CHARAKTERISTICKÉ POHĽADY DO PRIESTOROV ULÍC A NÁMESTIA	115-120
J.2.3	ZÁBERY VÝZNAMNÝCH DOMINÁNT URBANISTICKÝCH PRIESTOROV	121-122
J.2.4	POHĽADY NA ULIČNÉ FASÁDY ZÁSTAVBY, DVOROVÉ A VNÚTROBLOKOVÉ PRIESTORY	123-141
J.2.5	POHĽADY NA CELKY ZELENE A CINTORÍNY	142-143
J.3	PRÁVNE NORMY	144

A. VSTUPNÉ ÚDAJE

A.1 POŽIADAVKY A DÔVOD SPRACOVANIA ZÁSAD A OCHRANY PAMIATKOVÉHO ÚZEMIA

Pamiatkovo chránené územia sú výsledkom snahy spoločnosti zachovať kultúrne dedičstvo aj pre budúce generácie. Časť sídla Liptovský Mikuláš je vyhlásenou pamiatkovou zónou.

Zmyslom vyhlásenia pamiatkovej zóny je zaistiť v rámci jej hraníc ochranu prostredia sídla ako celku, aby ostatné stavby na tomto území rešpektovali historický charakter sídla a ich prípadné úpravy smerovali k potvrdeniu tohto charakteru a náprave predchádzajúcich nevhodných úprav stavieb a priestranstiev.

Rozsah a kvalita pamiatkových hodnôt predmetného územia, intaktne zachované urbanistické hodnoty, pôdorysná osnova, historická parcelácia a architektonické hodnoty determinujú spoločenský záujem na ďalšej záchrane, obnove a prezentácii tejto lokality.

Ochrana pamiatkového územia podlieha režimu v zmysle právnej normy, **zákon č. 49/2002 Z.z. o ochrane pamiatkového fondu v znení neskorších predpisov** (ďalej pamiatkový zákon).

Tento zákon upravuje podmienky ochrany kultúrnych pamiatok a pamiatkových území v súlade s vedeckými poznatkami a na základe medzinárodných zmlúv v oblasti európskeho a svetového kultúrneho dedičstva, ktorými je Slovenská republika viazaná.

Dôvod spracovania zásad ochrany pamiatkového územia

Mestská pamiatková zóna Liptovský Mikuláš si i napriek historicko-spoločenským zmenám zachovala svoje historické, spoločenské, krajinné, urbanistické, architektonické a v prípade pôvodnej architektúry na jej území i umelecko-remeselné hodnoty. Uvedené atribúty – pamiatkové hodnoty, sú od doby vyhlásenia časti mesta Liptovský Mikuláš za pamiatkovú zónu (september 1991) čiastočne devalvované v súvislosti so zmenenými sociálno-ekonomickými podmienkami, ktoré súvisia s politickými zmenami v spoločnosti.

Dôvodom spracovania zásad ochrany pamiatkového územia je :

- vytvoriť dokument pre vykonávanie základnej ochrany pamiatkového územia
- definovať pamiatkové hodnoty pamiatkového územia a stanoviť požiadavky na ich optimálny spôsob ochrany, obnovy a prezentácie
- vytvoriť aktuálny kvalitný základný podklad pre výkon štátnej správy na úseku ochrany pamiatkového fondu v pamiatkovom území
- v prípade spracovania územno-plánovacej dokumentácie, resp. aktualizácie platnej územno-plánovacej dokumentácie budú zásady ochrany pamiatkového územia súčasťou územného priemetu ochrany kultúrnych hodnôt územia (§ 29 ods.3 pamiatkového zákona)

Zásady ochrany pamiatkového územia sú súčasťou priemetu ochrany kultúrnych hodnôt územia, ktorý je podkladom pre spracovanie územno-plánovacej dokumentácie podľa zákona č. 50/1976 Zb. o územnom plánovaní a stavebnom poriadku v znení neskorších predpisov.

Zásady ochrany pamiatkovej zóny obsahujúce požiadavky na primerané funkčné využitie územia, na zachovanie, údržbu a regeneráciu historického pôdorysu a parcelácie, objektivej skladby, prvkov interiéru a uličného parteru, charakteristických pohľadov, siluety a panorámy, archeologických nálezísk, prípadne ďalších kultúrnych a prírodných hodnôt pamiatkového územia budú uplatnené pri spracovaní územného plánu zóny Liptovský Mikuláš (ÚPN-Z), ktorého spracovanie bolo požadované Krajským pamiatkovým úradom Žilina v stanovisku ku Konceptu územného plánu mesta Liptovský Mikuláš (január 2010) - stanovisko č. ZA-10/0292-02/KUL zo dňa 03.03.2010.

B. ZÁKLADNÉ ÚDAJE O ÚZEMÍ**B.1 NÁZOV PAMIATKOVÉHO ÚZEMIA**

Pamiatková zóna Liptovský Mikuláš

B.2 NÁZOV MESTA PODĽA ZÁKLADNEJ ÚZEMNEJ JEDNOTKY A KATASATRA, V KTOROM SA PAMIATKOVÉ ÚZEMIE NACHÁDZA

obec : Liptovský Mikuláš
 katastrálne územie : Liptovský Mikuláš
 číslo katastrálneho územia : 832 707
 okres : Liptovský Mikuláš
 kraj : Žilinský

B.3 ORGÁN KTORÝ PAMIATKOVÉ ÚZEMIE VYHLÁSIL, DÁTUM VYHLÁSENIA , Č. ÚZPF

Pamiatkové územie vyhlásil Okresný úrad v Liptovskom Mikuláši Všeobecne záväzným nariadením č. 4/1991 zo dňa 16.09.1991.

Účinnosť vyhlásenia od 1. októbra 1991.

Č. ÚZPF : 26 – register pamiatkových zón

V záujme zosúladenia pamiatkových území s operátni katastra nehnuteľností bolo vydané Ministerstvom kultúry Slovenskej republiky rozhodnutie č. MK 3138/2009-51/7438 zo dňa 8.06.2009 vo veci nového vymedzenia pamiatkovej zóny mesta Liptovský Mikuláš – časť historické jadro. Rozhodnutie nadobudlo právoplatnosť 30.06.2009.

C. VYMEDZENIE HRANICE PAMIATKOVÉHO ÚZEMIA**C.1 PARCELNÉ VYMEDZENIE HRANICE PAMIATKOVEJ ZÓNY**

Popis hranice pamiatkovej zóny :

Východiskový bod hranice pamiatkovej zóny sa nachádza v severnej časti územia, v severnom rohu parcely č. 161/4 (v dotyku s parcelami č.6553/5 – ulica M. Pišúta a č. 162). Hranica pamiatkovej zóny vychádza od určeného bodu východným smerom, po severných hraniciach parciel č. 161/4 a 161/3, až dosiahne severovýchodný roh naposledy uvedenej parcely. Hranica pamiatkovej zóny opisuje severovýchodný roh parcely č. 161/3 a odkláňa sa južným smerom po východných hraniciach parciel č. 161/3 a 159/3, ďalej jej priebeh pokračuje zalamujúc sa po severnej a východnej hranici parcely č. 158 a severnej a východnej hranici parcely č. 170/15. Hranica pamiatkovej zóny pokračuje východným smerom po severnej hranici parcely č. 155/3, zalamuje sa po západnej a severnej hranici parcely č. 170/20, až dosahuje severný roh naposledy uvedenej parcely. Hranica pamiatkovej zóny ďalej pokračuje vo východnom smere, po severnej hranici parcely č. 170/20, až dosahuje jej severovýchodný roh, ktorý opisuje a odkláňa sa v južnom smere po východných hraniciach parciel č. 170/20, 155/10, 155/2, 154/1, 150/1 a 146/3 (vždy v dotyku s parcelou č. 6592 (Tranovského ul.). Hranica pamiatkovej zóny sa odkláňa východným smerom, prebieha po severných hraniciach parciel č. 6591/3, 6591/5, 6591/1, 940/2 a 940/7, opisuje severovýchodný roh naposledy uvedenej parcely, prechádza po východných hraniciach parciel č. 940/7 a 940/5 a znovu pokračuje vo východnom smere po severných hraniciach parciel č. 933/2, 930/3 a 923/5, až dosahuje severovýchodný roh naposledy uvedenej parcely. Hranica pamiatkovej zóny pretína parcelu č. 6582 (Školská ul.) tak, že dosahuje severný roh parcely č. 914 (v dotyku s parcelami č. 6582 a 917/1). Hranica pamiatkovej zóny pokračuje od určeného bodu východným smerom, po severnej hranici parcely č. 914 (v dotyku s parcelou č. 917/1), až dosahuje a opisuje jej severovýchodný roh. Odtiaľ sa odkláňa v južnom smere, prechádza po východných hraniciach parciel č. 914, 910/2 a 909 (v dotyku s parcelami č. 905/4, 908 a 904/1), až dosahuje južný roh

parcely č. 909. Hranica pamiatkovej zóny pretína parcely č. 6551/1, 6550/1 a 6552/1 tak, že dosahuje severný bod parcely č. 800/4 (v dotyku s parcelami č. 6552/1 a 800/3). Hranica pamiatkovej zóny opisuje východnú hranicu parcely č. 800/4, a pokračuje západným a severozápadným smerom, prebiehajúc po severnom okraji severného chodníka komunikácie na Garbiarskej ulici (geometrický plán č. 416), až dosiahne parcelu č. 6557/20. Hranica pamiatkovej zóny ďalej pokračuje v pôvodnom smere, prechádza po východnej a južnej hranici parcely č. 6557/20 a po južnej hranici parcely č. 487/2, až dosiahne západný roh naposledy uvedenej parcely. Hranica pamiatkovej zóny opisuje západný roh parcely č. 487/2 a odkláňa sa v severovýchodnom smere, po západných hraniciach parciel č. 487/2, 485 a 484. Hranica pamiatkovej zóny prechádza na severnú hranicu parcely č. 484, pokračuje západnou hranicou parcely č. 6557/48 a dosahuje parcelu č. 43, po ktorej južnej hranici dosahuje jej západný roh. Hranica pamiatkovej zóny opisuje západný roh parcely č. 43 a pokračuje znovu v severovýchodnom smere, po západných hraniciach parciel č. 43, 41/2, 29/15 a 29/13, až dosahuje bod dotyku parciel č. 29/13, 39/2 a 29/2. Hranica pamiatkovej zóny pretína parcelu č. 29/2 tak, že dosahuje východný roh parcely č. 28., pokračuje v severovýchodnom smere po západných hraniciach parciel č. 28 a 27/2, pretína zlúčenú parcelu č. 29/2 (opisovaním hranice zlúčenej parcely) a dosahuje západný roh parcely č. 29/23. Hranica pamiatkovej zóny prechádza po západných hraniciach parciel č. 29/23 a 29/11. Od severného rohu parcely č. 29/11 pretína parcelu tak, že dosahuje západný cíp parcely č. 16/4, pokračuje v západnom smere krátkym úsekom južnej hranice parcely č. 13/3, odkláňa sa juhozápadným a severozápadným smerom po severnej hranici parcely č. 29ú2, až dosiahne parcelu č. 6556/1 (ul. J. Hollého). Hranica pamiatkovej zóny prebieha po východnej hranici parcely č. 6556/1, prechádza na západnú hranicu parcely č. 6554 (v dotyku s parcelou č. 6556/1), pokračuje po západných hraniciach parciel č. 6550/5 a 286/6, až dosiahne severný cíp naposledy uvedenej parcely (v dotyku s parcelami č. 286/1 a 6558/1). Hranica pamiatkovej zóny sa odkláňa východným smerom tak, že pretína parcelu č. 286/1, až dosiahne severný cíp parcely č. 231/2 (v dotyku s parcelami č. 286/1 a 280). Hranica pamiatkovej zóny pokračuje v pôvodnom východnom smere, prechádza po severných hraniciach parciel č. 231/2, 228/7, 228/10, 227 a 226 (vždy v dotyku s parcelou č. 286/1), až dosiahne parcelu č. 223. Hranica pamiatkovej zóny opisuje západnú, severnú a východnú hranicu parcely č. 223 (v dotyku s parcelou č. 222/6), severnú hranicu parcely č. 219 (v dotyku s parcelou č. 220), až dosiahne parcelu č. 216/1. Hranica pamiatkovej zóny prechádza po západnej, severnej a východnej hranici parcely č. 216/1, až dosiahne parcelu č. 213. Hranica pamiatkovej zóny prechádza po severnej hranici parcely č. 213, až dosiahne severovýchodný roh uvedenej parcely (v dotyku s parcelami č. 6553/5 – ul. M. Pišúta a 211), a pretínajúc parcelu č. 6553/5 dosahuje severný roh parcely č. 161/4, určený ako východiskový bod jej priebehu.

Súpis parciel pamiatkovej zóny Liptovský Mikuláš – časť historické jadro mesta :

1, 2/1, 2/2, 3/1, 3/2, 3/3, 3/4, 3/6, 3/10, 3/11, 3/12, 3/13, 3/14, 3/15, 3/16, 3/17, 3/18, 3/19, 3/20, 3/21, 3/22, 3/23, 3/24, 4/1, 4/2, 5, 6, 7/1, 7/2, 8, 9, 10/6, 10/7, 11/1, 11/2, 11/5, 13/1, 13/2, 13/3, 13/4, 13/5, 13/6, 13/7, 13/8, 13/9, 13/10, 13/11, 14/1, 14/2, 15, 16/1, 16/2, 16/3, 16/4, 17/1, 20/1, 20/2, 20/4, 23/1, 23/2, 26, 27/1, 27/2, 28, 29/1, 29/2 (časť), 29/3, 29/10, 29/11, 29/12, 29/13, 29/15, 29/20, 29/23, 29/26, 29/27, 31, 35, 41/1, 41/2, 41/3, 43, 45, 46/1, 46/2, 46/3, 46/4, 46/5, 69/1, 69/2, 70/1, 70/2, 70/3, 72/1, 72/2, 73, 74/1, 74/3, 75, (časť, stavba v celom rozsahu), 76/1, 76/3, 76/4, 76/5, 76/6, 78/1 (časť), 78/2, 80 (časť, stavba v celom rozsahu), 81/1, 81/3, 82, 83/2, 83/3, 84/1, 84/2, 84/3, 86/2, 87/1 (časť, stavba v celom rozsahu), 87/2 (časť), 87/3, 89, 90, 91/1, 91/4, 92, 93/1, 93/2, 94, 95, 96/1, 96/2, 97, 99, 100/1, 100/2, 100/3, 100/4, 100/5, 101/1, 101/2, 102, 103, 104/1, 104/2, 104/3, 105, 110/1, 110/2, 110/3, 110/5, 110/6, 110/7, 110/8, 110/10, 110/11, 111, 112/1, 112/2, 113, 114/1, 114/2, 115, 116/1, 116/2, 117, 118, 119, 120, 121, 122, 123, 124/1, 124/2, 125, 126, 127/1, 127/2, 128, 129/1, 129/2, 129/5, 130, 131, 132, 133/1, 133/2, 133/3, 134, 134/1, 134/2, 134/3, 134/5, 135, 136/1, 136/2, 136/3, 136/4, 136/5, 136/6, 136/7, 136/8, 136/9, 137/1, 137/2, 138, 139, 139/1, 139/2, 140/1, 140/2, 140/3, 140/4, 140/5, 141, 144, 145/1, 145/2, 145/3, 145/4, 146/1, 146/2, 146/3, 147/1, 147/2, 147/3, 147/4, 147/5, 148/1, 148/3, 148/5, 149/1, 149/2, 150/1, 150/2, 150/3, 151/1, 151/2, 153, 154/1, 154/2,

155/1, 155/2, 155/3, 155/9, 155/10, 157/1, 157/2, 158, 159/1, 159/2, 159/3, 161/1, 161/2, 161/3, 161/4, 161/5, 161/6, 170/15, 170/20, 213, 214, 215/1, 215/2, 215/3, 215/4, 215/5, 215/8, 216/1, 216/2, 216/3, 216/4, 216/5, 216/6, 216/7, 216/8, 216/9, 219, 221, 223, 225, 226, 227, 228/5, 228/6, 228/7, 228/8, 228/9, 228/10, 228/11, 230, 231/1, 231/2, 286/1 (časť), 286/2, 286/3, 286/4, 286/5, 286/6, 484, 485, 487/1, 487/2, 488/1, 488/2, 488/3, 488/4, 489/1, 489/3, 489/4, 490, 494, 494/1, 494/2, 495, 496, 497, 785/1, 785/2, 785/3 (časť), 785/4 (časť, stavba v celom rozsahu), 787/1, 787/2, 787/4, 787/5, 787/6, 788/1, 788/2, 788/4, 789/1 (časť, stavba v celom rozsahu), 789/2 (časť), 790/1, 790/2, 791/1, 792/1 (časť, stavba v celom rozsahu), 800/4, 810/1, 909, 910/2, 914, 922, 923/5, 923/11, 924, 924/1, 924/2, 924/3, 924/4, 925/1, 925/2, 926/1, 926/2, 928, 929, 930/2, 930/3, 931/1, 931/2, 932, 933/2, 933/3, 934, 936, 937, 938, 940/1, 940/2, 940/3, 940/4, 940/5, 940/6, 940/7, 941, 942, 6548/1 (Námestie osloboditeľov), 6548/2, 6548/3, 6548/4, 6548/5, 6548/6, 6548/7, 6548/8, 6548/9, 6548/10, 6548/11, 6548/17, 6548/18, 6548/19, 6548/20, 6548/21, 6548/22, 6548/23, 6548/33, 6548/34, 6548/35, 6548/36, 6549/1, 6549/2, 6549/3, 6550/1 (časť), 6550/5, 6550/6, 6550/7, 6550/9, 6550/10, 6550/11, 6550/12, 6550/13, 6550/14, 6550/15, 6550/16, 6550/17, 6550/18, 6550/19, 6550/20, 6550/21, 6550/22, 6550/23, 6550/24, 6550/25, 6550/26, 6550/31, 6550/32, 6551/1 (časť), 6552/1 (časť), 6552/2, 6553/1, 6553/2, 6553/5 (ul. M. Pišúta - časť), 6554, 6557/17, 6557/20, 6557/48, 6557/49, 6573/5, 6573/6, 6574/1, 6575/2, 6577/1 (Bellova ul. časť), 6582/1, 6582/2 (Školská ul. – časť), 6590, 6591/1, 6591/2, 6591/3, 6591/4, 6591/5, 6605/2 (Belopotockého ul).

Pre určenie rozsahu parcely (pozemku, stavby) zahrnutej do vymedzenia pamiatkovej zóny, alebo v prípade nejednoznačnosti vymedzenia pamiatkovej zóny, je rozhodujúci stav, určený podľa zákresu v kópii katastrálnej mapy – kópia z katastrálnej mapy obce Liptovský Mikuláš, mapový list č. 2-6/23 vyhotovenej 21.08.2008 Katastrálnym úradom v Žiline Správa katastra Liptovský Mikuláš.

Súpis parciel národných kultúrnych pamiatok, nachádzajúcich sa v území pamiatkovej zóny Liptovský Mikuláš : 1, 2/1, 3/12, 13/1, 31, 35, 43, 129/2, 496, 785/1, 785/2, 910/1, 941, 5648/6, 6591/1.

C.2 INFORMÁCIA O ZANESENÍ HRANICE V KATASTRI A O OZNAČENÍ ÚZEMIA PRÍSLUŠNÝM KÓDOM V LISTE VLASTNÍCTVA A NA MAPE

V katastrálnej mape sú príslušným grafickým symbolom – značkou vyznačené nehnuteľné národné kultúrne pamiatky (kód STN 3.180) . Na výpisoch z katastra nehnuteľností, na výpisoch z listu vlastníctva konkrétnych nehnuteľností nachádzajúcich sa v pamiatkovom území Liptovský Mikuláš je uvedený druh chránenej nehnuteľnosti 203 – Pamiatková zóna. V mapovom podklade hranica pamiatkového územia vyznačená nie je. Pre nehnuteľnosť v pamiatkovej zóne v zmysle STN 01 3411 príslušný grafický symbol – značka, neexistuje.

C.3 VYMEDZENIE OCHRANNÉHO PÁSMO

Pamiatková zóna Liptovský Mikuláš nemá právoplatne vyhlásené ochranné pásmo.

Súčasnú hranicu pamiatkovej zóny Liptovský Mikuláš vymedzujú chránené územie sústredených pamiatkových hodnôt, nachádzajúcich sa v historickom jadre zastavaného územia sídla.

Ochranné pásmo je územie vymedzené na ochranu a usmernený rozvoj prostredia alebo okolia pamiatkovej zóny. Ochranné pásmo pamiatkovej zóny umožňuje ochranu vlastného pamiatkového územia pred „vonkajším“ poškodením, ku ktorému by došlo napríklad merítkovo neúmernou novou zástavbou v tesnej blízkosti chráneného územia alebo porušením panoramatických pohľadov stavebnými úpravami pamiatkového fondu na jeho území.

V prípade predpokladaného plošného rozvoja mesta Liptovský Mikuláš **nie je potrebné** vyhlásenie ochranného pásma pamiatkovej zóny – širší kontext ochrany.

D. ÚDAJE O ZADANÍ A SPRACOVANÍ PAMIATKOVÉHO VÝSKUMU

D.1 ODÔVODNENIE ÚČELU A CIEĽA REALIZÁCIE URBANISTICKO-HISTORICKÉHO VÝSKUMU : -

D.2 METÓDA SPRACOVANIA VÝSKUMU : -

D.3 DÁTUM SPRACOVANIA VÝSKUMU : -

D.4 KÓPIA ROZHODNUTIA KPÚ O VÝSKUME : -

Poznámka :

Urbanisticko-historický výskum nebol vykonaný fyzickou osobou s osobitnou odbornou spôsobilosťou v zmysle § 35 ods. 3 Zákona č.49/2202 Z.z. o ochrane pamiatkového fondu v znení neskorších predpisov a § 7 Vyhlášky MK SR č. 253/2010 Z.z.. Krajský pamiatkový úrad Žilina rozhodnutie o výskume nevydal.

E. ÚDAJE O ÚZEMNOPLÁNOVACEJ DOKUMENTÁCII, PODKLADOCH, PRAMEŇOCH, POUŽITEJ LITERATÚRE A PREDCHÁDZAJÚCICH VÝSKUMOCH

E.1 PREHĽAD PREDCHÁDZAJÚCICH URBANISTICKO-HISTORICKÝCH VÝSKUMOV

V záujmovom území, vymedzenom hranicou súčasnej pamiatkovej zóny, bol v roku 1978 uskutočnený prieskum, ktorý realizoval Slovenský ústav pamiatkovej starostlivosti a ochrany prírody Bratislava v rámci ústavnej úlohy výskumu a metodiky II.1.2. Súčasťou prieskumu sú vypracované Zásady pamiatkovej starostlivosti o historický sídelný celok (Bratislava, marec 1978).

Fakulta architektúry SVŠT, Katedra teórie a dejín architektúry, kreslenia a modelovania Bratislava vypracovala v roku 1988 materiál : Liptovský Mikuláš Historické predpoklady vývoja mestskej štruktúry.

Fakulta architektúry SVŠT, Katedra teórie a dejín architektúry, kreslenia a modelovania Bratislava vypracovala v novembri 1988 dokumentáciu : Liptovský Mikuláš Historicko-architektonický rozbor vývoja štruktúry historického jadra mesta, grafické vyhodnotenie.

E.2 PREHĽAD PLATNÝCH ÚZEMNOPLÁNOVACÍCH DOKUMENTÁCIÍ A ŠTÚDIÍ

Jednou z prvých územno-plánovacích dokumentácií mesta Liptovský Mikuláš bolo vypracovanie Regulačného plánu v roku 1941 (autor arch. Ján Štefanec), ktorý schválilo Ministerstvo školstva a národnej osvety (MŠANO).

Nový regulačný plán bol vypracovaný v roku 1946 (autor Ing. Pavol Andrik).

Platná územnoplánovacia dokumentácia :

Územný plán Pešia zóna v historickej časti mesta Liptovský Mikuláš (1998)

autor : Ing. arch. Inocent Géze, autorizovaný architekt
schválený uznesením mestského zastupiteľstva dňa 29.10.1998 (č. 8/VZN/1998)

Územný projekt zóny : Liptovský Mikuláš – pešia zóna (2000)

autor : Ing. arch. Dušan Burák, autorizovaný architekt a kolektív

Územný generel dopravy mesta Liptovský Mikuláš (jún 2008)

autor : Ing. Tatiana Blanárová, odborne spôsobilá osoba
Dopravoprojekt a.s. Bratislava, stredisko Liptovský Mikuláš a HBH projekt Bratislava

Koncept územného plánu mesta Liptovský Mikuláš (január 2010)

autor : Ing. arch. Ľubomír Klaučo, autorizovaný architekt a Ing. arch. Marek Adamczak

spol. AUREX s.r.o., Dúbravská cesta 9, 841 04 Bratislava
Koncept ÚPN mesta Liptovský Mikuláš je vypracovaný v dvoch variantoch

Návrh územného plánu mesta Liptovský Mikuláš (júl 2010)
autor : Ing. arch. Ľubomír Klaučo, autorizovaný architekt a Ing. arch. Marek Adamczak
spol. AUREX s.r.o., Dúbravská cesta 9, 841 04 Bratislava

Územný plán mesta Liptovský Mikuláš bol schválený uznesením Mestského zastupiteľstva č.115/2010 dňa 16.12.2010 s vyhlásením jeho záväznej časti Všeobecne záväzným nariadením mesta Liptovský Mikuláš č. 7/2010/VZN zo dňa 16.12.2010 s účinnosťou dňom 1.1.2011

Územný plán mesta Liptovský Mikuláš „Zmeny a doplnok č. 1“ (apríl 2012)
autor : Ing. arch. Ľubomír Klaučo, autorizovaný architekt a Ing. arch. Marek Adamczak
spol. s. r. o AUREX, Dúbravská cesta 9, 841 04 Bratislava

Územný plán Veľkého územného celku Žilinského kraja (ÚN VÚC ŽK)
spracovateľ : Združenie „VUC“ Žilina, Ing. arch. Pavel Kropitz, autorizovaný architekt
Ing. arch. Marián Pivarči, autorizovaný architekt a kolektív
dokumentácia schválená Uznesením vlády SR č. 223/98 z 26.05.1998

Zmeny a doplnky Územného plánu Veľkého územného celku Žilinského kraja č.1
(ZaD ÚPN VÚC ŽK)
autor : Ing. arch. Pavel Kropitz, autorizovaný architekt
Ing. arch. Marián Pivarči, autorizovaný architekt
dokumentácia schválená zastupiteľstvom ŽSK dňa 27.04.2005

Zmeny a doplnky Územného plánu Veľkého územného celku Žilinského kraja č. 2 (júl 2006)
(ZaD ÚPN VÚC ŽK)
autor : Ing. arch. Marián Pivarči, autorizovaný architekt
dokumentácia schválená zastupiteľstvom ŽSK

Zmeny a doplnky Územného plánu Veľkého územného celku Žilinského kraja č. 3
február 2008 (ZaD ÚPN VÚC ŽK)
autor : Ing. arch. Róbert Toman, autorizovaný architekt
dokumentácia schválená zastupiteľstvom ŽSK

Platný územný plán – stupeň územný plán mesta Liptovský Mikuláš (júl 2010) vrátane jeho zmien a doplnkov z hľadiska ochrany pamiatkového územia vyhovuje. Pre potreby zabezpečenie ďalšieho rozvoja mesta a racionálneho využívania jeho územia v ťažiskových polohách je nevyhnutné v prípade vymedzeného územia pamiatkovej zóny zabezpečiť vypracovanie a schválenie podrobnejšej územnoplánovacej dokumentácie - **územného plánu zóny**. V zmysle platného Územného plánu mesta Liptovský Mikuláš sa jedná o lokalitu 10. CMZ – pešia zóna, ktorej hranice sú totožné s vymedzenou hranicou PZ Liptovský Mikuláš.

Podkladom pre spracovanie podrobnejšej územnoplánovacej dokumentácie sú Zásady ochrany pamiatkového územia Pamiatkovej zóny Liptovský Mikuláš, dokument na vykonávanie základnej ochrany pamiatkového územia v zmysle ustanovení § 29 ods.1 pamiatkového zákona. Zásady ktoré sú súčasťou územného priemetu ochrany kultúrnych hodnôt územia obsahujú požiadavky na primerané funkčné využitie územia, na zachovanie, údržbu a regeneráciu historického pôdorysu a parcelácie, objektivej skladby, výškového a priestorového usporiadania objektov, prvkov interiéru a uličného parteru, charakteristických pohľadov, siluety a panorám, archeologických nálezísk, prípadne ďalších kultúrnych a prírodných hodnôt pamiatkového územia.

Územný projekt pešej zóny Liptovský Mikuláš, Atrium Košice, 2000, archív KPÚ Žilina, pracovisko Ružomberok 958/A.

Pešia zóna Čierny orol Liptovský Mikuláš – projekt stavby, Atrium Košice, 2000, archív KPÚ Žilina, pracovisko Ružomberok 1092/A.

Pešia zóna ul. 1. mája Liptovský Mikuláš – projekt stavby, Atrium Košice, 2001, archív KPÚ Žilina, pracovisko Ružomberok 1093/A.

E.3 MAPOVÉ PODKLADY

Pamiatková zóna Liptovský Mikuláš, grafická časť – vymedzenie územia pamiatkovej zóny, Všeobecne záväzné nariadenie Okresného úradu v Liptovskom Mikuláši č. 4/91 zo dňa 16.06.1991 – grafická príloha.

Kópia z katastrálnej mapy Liptovský Mikuláš, mapové listy č. 2-6/13 a č. 2-6/24, Katastrálny úrad v Žiline Správa katastra Liptovský Mikuláš zo dňa 21.08.2008

Katastrálna mapa Liptovský Mikuláš : Informačný systém katastra nehnuteľností © Úrad geodézie, kartografie a katastra Slovenskej republiky, aktuálnosť údajov k 22.04.2013

E.4 STARŠIE PRIESKUMY A VÝSKUMY, ARCHEOLOGICKÉ VÝSKUMY ÚZEMIA

Archeologické výskumy Liptova potvrdili osídlenie tohto územia už od doby kamennej. Tvorcovia badenskej a lužickej kultúry, Kelti, Slovania – všetci tu zanechali trvalé doklady o svojom živote. Lužická kultúra zasiahla do dejín Liptova takmer na tisíc rokov. Zostali po nej početné bronzové výrobky, opevnené hradiská a rozsiahle pohrebiská. Kelti, prvý historicky známy národ na území Slovenska priniesol v prvom storočí p. n. l. vyspelú kultúru s rozvinutým remeslom a bohatým náboženským životom. Trvalé osídlenie tohto územia je však spojené s príchodom slovanských kmeňov v 9. storočí nášho letopočtu. Dá sa predpokladať že Liptov patril k okrajovým častiam Veľkej Moravy.

Na území mesta a blízkeho okolia sa nerealizoval systematický archeologický výskum. O najstaršom osídlení svedčia len náhodné nálezy – tzv. barbarké, rímske a keltské mince, bronzová ihla, bronzový meč liptovského typu, žiarové hroby lužického pohrebiska. V roku 1943 profesor Vojtech Krička – Budinský odkryl na námestí Mikuláša pri kostole stopy staroslovanského radového pohrebiska z 11. storočia. Mimoriadny nález sa podarilo odkryť v roku 1967 v mestskej časti Ondrašová. Súbor bronzových predmetov z 9. storočia p. n. l., dnes známy ako Ondrašovský bronzový poklad, v čase objavenia patril v stredoeurópskom kontexte medzi najväčšie nálezy svojho druhu.

E.5 ARCHÍVNE MATERIÁLY

Historická mapa, Prvé vojenské mapovanie, rok 1782, Vojenský historický ústav a múzeum v Budapešti – Hadtörténeti Intézet és Múzeum Budapest. Kópia mapy v archíve KPÚ Žilina.

Historická mapa, Druhé vojenské mapovanie, rok 1845, Vojenský historický ústav a múzeum v Budapešti – Hadtörténeti Intézet és Múzeum Budapest. Kópia mapy v archíve KU Žilina.

Historická mapa sídla Liptovský Mikuláš, 1876 – tretie vojenské mapovanie

Historická mapa sídla Liptovský Mikuláš – Zemevid scelovaného chotára mestečka Sv. Mikuláš z roku 1872, vyhotovil Andrej Jančo, dipl. merník. Kópia mapy v archíve KPÚ Žilina.

Historická mapa sídla Liptovský Mikuláš – pozemno knižná mapa z roku 1907, centrum mesta. Kópia mapy v archíve KPÚ Žilina.

Historická mapa sídla Liptovský Mikuláš – pozemno knižná mapa z roku 1909, východná časť mesta. Kópia mapy v archíve KPÚ Žilina.

Liptovský Mikuláš Zásady pamiatkovej starostlivosti pre historické jadro mesta SÚPSOP Bratislava – hrad, marec 1978 archív KPÚ Žilina, pracovisko Ružomberok 146/T

Historický urbanistický súbor – aktualizácia zásad (textová časť), SUPSOP Bratislava, 1987, archív KPÚ Žilina, pracovisko Ružomberok 164/T.

Liptovský Mikuláš – Historické predpoklady vývoja mestskej infraštruktúry, Fakulta architektúry SVŠT Bratislava, 1988, archív KPÚ Žilina, pracovisko Ružomberok 146/T.

Návrh na vyhlásenie Pamiatkovej zóny Liptovský Mikuláš, KÚŠPOP Banská Bystrica, október 1989, archív KPÚ Žilina, pracovisko Ružomberok 150/T.

Liptovský Mikuláš – Historicko-architektonický rozbor vývoja štruktúry historického jadra mesta, Fakulta architektúry SVŠT Bratislava, november 1988.

E.6 LITERATÚRA A ĎALŠIE PRAMENE

- Jankovič, V. a kol., *Národné kultúrne pamiatky na Slovensku*. Osveta : Martin, 1980.
- Komárová, D., Lipták G., *Liptovský Mikuláš mesto v krajine*, Harmony : Banská Bystrica, 2007.
- Kovačevičová, S., *Liptovský Svätý Mikuláš Mesto spolkov a kultúry v rokoch 1830 – 1945*, Transcius : Liptovský Mikuláš, 1993.
- Kusý, M., *Architektúra na Slovensku 1848 – 1918*. Bradlo : Bratislava, 1995.
- Kusý, M., *Architektúra na Slovensku 1918 – 1945*. Pallas : Bratislava, 1971.
- Kuča, K., Kučová, V. *Principy pamätkového urbanizmu*. Státní ústav pam. péče. Praha 2000
- Lukáčová, E., Pohaničová, J. *Rozmanité 19. storočie. Architektúra na Slovensku od Hefeľeho po Jurkoviča*. Perfekt : Bratislava, 2008.
- Moravčíková, H., *Architektonické diela 20. storočia na Slovensku*. In Architektúra & Urbanizmus, 1998.
- Uličný, F. Vítek, P. *Liptovský Mikuláš*. Liptovský Mikuláš CREDO Bratislava, 2006.
- Zibrin, P., *Vnímanie urbanistického priestoru*. Alfa : Bratislava, 1988.
- Kolektív autorov. *Bedeker Liptovský Mikuláš a okolie*. Mesto Liptovský Mikuláš a Informačné centrum mesta, STUDIO Harmony : Banská Bystrica, 2008.

F. HISTORICKÝ A URBANISTICKO-ARCHITEKTONICKÝ VÝVOJ ÚZEMIA

F.1 STRUČNÝ HISTORICKÝ A STAVEBNÝ VÝVOJ, S ROZHODUJÚCIMI VÝZNAMNÝMI DÁTUMAMI A ROKMI, KTORÉ SA VIAŽU K PREMENÁM ŠTRUKTÚRY

F.1.1 Zemepisná poloha

Mesto Liptovský Mikuláš leží na severe Slovenska, v centrálnej časti geomorfologického podcelku Liptovská kotlina. Mesto je obklopené pohoriami Západné Tatry na severe, Nízke Tatry na juhu a Chočské vrchy na severozápade. Preteká ním rieka Váh, ktorá sa na jeho západnom okraji vlieva do vodnej nádrže Liptovská Mara. Intravilán mesta sa rozprestiera prevažne na pravom brehu rieky Váh okrem mestských častí Andice, Benice, Bodice, Demánová a Palúdzka).

Územie mesta je rozložené na rovnobežníkovom smere (východ – západ), centrum leží v nadmorskej výške 577 m n. m. – je desiatym najvyššie položeným mestom na Slovensku. Mesto je sídlom okresu Liptovský Mikuláš, prirodzeným centrom regiónu stredný Liptov a zároveň najľudnatejším sídlom Liptova.

Liptovský Mikuláš sa nachádza na hlavnom cestnom ťahu Žilina – Prešov a železničnej trati Žilina – Košice.

F.1.2 Stručný historický a stavebný vývoj územia

Výskum historického osídlenia Liptova na základe dokladov v písomných prameňoch, doplnený poznatkami geografie o zemepisnej polohe sídlisk, poznatkami jazykovedy o výklade miestnych, chotárnych a vodopisných názvov, ako aj poznatkami z dejín výtvarného umenia, najmä architektúry, umožnil konštatovať, že historické osídľovanie predstavuje dlhodobý proces, pričom niekoľké sídliskové celky jestvujú nepretržite už viac ako jedno tisícročie. Liptovský Mikuláš k nim však nepatrí.

O Svätom Mikuláši nevznikli do polovice 13. storočia žiadne písomné doklady.

Najstaršie priame písomné doklady o jednotlivých liptovských sídlach a k nim patriacim územným majetkom vznikali od 2. štvrtiny 13. storočia. Najstaršia hodnoverná správa je v listine uhorského kráľa Ondreja II. z roku 1230, ktorou kráľ potvrdil, že zaslúžilým bojovníkom Beuchovi, Hauchovi a Polkovi daroval rozsiahly územný majetok ležiaci v severovýchodnom Liptove v susedstve dediny Uhorská Ves. Aj o Svätom Mikuláši vznikol prvý zápis v súvislosti s jeho feudálnymi vlastníkmi. Okolo polovice 13. storočia a neskôr slúžil vo vojskách uhorských kráľov Bela IV. (1235-1270) a Štefana V. (1270-1272) pravdepodobne aj Serafín, rytier českého pôvodu, príbuzný šľachtica Bohumíra. Serafínovi synovia Mikuláš a Ondrej určite slúžili vo vojsku kráľa Ladislava IV. (1272-1290) a vlastnili územné majetky a dediny Svätý Peter, Svätý Mikuláš a Ondrašovú. Povýšenie Mikuláša a Ondreja do šľachtického stavu – v listine zo správneho aktu zo dňa 8. mája 1286 je prvý písomný doklad o Svätom Mikuláši.

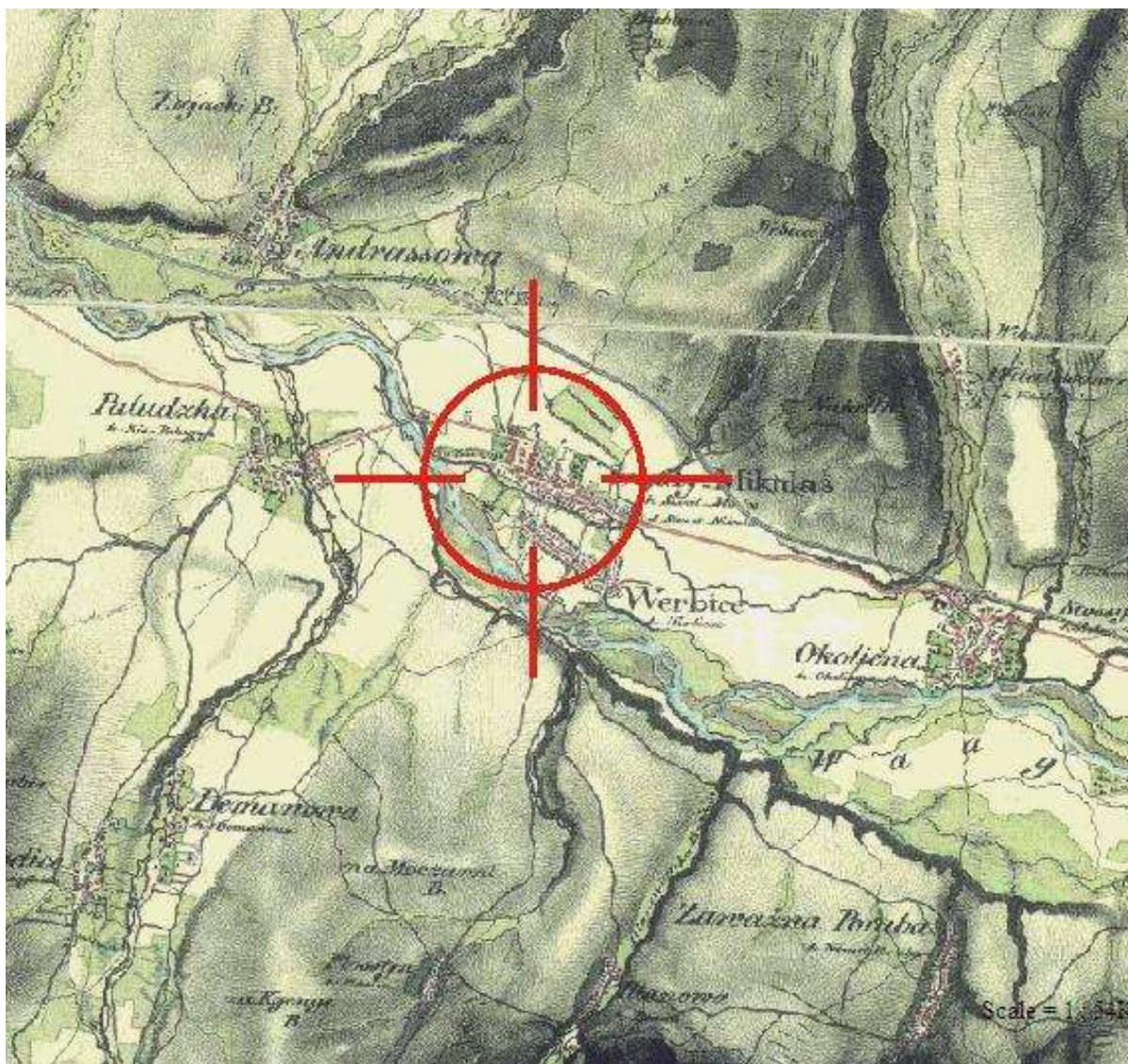
Rozmach kresťanskej sakrálnej architektúry v Liptove nastal v období od polovice 13. storočia a v 14. storočí. V tejto dobe už existoval románsky kostol v Liptovskej Mare, k nemu pribudli jednodňové stavby kostolíkov v Nemeckej Ľupči, Liptovskom Jáne, Prosieku, Smrečanoch, Kvačanoch, Liptovskom Petre, Bodiciach, Liptovskej Teplej, Dúbrave, Paludzi a podstatne väčší trojloňový kostol v Liptovskom Mikuláši.

Z latinského charakterizovania uvedených majetkov je zrejmé, že Svätý Mikuláš bol vtedy len dedinou a jej poddanskí obyvatelia hospodárili na priľahlých pozemkoch. Farský kostol, ktorý slúžil piatim obciam (Vrbici, Ploštinu, Okoličnému, Palúdzke a Bobrovcu) sa síce spomína až v roku 1299, bol však postavený na mieste starého slovanského pohrebiska a románskeho kostola z prelomu 12. a 13. storočia. Kostol Svätého Mikuláša dal meno sídlu, ktoré sa formovalo práve okolo jeho ranogotických múrov a opevnenia z polovice 15. storočia. História dokladuje tri podoby pomenovania starobylého sídla : latinsky *Sanctus Nicolaus*, slovensky *Svätý Mikuláš* a maďarsky *Szent Miklós*. Pôvodne kostolná osada Svätý Mikuláš sa stáva dedinou v polovici 13. storočia. Už vtedy mala vytýčený chotár a v tomto duchu sa spomína v listinách z rokov 1286 a 1299.

Prvými obyvateľmi Svätého Mikuláša boli kňazi a niekoľko poddanských rodín, sústredených okolo kostola. Neskôr k nim pribudli i miestni šľachtici, ktorí sídlili v kúrii situovanej v blízkosti kostola – Pongráčovská kúria je najstaršou svetskou stavbou na území mesta.

Roku 1378 sa Liptovský Mikuláš spomína už ako rovnoprávne trhové a súdne stredisko s Liptovskou Marou, ktorá bola najstarším mestom na Liptove s „*ius fori*“ a s Nemeckou (Partizánskou) Ľupčou, kráľovským mestom a právom na trhy.

V polovici 14. storočia dostal Svätý Mikuláš od kráľa Ľudovíta Veľkého právo trhu, čo bolo významným faktorom pri postupnej premene dedinského sídla na stredoveké mestečko. Získaním práva trhu sa stali mešťanmi obyvatelia Svätého Mikuláša a obyvatelia Svätého Petra. Trhy sa tu konali pravidelne raz do týždňa s čím súvisel i rozvoj remesiel a poľnohospodárstva v priľahlých oblastiach mesta. V roku 1424 Pongrárovci získali od kráľa Žigmunda povolenie na konanie dvoch jarmokov, neskôr k nim pribudli ďalšie. Jarmočné právo (1508) znamená nový impulz pre hospodársky a urbanistický rozvoj mesta. V 15. storočí bolo okolo kúrie a kostola vybudované opevnenie. Výstavba hradieb bola podmienená mocenskými bojmi zemepána Pongráca a šľachtica Petra Komorovského.

Historická mapa Liptovského Mikuláša z obdobia II. vojenského mapovania (1806-1869), širšie vzťahy dokumentujúce polohu sídla a okolitých osád v blízkosti toku rieky Váh.

Koncom 15. storočia bol Mikuláš opäť výlučne v rukách Pongrárcovcov vrátane zemianskych obyvateľov, mešťanov i poddaných. Tí platili za užívanie pôdy, bolo im dovolené sťahovať sa, mali rôzne práva (právo predaja liehovín, právo mlyna, právo výseku mäsa ...). Koncom 16. storočia bola najväčším mestečkom Ľupča. V roku 1600 tu bolo vyše 100 obývaných domov. V Hybiach bolo vtedy vyše 70 domov a približne toľko aj v Ružomberku. Tieto tri predstavovali najrozvinutejšie mestečká v Liptove. Stredne rozsiahle boli Trnovec so 60 domami, Vrbica s 50 a Svätý Mikuláš so 40 domami mešťanov. Okrem obydľí mešťanov v každom mestečku bol kostol, fara, mlyn, škola a vo väčších aj hostince a špitál, v Ružomberku, Mikuláši a Hybiach aj budovy miestnych staníc kráľovskej (štátnej) pošty.

Historicky významnou sa stala skutočnosť, že miestni obyvatelia prijali myšlienky reformácie, ktoré si osvojili i vládnci Pongrárcovci. Kostol sa na niekoľko desaťročí dostal do rúk protestantov. V roku 1677 v Nemeckej Ľupči zasadalo župné zhromaždenie *Comitatus Liptoviensis*, ktoré rozhodlo, že sídlom Liptovskej župy sa stane Svätý Mikuláš. Ďalším prínosom pre rozvoj mesta bolo oslobodenie mikuláššťanov od mýta roku 1693. Spočiatku ako župný dom slúžila Illesházyovská kúria, od roku 1793 nový župný dom, postavený v strede námestia.

Historická mapa Liptovského Mikuláša z obdobia II. vojenského mapovania (1806-1869), Urbanistická štruktúra námestia formovaného blokovou zástavbou domov, v centrálnej časti je situovaný župný dom, v južnej polohe námestia je kostol sv. Mikuláša.

Veľkým prínosom pre mesto, okolie a celý región bolo pôsobenie Juraja Tranovského (Georgiosus Tranoscius) v Liptovskom Mikuláši v rokoch 1631-1637. Tranovský pôsobil v kostole Sv. Mikuláša a pod jeho múrmi je i pochovaný. V roku 1675 bol kostol prinavrátený katolíckej cirkvi, postupná rekatolizácia v meste vyvrcholila výstavbou kláštora (1757-1764). Postupne narastal i vplyv jezuitov v školstve a kultúre. Pôsobenie cirkví v meste malo v uvedených obdobiach vplyv na urbanistické formovanie sídla ako i na výstavbu architektonických objektov, ktoré na území mesta stoja dodnes.

Na viac ako dvesto rokov sa Liptovský Mikuláš stal centrom židovskej komunity v Liptove. Prvú drevenú synagógu si tunajší židia postavili v roku 1731, murovaná stojí v blízkosti centra mesta od roku 1846.

Tolerančný patent (1781) cisára Jozefa II. bol pre mikulášskych protestantov zárukou rovnosti katolíckej a evanjelickej konfesie. V mestečku vedľa seba žili tri konfesie : evanjelici, katolíci a židia. Od roku 1837 v meste Liptovský Mikuláš pôsobil Michal Miloslav Hodža – osobnosť, ktorá svojimi aktivitami v oblasti cirkvi, kultúry a politiky posunula mesto Liptovský Mikuláš medzi jedinečné miesta celonárodných dejín. Pod strechou mikulášskej evanjelickej fary sa formovala spisovná slovenčina, vznikol tu prvý celoslovenský kultúrny a osvetový spolok Tatrín (1844). Tu sa v máji 1848 sformoval aj prvý politický program Slovákov – Žiadosti slovenského národa.

Podľa písomných dokladov je Mikuláš v 17. a 18. storočí mestečkom s dobre zabehnutou remeselnou výrobou. Popri ostatných remeslách tu bolo rozvinuté hlavne garbiarstvo, kožušníctvo a čižmárstvo. Liptovský Mikuláš je obchodným strediskom stredného Liptova. V druhej polovici 19. storočia sa z garbiarskych dielní postupne stávajú priemyselné podniky.

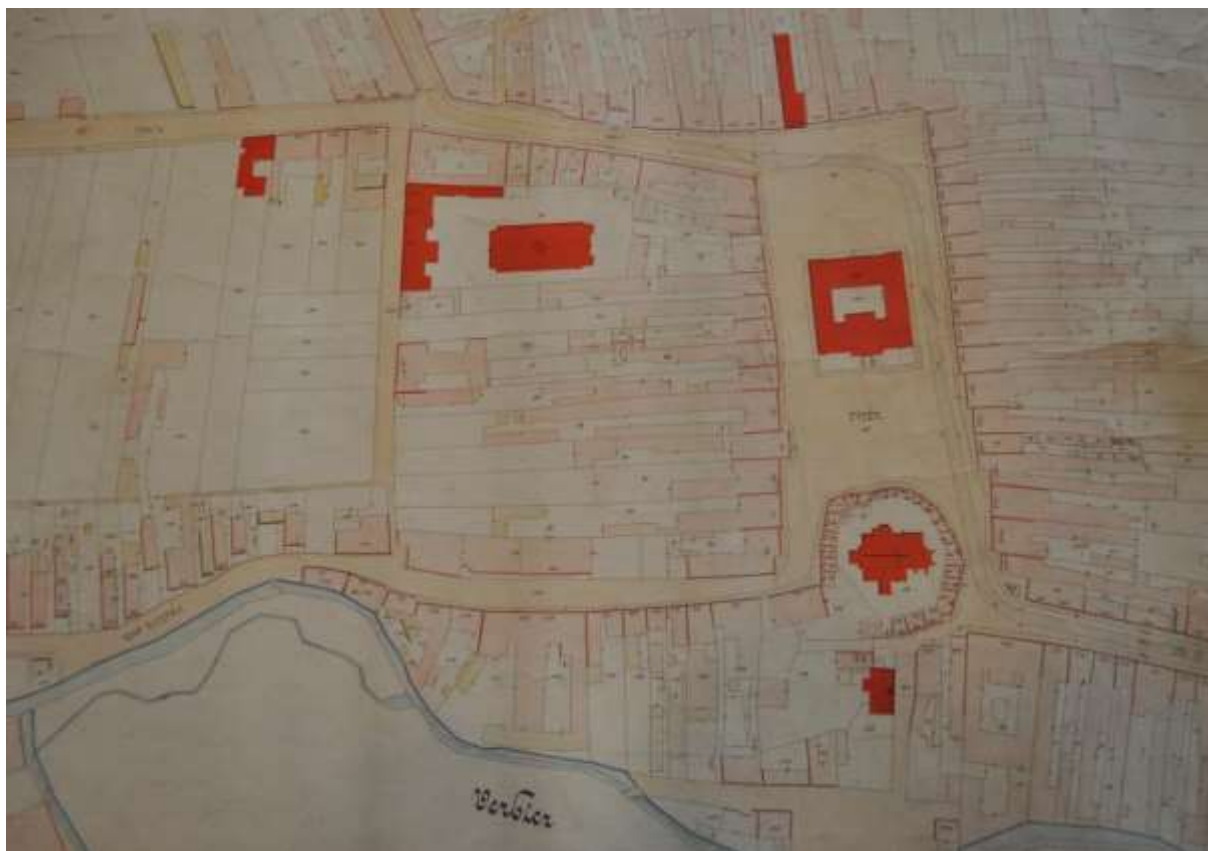
Budovanie Košicko-bohumínskej železničnej dráhy (1871), úspešné obchodovanie mikulášskych židovských kupcov i fabrikantov mimo územie Uhorska, to sú faktory ktoré prispeli k rozvoju sídla Liptovský Mikuláš. Medzi popredné významné rodiny patrili Kováčovci, Pálkovci, Stodolovci, Lackovci, Hubkovci a Žuffovci.

Historická mapa Liptovského Mikuláša – Zemevid z roku 1872, dokumentuje zástavbu historického jadra mesta s centrálnym námestím.

Na začiatku bola farská osada formujúca sa v okolí kostola Sv. Mikuláša a staré liptovské obce v jej okolí. Mikuláš koncom 19. storočia pohltil svoje predmestia Nižný Hušták situovaný na zadnej strane a Vyšný Hušták, nachádzajúci sa na východnej strane. V dvadsiatych rokoch 20. storočia sa súčasťou Mikuláša stala i starobylá Vrbica (1923). V šesťdesiatych a sedemdesiatych rokoch 20. storočia sa do územného celku Mikuláša včleňujú i ďalšie niekoľko storočné obce : Palúdzka (1960), Ondrašová (1960), Okoličné (1971), Vitálišovce

(1971), Stošice (1971), Demänová (1976), Bodice (1976), Ploštín (1976), Il'anova (1976), Benice (1976) a Andice (1976).

historická mapa sídla Liptovský Mikuláš – pozemno knižná mapa z roku 1907, centrum mesta

fragment historickej mapy sídla Liptovský Mikuláš vydanej v ČSR podľa III. vojenského mapovania, ktoré prebehlo V Rakúsko-Uhorsku koncom 19. storočia

historická mapa sídla Liptovský Mikuláš – z roku 1909, východná časť mesta

F.2 ZÁSADNÉ URBANISTICKÉ VÝVOJOVÉ ETAPY ÚZEMIA

F.2.1 Významné dátumy a roky, ktoré sa viažu k premenám urbanistickej štruktúry

..... 9.–10. storočie
Na území dnešného Liptovského Mikuláša a Palúdzky zistené stopy po slovanskom osídlení.

..... koniec 11. storočia
Predpokladaný je vplyv uhorských feudálov. Najstarším sídliskovým celkom z dnešných častí mesta Liptovský Mikuláš bola Vrbica, Liptovská Ondrašová a Palúdzka. Najmladším sídliskovým celkom bola časť osídlenia pozostávajúca z fary a kostola sv. Mikuláša (dnešná centrálna časť mesta).

..... rok 1230
„hospiti“ – hostia Beucha, Hauch a Polko, získali donáciu na oblasť Uhorskú Ves (Mogorfaľu), ležiacu medzi potokmi Revúčan a Belá.

- rok 1230
Udelené slobodné trhové právo pre potomkov Beucha, Haucha a Polka pre oblasť Uhorskej Vsi.
- rok 1286
Spomína sa na mieste dnešného Liptovského Mikuláša osada Zentmiklos, Scentmiklos, patriaca potomkom Haucha z rodu Serafína, od ktorého odvodzujú svoj pôvod Pongrácovci.
- osemdesiate roky 13. storočia
bol postavený kostol na území staršieho sakrálneho pohrebiska (potvrdeného archeologickým výskumom 1941–1942).
- polovica 13. storočia
Mikuláš sa stal hospodárskym a kultúrnym centrom vďaka neobvykle veľkej sakrálnej stave a konajúcim sa trhom.
- rok 1360
Mestečko Mikuláš dostáva výsadnú listinu obnovujúcu trhové privilégium kráľa Ľudovíta pre synov Serafínových a ich poddanské mestečko Mikuláš.
- 1. polovica 14. storočia
Začiatky formovania námestia obostavaného zväčša drevenými domami.
- rok 1368
Pri východe cesty z námestia v smere na Palúdzku sa formuje Nižný (Mikulášsky) Hušták, neskôr vzniká i Vyšný (Vrbický) Hušták.
- rok 1378
Obec Mikuláš sa spomína ako súdne a trhové stredisko rovnoprávne s Liptovskou Marou.
- v 15. storočí
Sídlo Mikuláš sa stáva obchodným strediskom Liptova.
- rok 1424
Kráľ Žigmund dáva privilégiá na týždenné trhy a udeľuje jarmočné právo.
- rok 1443
Pongrác dal opevniť kostol a vnútri múrov dal postaviť kúriu. Murované opevnenie vzniklo v dôsledku krajinných nepokojov (boje Habsburgovcov s Jagelovcami) o tiež v dôsledku možnosti ohrozenia územia spišskými bratíkmi. Opevnenie na svojom mieste stálo až do 19. storočia.
- roky 1461–1471
Županom Liptovskej stolice a Oravskej župy bol poľský šľachtic Peter Komorovský, ktorý získal polovicu Mikuláša ako zálohu. Majetok ostal v zálohe až do konca 15. storočia.
- 16. storočie
Zvýšený rozvoj remeselnej výroby a zakladanie cechov.
- rok 1508
Mesto získava nové trhové privilégium, ktoré podporilo jeho rozvoj.
- roky 1527–1540
Mikuláš utrpel straty počas bojov medzi Fredinandom Habsburským a Jánom Zápoľským.
- rok 1536
Mikuláš má asi 140 obyvateľov, predpokladá sa že to bolo 16 meštianskych rodín, 5 slobodných kúrií šľachtických, 5 rodín chudobnejších a 6 rodín chudobnejších zemanov.
- rok 1598
Mikuláš má asi 220 obyvateľov. V rámci tejto populácie to boli : 30 zdanených meštianskych domov, nezdanený dom richtára, dom mlynára, 8 želiarskych domov, 5 opustených usadlostí, 1 šľachtická kúria, 3 pánske krčmy. Celý stredoveký Mikuláš predstavuje rozlohu dnešného námestia.
- 17. storočie
V tomto období Mikuláš zaznamenal spoločenský a hospodársky vzostup.
- koniec 17. storočia
V meste žilo asi 1100 obyvateľov, tento počet sídlo zaraďuje medzi malé vidiecke mestečká.
- 17. storočie
V tomto období má námestie už ustálenú urbanistickú formu – obdĺžnikový pôdorys obostavaný zo všetkých strán súvislými blokmi domov so zemianskymi kúriami, usadlosťami poddaných, príbytkami a dielňami remeselníkov a obydliami obchodníkov. Na juhovýchodnej

a severovýchodnej strane námestie pretína hlavná cesta a na juhozápadnej strane miestna komunikácia vedúca k mestskému mlynu, resp. do priestoru Nižného Huštáka. Na južnom okraji námestia je situovaný pôvodný kostol. V jeho bezprostrednej blízkosti sa nachádzali objekty verejnej a cirkevnej moci, rôzne verejné a mestské stavby, ako škola, nemocnica, mestský dom, väznica, mestský očistný kúpeľ a iné. V západnej časti mesta, za priestorom námestia bol situovaný mlyn, bielovisko plátna a hospodárske budovy.

Na juhovýchodnej a východnej strane, bezprostredne s mestom súviseli remeselnícke obce Mikulášsky (Nižný) a Vrbický (Vyšný) Hušták.

Námestie spĺňalo funkciu trhoviska a bolo verejným zhromažďovacím priestorom. Pred kostolom boli situované kramárnice trhovníkov. V severnej časti námestia sa nachádzali dielne remeselníkov.

..... rok 1693
Kráľ Leopold I. oslobodzuje mesto od platenia mýta.

..... dátum 14.06.1677
Mikuláš určený za stále administratívne centrum Liptovskej župy, zatiaľ bez stálej župnej budovy na území mesta. Budovanie prechodných alebo trvalých obydlí zemanov prichádzajúcich do mesta.

..... koniec 17. storočia
Hospodársky úpadok a zhoršenie sociálnych pomerov v meste v dôsledku dlhotrvajúcich nepokojov v krajine (vojny, povstania a turecká okupácia). Dôsledkom je úbytok obyvateľov nm mesta.

..... 60. roky 17. storočia
Veľký požiar v meste pri ktorom bol poškodený aj kostol.

..... rok 1664
Obnova – renovácia rímskokatolíckeho kostola.

..... začiatok 18. storočia – polovica 19. storočia
Realizácia prestavieb civilných domov, domy nadobúdajú klasicistický vzhľad i usporiadanie, stavby rozľahlých rodinných domov.

..... 18. storočie
Cechová výroba čiastočne stagnuje, výstavba väčších budov pre obchody, sklady a dielne.

..... 70. roky 18. storočia
V tejto dobe v Mikuláši stoja nasledovné kúrie : Oškovská, Lubyovská, Zmeškalovská, Hvezdárovská, Katicivská (Dudáková komora), Knoglerovská, Benediktiovská, Ciglerovská, Ježovičovská, Florovská, Holécyovská, Višňovská, Kráľovská, Žigmundovská, Marcelyovská, tzv. Stará rezidencia, Špankovská, Illešházyovská, Rafanidesovská. V tomto období bol začiatok výstavby stoličného domu.

..... rok 1731
Židia postavili pri vtedajšom severozápadnom okraji mestečka synagógu.

..... rok 1773
Najväčší požiar v Mikuláši v počas celého 18. storočia.

..... v rokoch 1783–1785
Evanjelici postavili v barokovom slohu kostol pri východnom okraji mestečka.

..... rok 1787
Výnosom župy zakázané stavať v meste Mikuláši drevené domy. Napriek tomu ešte v 19. storočí ráz mesta reprezentovali drevené domy alebo murované stavby so strechami s drevenou šindľovou krytinou. Honosnou stavbou bol len župný dom – murovaná, poschodová stavba.

..... rok 1832

Mikuláš má v tomto roku : 1798 obyvateľov

Vrbický Hušták : 250 obyvateľov

Vrbica : 2563 obyvateľov

Ondrašová : 578 obyvateľov

Palúdzka : 986 obyvateľov

..... 60. a 70. roky 19. storočia

Na mikulášskom cintoríne (dnes park na hornom konci mesta) sa vysádzajú lipy. Na Vrbickom Huštáku (dnešná ulica 1. Mája) sa vysadili topole a vrbý.

- 19. storočie
Mikuláš dostáva verejné osvetlenie petrolejovými lampami, v 90. rokoch bolo verejné osvetlenie rekonštruované a rozšírené. V 19. storočí postihli mesto živelné pohromy.
..... rok 1867
- Armin Stark zakladá prvú Slovenskú likérku, pôvodná pálenica bola neskôr rozšírená na rafinériu.
..... rok 1871
- Základy novej murovanej školy (dnes budova Galérie P. M. Bohúňa).
..... rok 1873
- Požiar na mikulášskom námestí.
..... rok 1883
- Ďalším požiarom bola postihnutá Vrbica a Vrbický Hušták, rovnako ako 53 domov v Liptovskom Mikuláši. Pred rokom 1883 boli na území Mikuláša ešte i domy so slamenou strešnou krytinou, neskôr drevenice s drevenou šindľovou krytinou, hospodárske objekty v úzkych uličkách boli umiestnené v blízkosti domov.
..... rok 1884
- Požiar v Nižnom Huštáku.
..... rok 1895
- Obidva huštáky (predmestia) sú súčasťou Liptovského Svätého Mikuláša.
..... rok 1899
- Požiar v Liptovskej Ondrašovej.
..... začiatok 20. storočia
- Mikuláš – význam mesta ako priemyselného a správneho centra narastá, dôsledkom čoho je i zvýšený stavebný ruch.
..... rok 1905
- Výstavba meštianskej školy.
..... rok 1906
- Nadstavba župného domu.
..... rok 1907
- Na konci roku vypukla epidémia týfusu, ktorá podmienila prípravu budovania vodovodu a neskôr i kanalizácie (1924).
..... rok 1908
- Stavba novej bijárne.
..... roky 1914–1916
- Stavby obytných domov.
..... rok 1923
- Mikuláš a Vrbica, obidve časti spojené do jednej obce Liptovský Mikuláš. Huštáky s Liptovským Mikulášom boli spojené už predtým v roku 1894. Vrbica bola k mestu pričlenená až v roku 1960.
..... 20. roky 20. storočia
- Stavba nových účelových budov : Finančné riaditeľstvo na Hviezdoslavovej ulici, Dom Československého červeného kríža s Okresnou nemocenskou poisťovňou, ev. a. v. sirotinec a iné budovy.
..... roky 1934 – 1936
- Výstavba administratívnej budovy, pôvodné finančné riaditeľstvo.
..... rok 1914
- Výstavba monumentálnej budovy gymnázia podľa projektu budapeštianskych architektov Z. Bálinta a Jámbora (stavba Uhorského kráľovského štátneho hlavného gymnázia).
..... roky 1915–1916
- Výstavba továrenských budov garbiarne podľa projektu M. M. Harminca.
..... rok 1918
- Výstavba rodinnej vily pre Dr. Stodolu od autora M. M. Harminca.
..... rok 1929

Otvorenie Katolíckeho domu na Belopotockého ulici, vytvorenie priestorov pre spolkové aktivity, podľa plánov murárskeho majstra Jána Gromu z Trsteného.

..... rok 1931

Výstavba rodinnej vily na Kuzmányho ulici č. 4 podľa projektu M. M. Harminca.

..... roky 1934 – 1936

Sociálny objekt, pôvodne domov Bethánia, autor M. M. Harminc.

..... rok 1932

Komplex budov : kultúrny dom a ev. a. v. fara podľa návrhov arch. K. Grossa a J. Štefanca.

..... rok 1941

Dostavba továrenských objektov tiež podľa projektov M. M. Harminca. Schválenie regulačného plánu mesta (autor arch. Ján Štefanec).

..... roky 1941–1943

Rozsiahla renovácia farského kostola sv. Mikuláša, podľa projektov M. M. Harminca, prinavrátanie pôvodnej gotickej podoby, rozsiahle úpravy interiéru kostola.

..... roky 1942–1943

Budovanie továrne na spracovanie kože bývalej firmy Pazeríny a spol., podľa projektovej dokumentácie architekta M. Scheera

..... po roku 1943

Nový rozvoj priemyslu na území mesta. Počet obyvateľov sa stonásobil. Realizovaná je výstavba sídlisk, sociálnych zariadení a služieb. Liptovskému Mikulášu bol priznaný štatút mesta.

..... rok 1946

Vypracovanie nového regulačného plánu mesta (autor Ing. Pavol Andrik).

Formovanie sídelného útvaru Liptovský Mikuláš

	najstaršia zmienka o obci	pripojenie k Liptovskému Mikulášu
Svätý Mikuláš	1286	
Nižný (Mikulášsky Hušták)	1757 1894
Vyšný (Vrbický Hušták)	17. storočie 1894
Vrbica	1267 1923
Palúdzka	1273 1960
Ondrašová	prvá pol. 13. stor. 1960
Okoličné	1273 1971
Vitálišovce	prvá pol. 14. stor. 1971
Stošice	1273 1971
Demänová	1269 1976
Bodice	druhá pol. 13. stor. 1976
Ploštín	1355 1976
Il'anova	1233 1976
Benice	druhá pol. 13. stor. 1976
Andice	1438 1976

F.2.2 Etapy historického a stavebného vývoja sídla

Založenie sídelnej formy

Okolo roku 1100 na území dnešného Liptovského Mikuláša tu existoval farský kostol sv. Mikuláša, budova fary a asi dva poddanské domy. V tomto období v osade žilo asi desať ľudí. K tomuto prvotnému sídliskovému základu neskôr postupne pribúdali nové obydlia, ktoré si vybudovali prisťahované rodiny z blízkeho či vzdialeného okolia.

Rozvoj sídelnej formy v 12. a 13. storočí – dedinské sídlo

V dôsledku prisťahovalectva sa kostolná osada sídelne zmenila na dedinu. Okolo roku 1300 v nej okrem dvoch duchovných žilo asi desať poddanských domácností a zemepáni. Od druhej polovice 13. storočia v miestnych kúriách žili šľachtici Pongrácovci, ako feudálni zemepáni. Odhad počtu obyvateľov predpokladá asi 70 ľudí. Podľa vtedajších zvyklostí sa šľachtici usídlili v bezprostrednom susedstve blízko kostola a fary. Poddanské rodiny si so súhlasom šľachticov stavali domy v rade pozdĺž cesty v smere západ - východ od kostola, ktorá sa stala prvou svätomikulášskou ulicou. V polovici 13. storočia mal Svätý Mikuláš už podobu dediny s uceleným chotárom.

Rozvoj mestskej formy v 14. a 15. storočí – mestečko

V tomto období sa Svätý Mikuláš vyvíjal ako mestečko, predpokladaný počet obyvateľov mestečka s tridsiatimi meštianskymi domácnosťami a dvomi šľachtickými kúriami bol v roku 1500 približne 200 obyvateľov. Hospodársky, sociálny, právny, ale najmä majetkový rozvoj umožňoval meštianskym rodinám a domácnostiam viac finančných možností pri výstavbe nových domov. Najmajetnejší mešťania v tomto období stavajú murované domy. Väčšina meštianskych rodín vlastnila obytné domy s príľahlými hospodárskymi budovami a dvormi v intraviláne aj roľnícky využívané pozemky v tunajšom chotári.

V tomto období má mestečko asi 30 meštianskych domov v radoch po stranách tradičnej východno-západnej ulice. Pri kostole bol situovaný cintorín, fara a škola. V blízkosti areálu kostola sa začína formovať trhovisko – voľný priestor po troch stranách farského kostola, miestni remeselníci svoje výrobky predávali i na priedomí vlastných domov. Svätomikulášski mešťania a obyvatelia využívali trhovisko od polovice 14. storočia. Okolo roku 1350 kráľ udelil právo konať trh vo Svätom Mikuláši – trh sa stal ekonomickým základom ďalšieho vývoja a rozvoja Svätého Mikuláš ako mestečka.

Rok 1600 – územný rozvoj sídla

Rozvoj mestečka, v ktorom bolo v tomto období najmenej 45 meštianskych domov, kúrií a iných profánnych stavieb. Už v tomto období sa v meste uskutočňovali úradné zhromaždenia liptovskej šľachty – kongregácie (najstarší doklad je z roku 1512). Tieto sa uskutočňovali pravdepodobne v niektorom mikulášskom dome, asi v kúrii Pongrácovcov.

Prelom 16. a 17. storočia – administratívne sídlo Liptovskej stolice

Po päťstoročnej existencii sídla – jestvovania Svätého Mikuláša, dosiahlo mestečko najväčší sídelný rozvoj na prelome storočí s postupným plošným narastaním sídla. Rýchlo napredujúce mestečko sa postupne stalo administratívnym sídlom Liptovskej stolice. Stoličné zasadania sa v Svätom Mikuláši pravidelne konali už od polovice 17. storočia. V tomto období sa začína formovať charakteristická urbanistická štruktúra – **pravidelné obdĺžnikové námestie**, ktoré sa s pôvodným farským kostolom zachovalo dodnes. Námestie, ktoré tvorilo v zásade celé mestské osídlenie, v tomto období dosiahlo svoju ustálenú formu – obdĺžnikový pôdorys s rozmermi 60 x 160 m, obklopený súvislými blokmi domov. Okrem objektov cirkevnej a svetskej moci (kostol, fara, zemepánska kúria) stáli v 17. storočí na námestí verejné a mestské budovy (škola, nemocnica, mestský dom, väznica, očistný kúpeľ ...). Zástavbu ďalej tvorili zemianske kúrie, domy obchodníkov a poddaných a na severnej strane hlavne domy a dielne remeselníkov.

Na juhozápadnej a východnej strane sú s mestečkom organicky prepojené remeselnícke obce – tzv. Huštáky. Vrbický Hušták bol s mestečkom spojený diaľkovou cestou smerom na Liptovský Hrádok, Mikulášsky Hušták spolu s mlynom a bieloviskom plátna miestnou komunikáciou ústiacou do juhozápadného nárožia námestia.

Väčšina domov na námestí má renesančný charakter, pri trojosových domoch „mashausového“ typu, postavených na pôdoryse tvaru L, priradených k sebe zrkadlovo so

základným šírkovým modulom 8 – 10 metrov. Väčšina domov na námestí vznikla pravdepodobne po veľkom požiari začiatkom 60. rokov 17. storočia.

Koncom 17. storočia má Mikuláš asi 1100 obyvateľov.

V sedemnástom storočí a začiatkom 18. storočia v dôsledku povstaní, vojenských výprav a zvyšujúcich sa daní – čiastočný úpadok mestečka.

18. storočie – mesto ako obchodné centrum, významné formovanie námestia

Obdobie **osvietenského absolutizmu** za vlády Jozefa II. – prechod od cechového hospodárstva k manufaktúrnemu podnikaniu – oživenie stavebnej činnosti. V 18. storočí boli na území mesta vybudované nasledovné objekty : roku 1712 odkúpil erár renesančný dom na námestí, tzv. seligovskú kúriu a roku 1713 ju upravil pre účely župného domu. Roku 1731 bola postavená synagóga, ktorá bola roku 1770 zväčšená. Rozsiahlu stavebnú činnosť inicioval veľký požiar v meste roku 1773. Stavba župného domu na námestí začala roku 1778 (staviteľ Peter Grosman). Stavba bola dokončená v roku 1793, s prerušením výstavby počas rokov 1786 – 1790. Tolerančný ev. a. v. kostol bol postavený v období rokov 1783 – 1785. Od konca 18. storočia do polovice 19. storočia sa v meste predstavujú obytné domy, v duchu klasicistického tvaroslovia.

Katastrofálne požiare v meste podmienili zákaz stavania drevených domov, vrátane dreveného oplatenia. V roku 1784 bolo v Mikuláši 78 domov, v ktorých žilo 172 rodín. V Mikulášskom Huštáku v tej dobe bolo 14 domov a 16 rodín, vo Vrbickom Huštáku bolo 47 domov a 58 rodín. V roku 1785 stálo vo Svätom Mikuláši 92 obývaných domov, z nich 78 v starodávnych uliciach a 14 v Huštáku. V období rokov 1786 – 1787 mal Mikuláš 951 obyvateľov, z toho bolo 284 židov.

18. storočie prinieslo do Mikuláša zmenu v náboženskom a národnostnom zložení obyvateľstva. Okolo roku 1720 sem prichádzajú prvé židovské rodiny z moravského Holešova. Tolerantná politika miestneho zemepána Samuela Pongráca umožnila príchod ďalšieho židovského obyvateľstva do mesta. Začiatkom 19. storočia tvorili židia tretinu mikulášskeho obyvateľstva. Židovská populácia výrazným spôsobom prispela k hospodárskemu a, kultúrnemu a vzdelanostnému rozvoju mesta. Táto komunita spoluvytvára podobu mesta viac ako dve storočia. Jej história sa uzatvára s príchodom druhej svetovej vojny, postupnou deportáciou mikulášskych židov do koncentračných táborov.

19. storočie – mesto ako centrum kultúrneho a národného života

V prvej polovici 19. storočia sa Mikuláš vďaka evanjelickej inteligencii stáva významným centrom slovenského kultúrneho a národného života. Roku 1829 bola otvorená prvá verejná knižnica na Slovensku, Divadlo slovanské svätomikulášske položilo základy slovenského ochotníckeho divadelníctva. Evanjelická fara - miesto stretávania popredných osobností štúrovskej generácie (osvetový spolok Tatrín, Žiadosti slovenského národa 1848).

Po veľkom požiari roku 1883 sa mení krytina striech, ale často aj tvar a sklon strechy. Permanentné boli i úpravy priečelí – uličných fasád, redukovaná je tvaroslovná výzdoba, menia sa proporcie okenných otvorov a vstupných portálov.

Napredovanie i v hospodárskej oblasti. Premena garbiarskych dielní na manufaktúru neskôr kožiarske fabriky významné v rámci vtedajšieho Uhorska. S rozvojom priemyslu sa postupne v Mikuláši formovala nová sociálna vrstva obyvateľstva – robotníctvo. Pamätné je prvomájové zhromaždenie v roku 1918, ktoré na nádvorí Čierneho orla zorganizovala sociálnodemokratická strana.

20. storočie – dynamické politické, ekonomické a demografické premeny

Námestie Liptovského Mikuláša bolo na začiatku 20. storočia prakticky zastavané, z času načas boli niektoré objekty asanované v dôsledku výstavby nových moderných budov.

V rokoch 1930 – 1931 bola väčšina hlavných ulíc pokrytá asfaltom, chodníky boli vydláždené. V roku 1947 bola realizovaná na základe verejnej súťaže úprava námestia.

Rok 1952 priniesol mestu zmenu názvu Liptovský Svätý Mikuláš bol premenovaný na Liptovský Mikuláš. Rozvoj mesta v období od vzniku Československa (1918) až po éru samostatnej Slovenskej republiky (1993) bol v znamení budovania mesta, ale aj vojnového ničenia čoho svedectvom je veľký vojnový cintorín nad mestom. Mierové roky priniesli industrializáciu a rozsiahlu výstavbu mesta. Počet obyvateľov Liptovského Mikuláša sa strojnásobil.

V tomto období sa prudko rozvíja priemysel, v tejto súvislosti vyrastajú v Mikuláši fabričné objekty : továrenské objekty garbiarne Lacko – Pálka, ale i nové verejné stavby : meštianska škola (1095), nadstavba župného domu (1906 -1097), bitúnok (1908), gymnázium (1914 -1916). V 20. rokoch bola postavená budova Finančného riaditeľstva, hotel Európa, ev. a. v. sirotinec, okresná nemocenská poisťovňa, v 30. rokoch banka a sporiteľňa na mieste hotela u Koruny, 1 kultúrny dom a ev. a .v. fara (1932), nemocnica (1934 -1936), sociálny objekt Bethánia (1934 - 1936), dostavba továrenských objektov (1941), továreň na spracovanie kože - Pazeríny a spol. (1941-1943).

Mesto dynamickým rozvojom textilného, kožiarskeho, potravinárskeho a drevospracujúceho priemyslu nadobudlo na význame. Hospodársky rast mesta podmienil i výstavbu nových obchodných a administratívnych budov, bánk a ubytovacích zariadení z ktorých niektoré boli lokalizované v území s historickou štruktúrou : nadstavba župného domu Námestie osloboditeľov, banka a sporiteľňa Námestie osloboditeľov, budova meštianskej školy - 1905 Školská ulica, budova Tatra banky - 1925 Štúrova ulica, budova firmy Baťa - 1931 Námestie osloboditeľov, Evanjelický cirkevný dom a budova novej fary - 1934 Tranovského ulica, Administratívna budova spolku Tranoscus - 1936 Tranovského ulica, budova sporiteľne – bývalá Roľnícka vzájomná pokladnica Námestie Osloboditeľov, Galéria Petra Michala Bohúňa - 1979 Tranovského ulica. Vzhľad južnej časti námestia podstatne ovplyvnila puristická prestavba rímskokatolíckeho kostola - 1941 až 1942, asanované bolo murované opevnenie vrátane zástavby tzv. kramárnic.

F.2.3 Urbanistická štruktúra pamiatkového územia

Mesto Liptovský Mikuláš má charakter sídla s obdĺžnikovým pravidelným námestím historického jadra. Pamiatkové územie je výsledkom dlhoročného historického vývoja sídelnej štruktúry.

Základným rozdielom medzi mestom a vidieckym sídlom v stredoveku je, že mestá mali hradby (bola to dokonca ich povinnosť), právo trhu (týždenný, ročný jarmok), právo meča. V prípade mesta Svätý Mikuláš, ktoré od doby svojho vzniku patrilo k malým mestám (mestečkám), je to práve právo trhu. Mestečko nemalo v minulosti vybudované hradby.

Významným znakom sídla je jeho funkcia, ktorá sa počas jeho vývoja menila, z pôvodnej remeselníckej funkcie sa mení na priemyselnú v kontexte obytnej a kultúrno-rekreačnej funkcie (polyfunkčná funkcia). Uvedená funkčná zmena sa však pamiatkového územia dotýka len okrajovo. Industriálna architektúra na historickú urbanistickú štruktúru nadväzuje v severovýchodnom cípe pamiatkovej zóny - areál bývalej likérky. Roku 1867 liehovarnícky majster Armin Stark založil vo Svätom Mikuláši prvú Slovenskú likérku. Centrálna časť mesta s historickým námestím slúžila vždy na bývanie, obchod, služby a verejnú správu.

Morfológia mesta je polygenetická, s dlhodobým zložitým vývojom a výstavbou v historicky oddelených etapách. Historické stredoveké centrum je pamiatkovým územím – vyhlásenou pamiatkovou zónou, ktoré pokračuje novšími štvrtami s industriálnou architektúrou z obdobia 19. storočia. Za nimi sú situované prvé povojnové sídliská, ďalej panelové bytové domy z 80-tych rokov 20. storočia, na jeho okrajových častiach sú situované vilové štvrte resp. obchodné centrá.

Existujúce historické námestie predstavuje jedinečný doklad historického vývoja sídelnej štruktúry s nádychom dobovej atmosféry. Pamiatkové územie reprezentuje pravidelnú

urbanistickú schému – pretiahnutý obdĺžnikový pôdorys námestia v smere sever - juh, pôvodne situovaného v blízkosti rieky Váh. V dôsledku migrácie vodného toku rameno Váhu situované v dotyku so zastavaným územím v južnej časti mesta neskôr zaniká. Okolo roku 1828 sa približne dve tretiny domov nachádzali po stranách starých ulíc a zvyšná tretina v radovej zástavbe popri západnom, východnom a severnom okraji námestia. Až na prelome 18. a 19. storočia vznikol tvar námestia, ktorý sa zachoval dodnes.

Z nároží obdĺžnikového historického námestia vychádzajú cesty, ktoré komunikačne sprístupňovali priestor námestia i v minulosti. Vstup do mestečka a na námestie bol možný starou cestou z južnej strany, situovanou medzi farou, kostolom a najjužnejšie ležiacimi kúriami. Nová cesta viedla zo severozápadného rohu námestia smerom na západ. Nová, resp. staronová cesta viedla z juhovýchodného rohu námestia na východ. Uvedené cesty sú hlavnými obchodnými cestami a cestami vstupu do mesta v smere tradičnej, dávnej východno-západnej krajinskej cesty, ktorá prechádzala celým Liptovom.

Zo severovýchodného rohu námestia viedla vedľajšia, miestna cesta na sever do polí a okolitých dedín.

Z rohov námestia vychádza v súčasnosti päť ulíc, z ktorých tri v minulosti predstavovali základné urbanistické a kompozičné priestory mesta. Ich zástavba je v rámci pamiatkovej zóny v kompaktnej forme a hmotovo-priestorovom usporiadaní. Typologicky nadväzuje na zástavbu námestia a reprezentovaná je architektúrou prevažne z konca 18. a z obdobia 19. storočia. K úbytku historickej štruktúry došlo v severovýchodnej časti dnešnej Štúrovej ulice a v juhovýchodnej časti dnešnej Moyzesovej ulice.

Na urbanisticky pravidelný tvar verejného priestoru námestia a historickej uličnej siete nadväzuje zástavba obytných domov, industriálnych areálov a vilových objektov so záhradami. Dominantným objektom námestia, situovaným v jeho južnej polohe je **kostol sv. Mikuláša**. Rímskokatolícky kostol bol v minulosti situovaný v centrálnej časti pôvodného námestia. Areál kostola bol v minulosti vymedzený murovaným opevnením, ku ktorému neskôr v 19. storočí pristavali sústavu drobných obchodných priestorov, tzv. kramárnice.

V 18. storočí, najmä v jeho poslednej tretine prešlo mestečko dovedy najvýznamnejšími stavebnými úpravami a prestavbami, ktoré úplne **zmenili jeho dovtedajší pôdorys** a mestečko nadobudlo **nový urbanistický tvar** a rozmer. Hlavnou príčinou urbanistických zmien neboli stavebné, podnikateľské, hospodárske či sociálne podnety meštianskych rodín a mestečka, ale naplnenie zámerov štátnej, presnejšie stoličnej (župnej) správy.

Nový stoličný dom bol postavený so súhlasom Pongráčovcov a mešťanov na voľnom pozemku severne od kostola svätého Mikuláša. V tomto období vytyčili aj nové, priestranné námestie obdĺžnikového tvaru južne aj severne od budovy stoličného domu. Až od konca 18. storočia si meštianske rodiny stavali nové domy v rade vo východnej, severnej a západnej časti námestia. Meštianske rodiny si pomerne rýchlo postavili rozsahom a usporiadaním veľmi podobné domy, čím vznikla doterajšia podoba námestia a základné, prvotné časti väčšiny tamojších domov.

Vstup do mestečka a na námestie bol možný starou cestou z južnej strany, situovanou medzi farou, kostolom a najjužnejšie ležiacimi kúriami. Nová cesta viedla zo severozápadného rohu námestia smerom na západ. Nová, resp. staronová cesta viedla z juhovýchodného rohu námestia na východ. Uvedené cesty sú hlavnými obchodnými cestami a cestami vstupu do mesta v smere tradičnej, dávnej východno-západnej krajinskej cesty, ktorá prechádzala celým

Liptovom. Zo severovýchodného rohu námestia viedla vedľajšia, miestna cesta na sever do polí a okolitých dedín.

Územie vymedzenej pamiatkovej zóny predstavuje kompaktno zachovaný historický **urbanistický celok sídla mestského typu**. Ústredný priestor mesta tvorí pravidelné, obdĺžnikové námestie (Námestie osloboditeľov), ktoré je lemované zo všetkých strán kompaktnou zástavbou meštianskych domov. Zástavba je v základoch prevažne baroková, ojedinele renesančná (najstaršími pamiatkami svetského staviteľstva sú neskorogotické kúrie šľachtických rodov). Z priestorového hľadiska je zástavba organizovaná radovým spôsobom na dlhých úzkych parcelách radených v ich pozdĺžnom smerovaní od otvoreného priestoru námestia na všetky štyri svetové strany. Vnútorne dvory v hĺbke zástavby sú prístupné bránovými prejazdmi a sú zastavané dvorovými traktami a aditívnym radením objektov pôvodne z hospodárskou funkciou. Na dvorové časti zástavby nadväzovali záhrady. Takýto charakter urbanistickej štruktúry je v súčasnosti výrazne čitateľný v zástavbe severného a východného bloku. Postupnou urbanizáciou sídla sa tento charakter v prípade západného a južného bloku ako i časti zástavby ulíc Štúrova a 1. Mája mení. Úpravy uličných fasád, orientovaných do verejného priestranstva sú prevažne z 19. storočia. Historická podlažnosť domov je dve nadzemné podlažia.

Strešná krajina bola až do polovice 20. storočia zachovaná v autenticknej historickej kompozičnej skladbe hmôt.

Historické námestie bolo v druhej polovici 17. storočia postupne formované - tvorené väčšinou domami s renesančným charakterom. Murované trojosové meštianske domy, niektoré z nich „mashausového“ typu, postavené na pôdoryse tvaru L. Domy so základným šírkovým modulom 8 až 10 metrov sú k sebe zrkadlovo radené.

charakteristický murovaný meštiansky dom – východná časť námestia

vnútorný dvor meštianskeho domu

Pôvodná šírka domových parcel, šírka a čiastočne aj podoba domov situovaných okolo námestia sa v pôvodnom pôdorysnom členení zachovala doteraz. Skupina starších meštianskych domov predstavovala typ s podjazdovým vchodom do dvora pre voz, na prízemí izba s jedným oknom, na poschodí izba s tromi oknami do námestia. Meštianske domy predstavujú v mestskom centre najpočetnejšiu zložku pamiatkového fondu.

Domy s klasicistickým priečelím od konca 19. storočia reprezentujú typickú architektúru zástavby námestia. Eklekticismus, historizmus a secesia sa uplatnili vo len vo výzdobe fasád bez výrazných zásahov do dispozície meštianskych domov.

Dominantnou architektúrou je sakrálna stavba, pôvodne ranogotický chrám svätého Mikuláša s neskorogotickou úpravou v 15. storočí a barokovou úpravou z 18. storočia a budova župného domu situovaná v centrálnej časti námestia.

Vývin mesta Liptovský Mikuláš od polovice 19. storočia do polovice 20. storočia dokumentuje jeho urbanizácia severovýchodným smerom k železničnej stanici Košicko-bohumínskej dráhy, lemujúca ulicu M. M. Hodžu, vybudovanie tzv. záhradného mesta – vilovej štvrte v nadväznosti na severný okraj historického jadra mesta, ako aj vznik viacerých administratívnych a školských stavieb v medzivojnovom období.

Súčasný stav je výslednicou stáročných premien sídla od stredoveku až po súčasnosť. Charakter historického jadra Liptovský Mikuláš tvoriaci identitu sídla sa pomalým nárastom a slohovými premenami ustálil v 19. a začiatkom 20. storočia. Časť historického prostredia a urbanistická štruktúra sídla bola v období druhej polovice 20. storočia zásadne narušená veľkoplošnými asanáciami a novou veľkoobjemovou výstavbou. Táto je situovaná vo východnej (bývalý Mikulášsky Hušták) a južnej časti od historického námestia. Asanácie pri ktorých došlo k odstráneniu historického stavebného fondu v najväčšom rozsahu boli uskutočnené v súvislosti s budovaním novej trasy cesty I/18, južne od historického jadra mesta Liptovský Mikuláš. V tejto súvislosti bola asanovaná časť zadnej historickej zástavby a odkrytiu vnútorných dvorov pôvodnej blokovej zástavby. Dostavba severnej časti Garbiarskej ulice zostáva i v súčasnosti aktuálnym problémom.

G CHARAKTERISTIKA PAMIATKOVÝCH HODNÔT ÚZEMIA

G.1 PAMIATKOVÉ HODNOTY ÚZEMIA HMOTNEJ POVAHY

Pamiatkové hodnoty hmotnej povahy tvoria : krajinný rámec, vonkajší obraz sídla, vnútorný obraz sídla.

G.1.1 OBRAZ KRAJINY – charakteristické pohľady

Charakteristickým znakom územia PZ Liptovský Mikuláš je jeho založenie na nive a terase v dotyku s riekou Váh, jeho poloha uprostred Liptovskej kotliny. Mesto sa rozprestiera na úpätí Nízkych a Západných Tatier, na ploche 70 km². Historické jadro mesta, ktorého časť je pamiatkovým územím sa nachádza v centrálnej časti sídelnej štruktúry. Mesto Liptovský Mikuláš - sídelný celok v krajine je výrazne vymedzený impozantnými pohorím Nízkych Tatier na južnej strane a pohorím Západných Tatier na strane severnej strane. Na západnej strane urbanistickú štruktúru ohraničuje vodná nádrž Liptovská Mara. Uvedené prírodné prvky a kultúrna krajina, tvoria **krajinný rámec** sídla Liptovský Mikuláš.

Historické sídlo nikdy nebolo priamo pristavané ku meandrujúcemu toku rieky Váh. Táto medzera medzi meandrujúcim tokom rieky a historickou zástavbou mesta bola v neskorších obdobiach využitá pre industriálne účely a v neskoršom období pre hromadnú bytovú výstavbu. Týmto územím prechádza i dôležitá dopravná infraštruktúra – cesta I. triedy E50 č.1/18. Charakteristickým znakom územia PZ Liptovský Mikuláš je nižšia malopodlažná úroveň zástavby v celom území voči okolitým jednotlivým blokom sídelného celku, čo predznamenáva aj možnosti situovania hodnotných diaľkových chránených pohľadových uhlov na historickú siluetu pamiatkového územia, ktoré sú situované v tesnejšej nadväznosti na riešené územie.

Diaľkové pohľadové uhly na riešené územie z prístupových ciest a železničného ťahu medzinárodného významu Žilina – Vrútky – Košice nie je možné navrhnuť vzhľadom ku vzdialenosti od riešeného územia a výšku zástavby okolitých blokov hromadných bytových výstavieb. Situovanie diaľkových pohľadov z prístupových komunikácií sa tak obmedzuje len na hlavnú prístupovú komunikáciu I. triedy č. 1/18 (vstup do mesta z južnej strany od diaľničného privádzača D1) a na pohľady z diaľnice D1, situovanej južne od mesta.

Chránené pohľadové uhly z krajiny na pamiatkové územie sú vyznačené v grafickej prílohe, **výkres č.1 – Širšie vzťahy**. Tieto predstavujú nasledovné pohľadové uhly :

č.1 – Chránený pohľad na juhozápadnú časť pamiatkového územia s narušenou primárnou urbanistickou štruktúrou, v ktorej je nutné zachovať dominantnosť rímskokatolíckeho kostola sv. Martina biskupa

č.2 – Chránený pohľad na severnú časť územia z kopca Nicovo od národnej kultúrnej pamiatky Cintorín Nicovo - Háj

Situovanie ďalších diaľkových pohľadov sa prirodzene obmedzuje na ich umiestnenie v rámci terénnej vyvýšeniny Nicovo - Háj, situovanej severovýchodným smerom od historického jadra mesta.

G.1.2 VONKAJŠÍ OBRAZ ÚZEMIA – panoráma, silueta

Pre vonkajší obraz územia – panorámu je charakteristická nižšia malo podlažná úroveň zástavby pamiatkového územia voči okolitým blokom novšej prevažne kolektívnej bytovej výstavby. Tieto viacpodlažné bloky zástavby limitujú úroveň prezentácie vonkajšieho obrazu pamiatkového územia s jeho historickými dominantami hlavne z južnej a východnej strany.

Obraz sídla v krajine je prezentovaný mierne sa dvíhajúcim reliéfom krajiny v severnom a južnom smere, s kulisou masívu pohorí Západných a Nízkych Tatier v druhom pláne.

V diaľkových pohľadoch je štruktúra historickej zástavby pamiatkového územia málo čitateľná, táto je prezentovaná strešným reliéfom.

Najvýznamnejšie diaľkové pohľady na historickú štruktúru pamiatkovej zóny sú zo severovýchodnej strany s pohľadom na panorámu Liptovskej kotliny a masív Nízkych Tatier, a od diaľnice D1 s pohľadom na panorámu Západných a Vysokých Tatier. Pohľady sú vyznačené v grafickej prílohe, **výkres č. 1 – Širšie vzťahy** (chránené pohľadové uhly z krajiny na pamiatkové územie sú označené číslicami 1 až 2).

G.1.3 VNÚTORNÝ OBRAZ ÚZEMIA – priestorová štruktúra

Charakteristický spôsob vytvárania zástavby v jednotlivých častiach pamiatkového územia ktoré sú tvorené námestím a príľahlými ulicami cielene formovaný od polovice 17. storočia, vytvára kompaktnú, radovú zástavbu. Dvoj alebo trojpodlažné meštianske prejazdové domy so sedlovými strechami, ktoré reprezentujú podstatnú časť súčasnej zástavby, určili smerovanie neskoršej zástavby v centrálnej časti sídelnej štruktúry.

Kompaktná radová, viacpodlažná zástavba vytvára charakteristické vnútorné pohľady reprezentujúce identitu a originalnosť mestského prostredia pamiatkovej zóny Liptovský Mikuláš.

V súčasnosti ustálená priestorová štruktúra PZ vznikla postupným formovaním priestoru námestia a smerovaním ciest, ktoré sa postupne menili na ulice mesta. Zástavba historického sídla a jej postupné priestorové zmeny dokumentujú historické vojenské mapy (viď príloha J.1.1). Z vojenských historických máp je čitateľný tvar a rozsah zástavby historického jadra bez konkrétnej podlažnosti

Zorné uhly v interiéri pamiatkového územia ako i pohľadové uhly z interiéru na krajinný obraz, ktoré je nutné zachovať predstavujú vnútorné pohľady v uliciach Štúra a 1. Mája a charakteristické pohľady na námestí Osloboditeľov – viď príloha J.2.2. Významné pohľady v interiéri pamiatkového územia sú vyznačené v grafickej prílohe – **výkres č. 5 – Územný priemet zásad ochrany pamiatkového územia**.

G.1.3.1 Hmotová skladba zástavby

Táto charakteristika zahŕňa predovšetkým počet podlaží (a ich absolútnu výšku) a tvar, sklon a orientáciu striech. Je úzko spojená s vlastnou pôdorysnou skladbou zástavby a zásadným spôsobom podmieňuje charakter priestorov sídla a je pre jeho vnímanie rozhodujúca. Samotný pôdorys mesta je vlastne obyčajným abstraktným priemetom zástavby a priestorov do územia a ako taký nie je bezprostredne vnímaný.

Hmotová skladba zástavby je výsledkom komplikovaného historického vývoja sídla, v prípade Liptovského Mikuláša charakter sídla reprezentuje mestečko. V rámci hmotovej skladby na rozdiel od iných väčších miest tu nie je viditeľná diferenciácia výškovej gradácie v smere od obvodu historického jadra k centrálnemu námestiu. Pôvodná zástavba okolo historicky najstaršieho objektu rímskokatolíckeho kostola s ohradením bola nízka jedno alebo dvoj podlažná so šikmými strechami s dominantným postavením sakrálnej stavby. V ďalšom historickom vývoji došlo k intenzívnejšej zástavbe a formovaniu západného, severného a východného bloku námestia s dvojpodlažnou a neskôr trojpodlažnou zástavbou.

Prevažuje kompaktná radová zástavba tvorená typickými meštianskymi domami s prejazdom a zástavbou do hĺbky parcely s aditívnym radením obytných a hospodárskych objektov.

Podlažnosť : námestie Osloboditeľov – západný blok prevažne 2 NP s viacpodlažným akcentom v nároží s ulicou Štúra sedlové strechy s odkvapom do námestia, námestie Osloboditeľov – severný blok 2 NP sedlové strechy s odkvapom do námestia, námestie Osloboditeľov – východný blok 2 NP resp. 3 NP sedlové strechy s odkvapom do námestia resp. rovné strechy funkcionalistickej zástavby.

Ulica Štúra 2 NP a 3 NP zastrešenie šikmými strechami s odkvapom do ulice. Ulica 1. Mája 2 NP, ojedinele 3 NP zastrešenie šikmými strechami s odkvapom do ulice. Ulica Tranovského viacpodlažná bloková a soliterna zástavba (2 NP až 3 NP) s uplatnením šikmých i rovných striech.

Hmotová štruktúra zástavby je v úzkom vzťahu nielen s podlažnosťou (počet podlaží), ale aj s ich výškou (v minulosti nižšia, v 19. storočí a u mestskej zástavby výrazne vyššia) a vzťahom úrovne podlahy k terénu (chodníku).

G.1.3.2 Strešná krajina

Významným fenoménom dotvárajúcim identitu prostredia je strešný reliéf reprezentovaný šikmými strechami. V prvej vývojovej etape sa ako strešná krytina používal predovšetkým drevený štiepaný šindel. Značné požiarne riziko (požiare v rokoch 1773, 1884) podmienilo zákaz používania drevenej krytiny, mení sa konštrukcia, tvar strechy a strešná krytina.

Tvar a sklon strechy a orientácia strešného hrebeňa je zásadne dôležitou charakteristikou pamiatkových hodnôt PZ Liptovský Mikuláš. Na území PZ prevažujú šikmé strechy (sedlové, valbové, pultové a ich vzájomná kombinácia a prieniky). Každé slohové a časové obdobie prináša typické konštrukčné a tvarové riešenie striech, ktoré je pre dané obdobie typické.

Typickú strešnú krajinu prvej etapy vytvárania zástavby historického sídla mesta Liptovský Mikuláš reprezentujú sedlové a valbové strechy jednopodlažnej vidieckej radovej zástavby. Strechy sú orientované kolmo voči uličnej sieti s podobnou výškou úrovne korunných ríms, hrebeňov striech s maximálnou výškovou odchýlkou do 1 metra.

Druhá etapa zahusťovania radovej alebo dvorovej zástavby centrálného námestia s príľahlými uličkami sa v rámci strešnej roviny transformuje už do typicky meštianskeho potereziánskeho spôsobu a to so sedlovými paralelne s uličnou komunikáciou orientovanými (v nárožných a soliterných polohách valbových) zastrešeniami s protipožiarnymi štítovými múrmi a oddelením priestoru podstrešia od obytných priestorov kovovými protipožiarnymi dverami. Prevládajúcim typom krytiny ešte v tomto období je naďalej šindľová drevená krytina avšak pri novostavbách a obnovách objektov realizovaných v druhej polovici 19. storočia a 1. polovici 20. stor. sa už začala objavovať škridľová i plechová krytina a ojedinele aj krytina z azbesto-cementových šablón – tzv. eternit. Pri týchto zastrešeniach sa v období 1. polovici 20. storočia a s nutnosťou čiastočného využitia podkrovných priestorov sa začína objavovať nový prvok strešný vikier so sedlovým alebo pultovým ukončením. Tieto vikiere sa sú niekedy situované v centrálnej polohe a sú objemovo väčšie z dôvodu realizovaných murovaných úprav podkrovia. Pri nevyužitých strešných rovinách sa presvetlenie priestorov obmedzuje len na jednoduché kovové strešné okienka, resp. malé vikiere osadené v rámci strešnej roviny.

Úroveň osadenia korunnej rímsy a samotného hrebeňa strechy je v priestore námestia a príľahlých ulíc výškovo zjednotená.

V tretej vývojovej etape reprezentujúcej obdobie 20. storočia až po súčasnosť dochádza k čiastočným stavebným zásahom do pôvodných pôjdnych priestorov. Zmena funkčného

využitia - bytová funkcia v podkroví prináša so sebou rušivé zásahy do strešného reliéfu (vikiere a strešné okná). Mení sa druh strešnej krytiny a v dôsledku intenzifikačného procesu v prípade novostavieb, resp. stavebných úprav a nadstavieb i výšková niveleta pôvodnej výškovej hladiny striech. Výraznými stavbami ovplyvňujúcimi pôvodnú výškovú hladinu strešného reliéfu sú objekty : banka – ulica Štúrova č.801/1, budova bývalého hotela Kriváň Štúrova ulica č.803/5, budova bývalého hotela Royal, dnes Európa ulica Štúrova č.807/13, budova č. 709/2 (Liptáčik) na ulici 1. Mája, nárožné budovy Centrum č. 697/26 na ulici 1. Mája a hotel Elán na ulici 1. Mája č. 697/26.

V tejto etape sa vyskytujú aj objekty s plochými strešnými rovinami typickými pre modernu medzivojnového obdobia. Medzi tieto objekty patria domy č. 68/7 a č. 69/8 na námestí Osloboditeľov. dom č. 801/1 na Štúrovej ulici, dom č. 919/1 na ulici M. Pišúta a objekty na Tranovského ulici – Evanjelický cirkevný dom a časť budovy Galérie P. M. Bohúňa.

G.1.4 FUNKČNÉ VYUŽITIE ÚZEMIA

Súčasnú funkčnú využitie časti sídla Liptovský Mikuláš vyhláseného za pamiatkovú zónu reprezentuje obytnú zónu so službami a občianskou vybavenosťou v minulosti s prevahou obytnej funkcie.

Pamiatkový fond v predmetnom území reprezentujú charakteristické obytné stavby a kultúrno-spoločenské a administratívno-prevádzkové budovy, občianske stavby a sakrálna architektúra. Súčasnú funkčnú využitie stavebného fondu nie je vo všetkých prípadoch v súlade s jeho pôvodnou funkciou.

Súčasnú funkčnú využitie autenticky zachovanej architektúry meštianskych domov nie je v súlade so záujmami ochrany pamiatkového fondu. Negatívnym javom je neadekvátne zastúpenie funkcie trvalého bývania v centrálnej časti pamiatkového územia. Meštianske domy, ktoré tvoria podstatnú časť zástavby námestia od polovice 20. storočia menia pôvodnú funkčnú využitie.

Zastúpenie pôvodnej hospodárskej funkcie vo forme remesiel bolo historickým vývojom spoločnosti nahradené občianskou vybavenosťou reprezentujúcou obchod, služby, administratívno-prevádzkové a kultúrno-spoločenské priestory. V dôsledku spoločensko-politických a ekonomických zmien spoločnosti, poklesom demografickej krivky sa mení štruktúra funkčného využitia. Časť stavebného fondu ktorá bola využívaná pre trvalé bývanie stráca na intenzite, bývanie v minulosti situované na 2 NP je nahrádzané funkciou služieb a obchodu. K postupnej strate bytovej funkcie došlo i v hĺbke zástavby čo spôsobilo značné zhoršenie stavebnotechnického stavu týchto nehnuteľností.

Súčasnú využívanie pamiatkového fondu z hľadiska spektra zastúpených funkcií nie je v súlade s kritériami kladenými na jeho ochranu. Súčasná funkčná štruktúra je zastúpená všetkými základnými skupinami, bývaním, občianskou vybavenosťou, produkciou a voľným časom avšak zastúpenie jednotlivých skupín je na úkor trvalého bývania, ktoré je základným mestotvorným prvkom. V dôsledku ekonomických a sociálno-politických zmien, zmenou spôsobu života a demografickým vývojom je pôvodné využívanie meštianskych domov na ústupe. Jedine sakrálna stavby a časť občianskych stavieb (banka, hotel, budova verejnej správy, múzeum) sú využívané intenzívne v súlade s ich pôvodnou funkciou.

Územie pamiatkovej zóny nie je atakované priemyselnou výrobou ani inými činnosťami produkcie primáru (ťažba surovín a poľnohospodárstvo), sekundáru (činnosti výroby a výrobných služieb). Súčasný stupeň priestorovej fúzie funkcií stanovuje mieru polyfunkčnosti mestskej štruktúry, a tým aj atraktivitu mestského prostredia. Miera polyfunkčnosti je determinovaná prevládajúcim typom produkčných sektorov, z ktorých najmestotvornejším je terciér (cestovný ruch, školstvo, obchod a služby).

Terciér reprezentuje mestotvornú produkčnú činnosť, zvyšuje vitalitu centra, aktivizuje pracovné príležitosti čím umožňuje ochranu a postupnú stabilitu pamiatkového územia.

Prevádzkový režim, postupné vyľudňovanie centrálnej časti sídla, ekonomické možnosti vlastníkov nehnuteľností, ich súčasná sociálna a veková skladba determinujú rozvoj sídelnej

štruktúry a zachovanie a prezentáciu pamiatkových hodnôt. Kvantitatívne rozvrstvenie jednotlivých funkčných skupín je determinované predovšetkým počtom obyvateľov samotného sídla a jeho predpokladaným nárastom a počtom obyvateľov spádovej oblasti.

V rámci centrálnej časti pamiatkového územia bola v rokoch 2001 - 2002 vybudovaná pešia zóna, ktorej plošné vymedzenie je totožné s hlavnými priestormi pamiatkového územia (námestie Osloboditeľov, Štúrova ulica, ulica 1. Mája, ulica Bellova a Tranovského ulica). Realizáciou pešej zóny bola z uvedených priestorov odstránená dynamická a statická doprava, stanovený bol režim pohybu zásobovacích a účelových vozidiel.

Projekt bol vypracovaný na základe víťazného návrhu verejnej architektonicko-urbanistickej súťaže na komplexné riešenie peších priestranstiev CMZ, jeho 1. etapa riešila priestor historického jadra mesta Liptovský Mikuláš s hlavným monumentálnym výtvarným dielom „Pocta tvorivému mysleniu“ (autori : Viktor Oravec a Milan Pagáč) a okolím fontány Metamorfózy.

Realizácia pešej zóny – regenerácia verejných priestorov, prispela k oživeniu a atraktivite priestoru – atmosféra, súčasne vyvolala potrebu riešenia obsluhy územia a parkovacích plôch vo väzbe na centrum mesta.

G.1.5 HISTORICKÝ PÔDORYS – pôdorysná dispozícia

Základom pôdorysnej štruktúry sídla Liptovský Mikuláš sú pôdorysné línie námestia, ulíc a ďalších komunikácií.

Mesto Liptovský Mikuláš má charakter sídla s obdĺžnikovým pravidelným námestím historického jadra, jeho pôdorys je výsledkom dlhoročného historického vývoja sídelnej štruktúry. Z rohov námestia vychádza v súčasnosti päť ulíc, z ktorých tri sú situované v polohe koridorov historických obchodných ciest. Táto schéma predstavuje základnú **pôdorysnú dispozíciu** – historický pôdorys sídla.

Pôdorysná skladba zástavby zahŕňa umiestnenie (polohu) jednotlivých objektov vo vzťahu k ich parcele ako celku, ďalej vo vzťahu k susedným stavebným objektom (pravidelnosť radenia objektov, ich vzájomné rozostupy) a prirodzene i vo vzťahu k verejným priestorom a komunikáciám (orientácia stavieb).

Pôdorysná skladba predstavuje i charakter usporiadania parcely – skladbu jednotlivých objektov domu a taktiež mieru zastavanosti parcely. Z tohto hľadiska je možné pamiatkové územie Liptovského Mikuláša zaradiť medzi rozvinuté historické mestá, ktorého vývoj je podmienený jeho hospodárskym charakterom, regionálnym a historickým kontextom.

Pôdorysná skladba zástavby je dôležitým prvkom identity sídla, plasticky vypovedá o jeho vývoji.

Dodnes zachovaný historický pôdorys pamiatkového územia mesta Liptovský Mikuláš je výsledkom ovplyvňovania viacerých činiteľov, z ktorých najvýznamnejšie sú : založenie sídla na nive a terasa e rieky Váh, smerové vedenie starých obchodných ciest, historické udalosti uvedené v kapitole F. Historický a urbanisticko-architektonický vývoj územia a postupný extenzívny rozvoj sídla smerom severným, východným a južným od historického námestia. Zachovanú **historickú parceláciu** je možné identifikovať na historickej katastrálnej mape z roku 1872, ako i na ďalších historických mapách z roku 1902. Uvedené historické mapové podklady a historická ikonografia vrátane dobových pohľadníc dokumentujú staršie pôdorysné a hmotové štruktúry sídla a jednotlivých stavieb.

Parceláciu charakterizuje hustota, smer, tvar a priečne delenie parciel. Parcelácia intravilánu sídla predstavuje nedeliteľnú súčasť historickej a pamiatkovej identity sídla. Jej základy boli položené už v dobe vzniku sídla v historicky známej podobe. Historická parcelácia je jednou zo základných pamiatkových hodnôt sídla.

G.1.6 OBJEKTOVÁ SKLADBA ÚZEMIA – kompozícia

Definícia priestorového vytvárania mesta ako celku sa týka jednak obecnej gradácie hmôt smerom k ústrednému priestoru, neskôr pozdĺž obvodu historického jadra, jednak v zmysle zámerne vyjadrených kompozičných vzťahov (osové priehľady).

G.1.6.1 Dominanty a akcenty

Urbanistické dominanty sú vyvrcholením hmotovej štruktúry sídla. I v prípade sídelnej štruktúry Liptovského Mikuláša sa jedná o dominanty vertikálne, vežovité stavby (kostolné veže a vežová stavba industriálnej architektúry). Vertikálnymi dominantami sú veže rímsko-katolíckeho a evanjelického kostola. Tieto boli v dobe svojho vzniku a aj následných historizujúcich úprav prirodzenými vertikálnymi dominantami územia. Neskôr k nim pribudla bloková výšková stavba v areály Likérky. V 60.-80. rokoch 20. storočia bolo mesto poznačené vznikom nových nevhodných panoramatických dominant v podobe výškových panelových domov a celých sídlisk situovaných v okrajových častiach sídla (Nábrežie, Podbreziny), ktoré však historickým dominantám PZ nekonkurujú.

Vývoj výšky zástavby v pamiatkovom území sa ustálil v podlažnosti tvorenej u obytných domoch suterénom (čiastočné podpivničenie), 1 NP - prízemím, 2 NP - poschodím a podkrovím – povalovým priestorom v sedlových a pultových strechách. Mladšie profánne stavby a objekty občianskej vybavenosti situované v pamiatkovom území nepresahujú výšku troch nadzemných podlaží. Výšková hladina zástavby obytných domov a hospodárskych objektov v hĺbke zástavby, nie je na celom území pamiatkovej zóny jednotná.

K priestorovým (hmotovým) dominantám a akcentom na území pamiatkovej zóny patria stavby, ktoré sú funkčne vyčlenené z bežnej zástavby meštianskych domov (radnica, budovy škôl, peňažných ústavov, úradov, hotelov). Jedná sa o nasledovné stavby : Pongráčovská kúria (NKP), Prvý stoličný dom (NKP), Župný dom (NKP), Katolícky dom (NKP), Synagóga (NKP), Liptovskomikulášska sporiteľňa, Čierny orol a Reduta (NKP), Jezuitský kláštor (NKP), Evanjelický cirkevný dom a fara, hotel Európa, budova Tatra banky. Ich dominantné postavenie má priamy a nepriamy dopad na formovanie identity priestoru pamiatkového územia.

Na území vidieckej pamiatkovej zóny sa v súčasnosti nenachádza žiadny stavebný objekt pôsobiaci rušivo, výškovým usporiadaním negatívne zasahujúci do prostredia pamiatkovej zóny. Existencia a kompozícia uvedených dominant je pre sídlo Liptovský Mikuláš charakteristická a umožňuje jeho identifikáciu v diaľkových pohľadoch.

G.1.6.2 Systém opevnenia

V rámci historického sídla mesta Liptovský Mikuláš sa nenachádzalo typické fortifikačné opevnenie typické pre stredoveké a včasnónovoveké mestá. Historický a urbanistický vývoj mesta si nevyžadoval budovanie systému opevnenia. Rímskokatolícky kostol sv. Mikuláša biskupa ako pôvodná stredoveká stavba ako jediná bola ohradená kamenným múrom. Pôvodný kamenný múr tejto najväčšej ranogotickkej stavby v celom Liptove v súčasnosti nie je zachovaný. Okolo kostola sa sústreďoval život mestečka i susedných obcí – nielen náboženský, ale i obchodný. K stredovekému opevneniu boli po príchode židovských obchodníkov v polovici 18. storočia pristavané drobné obchodíky v Mikuláši známe ako „kramárnice“. Obchodíky boli začiatkom 40. rokov 20. storočia zbúrané. Torzo pôvodného opevnenia okolo kostola bolo obnovené v nízkej nivelete vo forme historickej stopy v rámci úpravy historického námestia.

G.1.6.3 Priestory – námestia, ulice, voľné plochy

Priestor námestia – pravidelný, obdĺžnikový tvar pôdorysných rozmerov 230 x 70 metrov. Pretiahnutý tvar v osi sever – juh je lemovaný z troch strán kompaktnou blokovou zástavbou. Radová zástavba bez prieluk je situovaná na západnej, severnej a východnej strane námestia. Na otvorenej ploche námestia sú situované dva solitérne objekty rímskokatolícky kostol (parcely č.1) a bývalý župný dom (parcely č.2/1).

Ulice v PZ nadväzujúce na priestor námestia predstavujú ulice : Štúrova, M. Pišúta, ulica 1. Mája, Belopotockého a Moyzesova. Ďalšie ulice v PZ nadväzujúce na uvedenú uličnú sieť reprezentujú ulice : Tranovského, Školská a ulica Bellova.

Ulice Štúrova, 1. Mája a Bellova sú tvorené obojstrannou kompaktnou radovou zástavbou obytných domov v kombinácii s objektmi občianskej vybavenosti. Ulice Tranovského, M. Pišúta a Školská, lemuje čiastočne kompaktná radová zástavba v kombinácii so zástavbou soliternou s oplotenými, resp. otvorenými voľnými plochami záhrad a dvorov. Kompaktná obojstranná radová zástavba ulíc Belopotockého a Moyzesova a severovýchodnej časti ul. Štúrova je v súčasnosti narušená plošnou asanáciou.

Voľné plochy reprezentujú prieluky po zaniknutej zástavbe, resp. prázdne plochy po rozsiahlejšej odstránenej časti historickej zástavby. Vo vymedzenom území PZ Liptovský Mikuláš sú takéto plochy lokalizované v jej severnej, západnej a južnej časti územia.

Narušený urbanistický priestor je zdokumentovaný v grafickej prílohe **výkres č. 3 – Rozbor pamiatkových hodnôt urbanistických priestorov.**

G.1.6.4 Zástavba

Charakteristickým spôsobom zástavby na výrazne pozdĺžnych parcelách jednotlivých blokov námestia Osloboditeľov a ulíc Štúrova a 1. Mája sú uzavreté dispozície, pozostávajúce z obytného domu s prejazdom a dvorového krídla (zástavba v tvare písmena L, alebo v tvare obráteného písmena L) a hospodárskych budov aditívne radených do hĺbky parcely s otvoreným dvorom. Tieto nadväzovali zvyčajne na dvorové krídlo meštianskeho domu. Medzi určujúce znaky domu patrí najmä široký vstup z ulice (námestia) – prejazd, cez ktorý bol dom v úrovni 1 NP prejazdny až do priestoru dvora. Na hlavný objekt domu nadväzuje zvyčajne dvojpodlažné dvorové krídlo situované zásadne za širším traktom domu.

Zástavba v uvedenej zastavovacej schéme sa v prípade väčšiny objektov severného a východného bloku námestia Osloboditeľov zachovala v intaktnej podobe. V prípade západného bloku zástavby námestia Osloboditeľov sú zachované predné domy, zástavba v hĺbke parciel je čiastočne narušená – asanovaná. Z dôvodu zániku pôvodného funkčného využitia objektov v hĺbke zástavby, nedostatočného záujmu vlastníkov o ich udržiavanie alebo výstavbu nových objektov na mieste zaniknutých tieto chátrajú a sú v nevyhovujúcom stavebno-technickom stave. Časť zástavby situovanej v hĺbke parciel je postupne obnovovaná a má novú funkčnú náplň (reštauračné a obchodné služby).

Schéma zástavby reprezentovaná meštianskou architektúrou je lokálne doplnená o zástavbu občianskych stavieb (hotely, banky, administratívne budovy) pri zachovaní kompaktnosti radovej zástavby. Uvedené stavby historicky vznikli združením susediacich parciel pri zachovaní uličnej čiary.

V západnej a južnej časti hĺbkovej zástavby námestia je evidentný skrátenejší charakter stredovekých parciel, vytvorená je obslužná komunikácia, resp. v prípade Garbiarskej ulice cestný prieťah mestom.

Súčasný stavebno-technický stav nehnuteľností situovaných v pamiatkovom území je zdokumentovaný v grafickej prílohe - **výkres č. 4 – Rozbor stavebno-technického stavu objektov zástavby.**

G.1.6.5 Zatriedenie nehnuteľností v pamiatkovom území

Nehuteľné kultúrne pamiatky (NKP), nehnuteľnosti vytypované na vyhlásenie za NKP, nehnuteľnosti s pamiatkovou hodnotou, nehnuteľnosti rešpektujúce pamiatkové hodnoty územia, objekty nerešpektujúce pamiatkové hodnoty územia, pamätihodnosti obce, ostatné objekty nachádzajúce sa na pamiatkovom území.

1 NEHNUTEĽNÉ KULTÚRNE PAMIATKY (NKP)

Register nehnuteľných kultúrnych pamiatok ÚZPF

č. ÚZPF	unifikovaný názov NKP	parcelné číslo	adresa
334/0	kostol rím.kat.	1	námestie Osloboditeľov 725/27
335/0	synagóga	13/1	ulica Hollého 810/14
336/0	múzeum	910/1	ulica Školská 121/4
337/0	kúria	43	námestie Osloboditeľov 789/28
339/0	múzeum	31	námestie Osloboditeľov 792/31
340/0	dom župný	2/1	námestie Osloboditeľov 61/1
380/1-3	dom pamätný a pamätné tabule	496	ulica Belopotockého 722/6
389/0	hrob s pamätníkom	5242/2	cintorín v Liptovskom Mikuláši
391/1-2	dom meštiansky pamätný a pamätná tabuľa	129/2	nám. Osloboditeľov 80/19
392/0	miesto pamätné	258	nábrežie Váhu
394/1-2	dom pamätný a pamätná tabuľa	785/1	ulica 1. mája 196/28
395/0	pomník	5648/6	námestie Osloboditeľov
396/0	pomník	6607/4	ulica Vrbická 312
397/1-3	cintorín a pamätník	7243/1	lokalita Háj
398/0	voľná plastika na podstavci	6591/1	ulica Tranovského
399/0	voľná plastika na podstavci	3/12	námestie Osloboditeľov
401/1-2	fara pamätná a pamätná tabuľa	941	ulica Tranovského 109/8
10569/1-3	dom pamätný a pamätné tabule	2115	ulica Vrbická 312/6
11753/0	dom meštiansky	35	námestie Osloboditeľov 791/30
11720/1-3	vila s areálom	273/1-2	ulica Hodžova 34/20
11877/0	reduta	785/2	ulica 1. mája 3903/32

Objekty zapísané v Ústrednom zozname pamiatkového fondu SR v Registri nehnuteľných kultúrnych pamiatok sú v grafickej prílohe **vo výkrese č.2 a vo výkrese č. 5 – Územný priemet zásady ochrany pamiatkového územia** vyznačené červenou farbou.

kostol rímskokatolícky č. ÚZPF 334/0
námestie Osloboditeľov 725/27

synagóga č. ÚZPF 335/0
ulica Hollého 810/14

múzeum č. ÚZPF 336/0
ulica Školská 121/4

kúria č. ÚZPF 337/0
námestie Osloboditeľov 789/28

múzeum č. ÚZPF 339/0
námestie Osloboditeľov 792/31

dom župný č. ÚZPF 340/0
námestie Osloboditeľov 61/1

dom pamätný a pamätne tabule č. ÚZPF 380/1-3 ulica Belopotockého 722/6

dom pamätný a pamätne tabuľa
č. ÚZPF 391/1-2
námestie Osloboditeľov 80/19

dom pamätný a pamätne tabuľa
č. ÚZPF 394/1-2
ulica 1. mája 196/28

pomník č. ÚZPF 395/0
námestie Osloboditeľov

pomník č. ÚZPF 396/0
ulica Vrbická

cintorín a pamätník č. ÚZPF 397/1-3
lokalita Háj - Nicovô

dom pamätný a pamätné tabule
č. ÚZPF 10569/1-3
ulica Vrbická 312/61

voľná plastika na podstavci č. ÚZPF 398/0
ulica Tranovského

voľná plastika na podstavci č. ÚZPF 399/0
námestie Osloboditeľov

Kultúrna pamiatka, je v zmysle §2 ods. Zákona č.49/2002 Z.z. o ochrane pamiatkového fondu v znení neskorších predpisov hnutelná vec alebo nehnuteľná vec pamiatkovej hodnoty, ktorá je z dôvodu ochrany vyhlásená za kultúrnu pamiatku. Ak ide o archeologický nález, kultúrnou pamiatkou môže byť aj neodkrytá hnutelná vec alebo neodkrytá nehnuteľná vec, zistená metódami a technikami archeologického výskumu.

fara pamätná a pamätná tabuľa
č. ÚZPF 401/1-2
ulica Tranovského 109/8

hrob s pamätníkom č. ÚZPF 389/0
cintorín v Liptovskom Mikuláši

dom meštiansky č. ÚZPF 11753/0
námestie Osloboditeľov 791/30

vila s areálom č. ÚZPF 11720/1-3
ulica Hodžova 34/20

reduta č. ÚZPF 11877/0
ulica 1. mája 3903/32

2 NEHNUTEĽNOSTI VYTYPOVANÉ NA VYHLÁSENIE ZA NKP

V dobe spracovania Zásad ochrany pamiatkového územia neprebíha žiadny legislatívny proces vyhlasovania objektu, situovaného v Pamiatkovej zóne Liptovský Mikuláš za národnú kultúrnu pamiatku.

V Ústrednom zozname pamiatkového fondu SR sú v súčasnosti zapísané ako národné nehnuteľné kultúrne pamiatky sakrálne stavby, profánne stavby, meštianske domy a pamiatky histórie reprezentované pamätnými domami s pamätnými tabuľami, pomníkmi a hrobom s náhrobníkom, ktoré sa viažu k osobnostiam regiónu a mesta Liptovský Mikuláš.

Zo zachovanej historickej štruktúry mesta boli vytipované objekty reprezentujúce charakteristickú meštiansku architektúru obytných domov a významné objekty občianskych stavieb a cirkevných stavieb, súvisiacich s históriou mesta a regiónu :

1	meštiansky dom č.62/3	námestie Osloboditeľov, parcelné číslo 223
2	meštiansky dom č.63/4	námestie Osloboditeľov, parcelné číslo 221
3	meštiansky dom č.71/10	námestie Osloboditeľov, parcelné číslo 149/1
4	meštiansky dom č.72/11	námestie Osloboditeľov, parcelné číslo 147/1
5	meštiansky dom č.77/16	námestie Osloboditeľov, parcelné číslo 136/1
6	meštiansky dom č.79/18	námestie Osloboditeľov, parcelné číslo 131/2
7	meštiansky dom č.82/20	námestie Osloboditeľov, parcelné číslo 117
8	meštiansky dom č.85/21	námestie Osloboditeľov, parcelné číslo 115
9	meštiansky dom č.795/34	námestie Osloboditeľov, parcelné číslo 26
10	meštiansky dom č.138/45	ulica 1. mája - rodný dom A. Stodolu, parc. číslo 872/1 (objekt sa nachádza mimo hraníc PZ)
11	kostol ev. a. v. č.108	ulica Tranovského, parcelné číslo 940/1
12	budova gymnázia č. 860/9	ulica M. M. Hodžu, parcelné číslo 273/1-2, 2734/1 (objekt sa nachádza mimo hraníc PZ)
13	voľná plastika na podstavci	námestie Osloboditeľov, parcelné číslo 3/10
14	voľná plastika na podstavci	ulica Tranovského, parcelné číslo 6591/1

Objekty alebo ich časť vytypované na vyhlásenie za národné kultúrne pamiatky sú v grafickej prílohe vo **výkrese č. 5 – Územný priemet zásady ochrany pamiatkového územia** vyznačené čiernym pravouhlým šrafovaním v dvoch smeroch.

Opodstatnenosť ich návrhu na vyhlásenie za NKP potvrdí individuálny **architektonicko-historický výskum** (prípadne ďalší pamiatkový výskum) predmetných nehnuteľností s presnou špecifikáciou pamiatkových hodnôt.

V súčasnej dobe neprebíha žiadny legislatívny proces vyhlasovania objektu, situovaného v Pamiatkovej zóne Liptovský Mikuláš za národnú kultúrnu pamiatku.

1 meštiansky dom č.62/3 námestie Osloboditeľov, parcelné číslo 223

Meštiansky dom, dvojpodlažný trojosový objekt je súčasťou radovej zástavby severného bloku námestia. Hmotovo priestorová skladba na pôdoryse L s dlhým úzkym dvorom. Zachovaný renesančný dispozičný koncept s barokovým vkladom klenbových konštrukcií v oboch podlažiach bol vyformovaný v druhej polovici 17. storočia.

Uličná fasáda s klasicistickou úpravou z obdobia druhej polovice 19. storočia a pieskovcovým obkladom parteru.

2 meštiansky dom č.63/4 námestie Osloboditeľov, parcelné číslo 221

Meštiansky dom situovaný v strednej časti severného bloku námestia. Dvojkridlová budova na pôdoryse L s urbanisticky zachovanou osnovou stavebnej etapy z druhej polovice 17. storočia. Renesančná dispozícia so zachovaným suterénom a barokovými úpravami klenbových stropov.

Stavebne upravený v období druhej polovice 18. storočia. Stavebné úpravy a nadstavba dvorového krídla – začiatok 20. storočia vo forme funkcionalistickej stavby. Úprava uličnej fasády v období klasicizmu, zmena prevádzky vyvolala v 90-tych rokoch 20. storočia devalváciu pamiatkových hodnôt parteru.

3 meštiansky dom č.71/10 námestie Osloboditeľov, parcelné číslo 149/

Meštiansky dom situovaný vo východnom bloku námestia s tradičnou šírkou stredovekej parcely. Dvojkridlová dvojtraktová budova s prejazdom. Podpivničená časť dvorového krídla, ktorá tvorí najstaršiu časť domu. Objekt prešiel piatimi vývojovými etapami. Úprava uličnej fasády klasicistická. Posledné stavebné úpravy v 20. storočí s devalváciou pamiatkových hodnôt parteru a úpravami podkrovia.

Meštiansky dom situovaný vo východnom bloku námestia. Dvojpodlažný dom s dvorovým krídlom v pôdorysnom usporiadaní v tvare L. Parcela domu má 1,5 násobok tradičnej šírky stredovekej parcelácie.

Dvojkřídlový objekt v časti orientovanej do námestia je trojtraktový, stredný trakt patrí prejazdu. Objekt prešiel šiestimi vývojovými etapami s intaktno zachovanými priestormi komory s pivnicou, ktoré tvoria najstaršiu časť domu. Úprava uličnej fasády s klasicistickým tvaroslovím. Posledné stavebné úpravy v 20. storočí s devalváciou pamiatkových hodnôt parteru.

4 meštiansky dom č.72/11 námestie Osloboditeľov, parcelné číslo 147/1

Meštiansky dom s prejazdom situovaný v centrálnej časti východného bloku námestia. Jeho parcela má typickú šírku stredovekých parcel. Murovaný domom je dvojjpodlažný, dvojtraktový. Zástavba do hĺbky parcely je reprezentovaná staršou zástavbou so suterénom s neskoršími jednopodlažnými mladšími stavebnými objektmi z obdobia polovice 19. storočia. Uličná fasáda s klasicistickou úpravou s historizujúcimi detailmi.

5 meštiansky dom č.77/16 námestie Osloboditeľov, parcelné číslo 136/1

Meštiansky dom s prejazdom, s ojedinelou hmotovou skladbou. Parcela domu má viac ako 1,5 násobku šírky normálnej parcely domov tvoriacich zástavbu východného bloku námestia.

Dispozične a prevádzkovo nezávislé, široké dvojpodlažné dvorové krídlo s palácovou dispozíciou z obdobia baroka.

Objekt prešiel pravdepodobne siedmi vývojovými stavebnými etapami.

Zachovaný je neskorobarokový charakter interiérov s klenbami a klasicistická uličná fasáda.

6 meštiansky dom č.79/18 námestie Osloboditeľov, parcelné číslo 131/2

Dvojpodlažný dvojtraktový meštiansky dom s prejazdom a dvorovým krídlom, súčasť radovej zástavby východného bloku námestia. Objekt patrí medzi najstaršie domy zo zachovaným jadrom z obdobia 16. storočia. Neskororenesančná dispozícia, intaktne zachované zaklenuté priestory z obdobia 17. a polovice 18. storočia. V 20. storočí devalvácia pamiatkových hodnôt uličnej fasády.

7 meštiansky dom č.82/20 námestie Osloboditeľov, parcelné číslo 11

Dvojpodlažný, podpivničený meštiansky dom s dvorovými krídlami v pôdorysnom usporiadaní v tvare U. Parcela domu má 1,5 násobok obvyklej šírky s výrazným zalomením trojtraktového predného krídla v polohe uličnej čiary. Dvorové krídla zachované v pôvodnej dĺžke.

Vznik objektu pravdepodobne koncom 16. storočia.

Následné úpravy a prestavby v období polovice 17. druhej polovice 18. storočia. Nadstavba zadnej časti a úprava uličnej fasády v polovici 19. storočia – klasicistický vzhľad exteriéru.

8 meštiansky dom č.85/21 námestie Osloboditeľov, parcelné číslo 115

Meštiansky dom predstavuje jedinečný príklad vyvinutého renesančného meštianskeho staviteľstva. Intaktne formovaný priečny dvojtrakt s bočným prejazdom do dvora. Postavený bol v druhej polovici 17. storočia s dodnes zachovaným jadrom s komorou nad pivnicou.

Pôvodná zástavba – zadné dvorové krídlo s hospodárskou funkciou domu, bola v druhej polovici 20. storočia nahradená objektom trafostanice. Baroková stavebná fáza rešpektovala renesančný pôdorys. Radikálne prestavby domu po roku 1883, poškodení objektu požiarom. Ďalšie stavebné úpravy v 70-tych rokoch a v 90-tych rokoch 20. storočia.

9 meštiansky dom č.795/34 námestie Osloboditeľov, parcelné číslo 26

Dvojpodlažný murovaný dom, postavený v roku 1883 po veľkom požiari spolu s budovami fabriky. Na južnej fasáde domu je umiestnená zrekonštruovaná pamätná tabuľa (1959) rodákovi Aurelovi Stodolovi, odhalená 13.11.2009.

Aurel Stodola, konštruktér, fyzik, technik, zakladateľ moderného strojárstva, konštruktér prvého tepelného čerpadla na svete, objaviteľ parných a spaľovacích turbín.

10 meštiansky dom - rodný dom Aurela Stodolu ulica 1. Mája č. 138/45, parc. č. 872/1

Kostol bol postavený v rokoch 1783 -1785 na základe Tolerančného patentu Jozefa II. O sto rokov neskôr bola k jednoduchej klasicistickej stavbe na južnej strane pristavená štíhla veža s tromi zvonmi. Dominantou interiéru evanjelického kostola je pôvodný neskorobarokový oltár s plastikami Svätej trojice a apoštolov Jána a Matúša.

Juhovýchodne od lode kostola bola v roku 1788 postavená budova fary, ktorá sa počas pôsobenia evanjelického kňaza M. M. Hodžu stala významným strediskom národného života. V roku 1844 bol na pôde fary založený spolok Tatrín. V revolučnom ovzduší meruôsmeho roku tu vznikli Žiadosti slovenského národa.

11 kostol ev. a. v. Tranovského ulica č.108, parcelné číslo 940/1

Secesná budova bývalého Uhorského kráľovského hlavného gymnázia, postavená v rokoch 1914 – 1916.

Autor : Zoltán Bálint a Lajos Jámbor, Budapešť.

Od roku 1919 Hodžovo štátne reálne gymnázium.

Pôvodnú dvojkrídlivú budovu, v 60. rokoch neorganicky rozšírenú o tretie krídlo, na severe dotvára mohutná veža s prevýšenou sedlovou strechou.

Bloková, trojkrídlivá stavba, jedna z architektonicky najvýraznejších stavieb na území mesta Liptovský Mikuláš.

12 budova gymnázia ulica M. M. Hodžu č.860/9, parcelné číslo 273/1-2, 2734/1

Pieskovcová socha od Ladislava Polláka zobrazuje postavu šľachtica Pongráca zo Svätého Mikuláša. Na jeho požiadanie kráľ Ľudovít Veľký povolil okolo roku 1350 konanie trhu každý utorok. Odvtedy sa sídlo Svätý Mikuláš rozvíjalo ako mesto. Právo trhu, jarmokov, mlyna, výseku mäsa, čapovania liehovín i oslobodenie od mýta sa stali základom hospodárskeho a urbanistického rozvoja Liptovského Mikuláša

Pongrácovci sa z Liptova rozišli po celom Uhorsku. Zastávali rôzne stoličné a vojenské funkcie. Jedným z najznámejších príslušníkov rodu bol Ján Pongrác, známy aj ako Pongrác II. V 15. storočí patrila k popredným uhorským šľachticom.

13 voľná plastika na podstavci - socha Jána Pongráca námestie Osloboditeľov, parcelné číslo 3/10

Socha na podstavci z pieskovca zobrazuje evanjelického kňaza, jazykovedca, poprednú osobnosť slovenského národného obrodzenia Michala Miloslava Hodžu.

Spolu so Štúrom a Hurbanom stál pri zrode spisovnej slovenčiny a zakladal spolok Tatrín. V revolučných rokoch 1848/49 bol organizátorom porady, ktorá vyvrcholila vyhlásením Žiadostí slovenského národa. Stal sa i členom prvej Slovenskej národnej rady.

14 voľná plastika na podstavci - socha M. M. Hodžu Tranovského ulica, parcelné číslo 6591/1

Poznámka :

Vytipované objekty reprezentujú prevažne meštianske domy so zachovanou pôdorysnou schémou - pôvodnou dispozíciou, s autentickými vertikálnymi a horizontálnymi konštrukciami vrátane klenbových stropov. Jedná sa o objekty s prejazdom do dvorovej časti, ktoré sú súčasťou kompaktnej radovej zástavby jednotlivých blokov historického námestia. Väčšina objektov má klasicistickú úpravu uličnej fasády, ktoré prešli začiatkom 20. storočia stavebnými úpravami. Stavebné úpravy do pôvodnej kompozície parteru súviseli so zmenami prevádzky a s konkrétnym využívaním priestorov v prízemí. Z historického hľadiska je každá takáto zmena významným svedectvom o dobe. V dôsledku týchto stavebných úprav však došlo ku stratám pamiatkovej substancie a k zásahom do prvotného konceptu.

Ďalšie navrhované nehnuteľnosti predstavujú voľné plastiky – pieskovcové sochy na podstavci venované osobnostiam mesta, ktorých pôsobenie má nadregionálny charakter.

3 NEHNUTEĽNOSTI S PAMIATKOVOU HODNOTOU

Ide o objekty, ktoré nie sú zapísané v Ústrednom zozname pamiatkového fondu, sú postavené v rôznych časových obdobiach a slohových výrazoch, majú rôzny stavebno-technický stav, rôznu úroveň architektonického a výtvarného výrazu. Spoločným znakom všetkých týchto objektov je ich vyhovujúce pôdorysné založenie rešpektujúce historickú pôdorysnú schému a historickú parceláciu, výškové usporiadanie a hmotovo-objemové parametre nenarúšajú optimálnu urbanisticko-architektonickú skladbu vo vzťahu k mestským blokom, uliciam a prostrediu PZ Liptovský Mikuláš ako celku.

námestie Osloboditeľov

- č.64/5 (č. parcely 219) meštiansky dom, radový (blok zástavby severnej strany námestia Osloboditeľov) – nutné zachovať : H - hmota uličného a dvorového krídla, S - tvar zastrešenia.
- č.65/6 (č. parcely 216/2) meštiansky dvojdom, radový (blok zástavby severnej strany námestia Osloboditeľov) – nutné zachovať : H - hmota uličného a dvorového krídla, F - uličná fasáda so štukovou výzdobou, P- riešenie parteru obchodných prevádzok, S - zastrešenie s tvaroslovím atiky.
- č.70/9 (č. parcely 151/1) meštiansky dom, radový (blok zástavby východnej strany námestia Osloboditeľov) – nutné zachovať : H - hmota uličného krídla, F - bočná fasáda s balkónom, S - tvar zastrešenia.
- č.73/12 (č. parcely 145/3) meštiansky dvojdom , radový (blok zástavby východnej strany námestia Osloboditeľov) – nutné zachovať : H - hmota uličného a dvorového krídla, F - uličná fasáda so štukovou výzdobou, S – tvar zastrešenia.
- č.74/13 (č. parcely 145/2) meštiansky dvojdom , radový (blok zástavby východnej strany námestia Osloboditeľov) – nutné zachovať : H - hmota hmota uličného a dvorového krídla, F - uličná fasáda so štukovou výzdobou, S – tvar zastrešenia.
- č. 87/23 (č. parcely 111) meštiansky dvojdom, radový (blok zástavby východnej strany námestia Osloboditeľov) – nutné zachovať : H - hmota uličného a dvorového krídla, F - symetrická fasáda so štukovou výzdobou, S - tvar zastrešenia.
- č. 88/24 (č. parcely 110/1, 110/2) meštiansky dom, radový (blok zástavby východnej strany námestia Osloboditeľov) – nutné zachovať : H - hmota uličného a dvorového krídla.
- č.796/35 (č. parcely 23/1) meštiansky dom , radový (blok zástavby západnej strany námestia Osloboditeľov) – nutné zachovať : H - hmota uličného krídla, F - uličná fasáda so štukovou výzdobou, S - tvar zastrešenia.
- č.797/36 (č. parcely 20/1) meštiansky dom , radový (blok zástavby západnej strany námestia Osloboditeľov) – nutné zachovať : H - hmota uličného a dvorového krídla, F - uličná fasáda so štukovou výzdobou, S - tvar zastrešenia.
- č.800/39 (č. parcely 14/1) meštiansky dom , radový (blok zástavby západnej strany námestia Osloboditeľov) – nutné zachovať : H - hmota uličných krídiel, F - uličná fasáda so štukovou výzdobou, S - tvar zastrešenia.

ulica Štúrova

- č.59/2 (č. parcely 225) budova bývalej Tatra banky , radová (blok zástavby severnej strany ulice Štúrova) – nutné zachovať : H - hmota uličného a dvorových krídiel, F - symetrická uličná fasáda, P- riešenie parteru obchodných prevádzok, S - tvar strechy s tvaroslovím atiky.
- č.56/6 (č. parcely 230) budova bývalej Tatra banky, radová (blok zástavby severnej strany ulice) – nutné zachovať : H - hmota uličného krídla, F - symetrická uličná fasáda so štukovou výzdobou, P- riešenie parteru, S - tvar strechy s tvaroslovím atiky.

- č. 806/11 (č. parcely 10/7) meštiansky dom, radový (blok zástavby južnej strany ulice Štúrova) – nutné zachovať : H - hmota uličného krídla, F - uličná fasáda so štukovou výzdobou, S - tvar a forma zastrešenia.
- č. 807/13 (č. parcely 11/1) budova bývalého hotela Royal neskôr Európa, radová, náročná poloha (blok zástavby južnej strany ulice Štúrova) – nutné zachovať : H - hmoty uličných krídiel, F - rytmické uličné fasády so štukovou výzdobou, S - atypický tvar a forma zastrešenia.

ulica M. Pišúta

- č. 919/1 (č. parcely 157/2) funkcionalistická budova z roku 1926, dom Filipa Štarka, riaditeľa rafinérie liehu – nutné zachovať : H - hmota uličného krídla, F - uličná a bočná fasáda s modernistickou koncepciou s akcentom balkóna a prvkami modernej architektúry, S - tvar a forma zastrešenia – plochá strecha.

ulica 1. Mája

- č.709/2 (č. parcely 69/2) bývalá Liptovsko-svätomikulášska sporiteľňa neskôr Liptáčik, radové zástavba (blok zástavby južnej strany ulice 1. Mája) – nutné zachovať : H - hmotové riešenie s vnútorným nádvorím, F - uličná fasáda so štukovou výzdobou uličných, P- riešenie parteru obchodných prevádzok, S - tvar zastrešenia objektu s tvaroslovím atiky uličnej fasády.
- č.708/4 (č. parcely 70/1) meštiansky dom, radový (blok zástavby južnej strany ulice 1. Mája) – nutné zachovať : H - hmota uličného a dvorového krídla, F - uličná fasáda so štukovou výzdobou, S - tvar zastrešenia.
- č.707/6 (č. parcely 72/2) meštiansky dom, radový (blok zástavby južnej strany ulice 1. Mája) – nutné zachovať : H - hmota uličného a dvorového krídla, F - uličná fasáda so štukovou výzdobou, S - tvar zastrešenia.
- č.706/8 (č. parcely 73) meštiansky dom, radový (blok zástavby južnej strany ulice 1. Mája) – nutné zachovať : H - hmota uličného a dvorového krídla, F - osovosť a kompozícia fasády, S - tvar zastrešenia.
- č.705/10 (č. parcely 74/1) meštiansky dom, radový (blok zástavby južnej strany ulice 1. Mája) – nutné zachovať : H - hmota dvorového krídla, S - tvar zastrešenia.
- č.704/12 (č. parcely 75) meštiansky dvojdom, radový (blok zástavby južnej strany ulice 1. Mája) – nutné zachovať : H - hmota dvorových krídiel, F - symetrická uličná fasáda so štukovou výzdobou, S – tvar zastrešenia.
- č.700/18 (č. parcely 81/1) meštiansky dom, radový (blok zástavby južnej strany ulice 1. Mája) – nutné zachovať : H - hmota uličného a dvorového krídla, S - tvar zastrešenia.
- č.96/9 (č. parcely 94) meštiansky dom, radový (blok zástavby severnej strany ulice 1. Mája) – nutné zachovať : H - hmota uličného krídla, F - kompozícia uličnej fasády, S - tvar zastrešenia.
- č.97/11(č. parcely 93/1) meštiansky dom, radový (blok zástavby severnej strany ulice 1. Mája) – nutné zachovať : H - hmota uličného krídla, F - kompozícia uličnej fasády, S - tvar zastrešenia.
- č. 112/17 (č. parcely 931/1) Krivossovský meštiansky dvojdom z roku 1884, radový (blok zástavby severnej strany ulice 1. Mája) – nutné zachovať : H - hmota uličného a dvorového krídla, F - uličná fasáda so štukovou výzdobou, S - tvar zastrešenia s atikou nad vstupným rizalitom.
- č.195/30 (č. parcely 787/1) meštiansky dom, radový (blok zástavby južnej strany ulice 1. Mája) – nutné zachovať : H - hmota uličného krídla, F - uličná fasáda so štukovou výzdobou, S - tvar zastrešenia.

- č.194/34 (č. parcely 788/1) meštiansky dom, radový (blok zástavby južnej strany ulice 1. Mája) – nutné zachovať : H - hmota uličného krídla, F - uličná fasáda so štukovou výzdobou, S - tvar zastrešenia.
- č.192/36 (č. parcely 790/1) meštiansky dom, radový (blok zástavby južnej strany ulice 1. Mája) – nutné zachovať : H - hmota uličného a dvorového krídla, F - uličná fasáda so štukovou, P- riešenie parteru so vstupnou bránou, S - tvar zastrešenia.

ulica Tranovského

- č. 1009/4 (č. parcely 936) – Cirkevný dom z roku 1934, solitérna stavba (zástavba východnej strany Tranovského ulice) – nutné zachovať : H - hmotové riešenie blokovej stavby, F - riešenie uličných fasád, S - tvar zastrešenia.
- č. 1008/6 (č. parcely 938) – Evanjelická fara z roku 1934, solitérna stavba (zástavba východnej strany Tranovského ulice) – nutné zachovať : H - hmotové riešenie blokovej stavby, S - tvar zastrešenia.

ulica Školská

- č. 120/8 (č. parcely 914/1, 914/2) – Budova bývalej meštianskej školy z roku 1905, solitérna stavba (zástavba východnej strany Školskej ulice) – nutné zachovať : H - hmota uličného krídla, F - fasáda s modernisticky koncipovanou fasádou, S – tvar a forma zastrešenia.

Objekty s pamiatkovou hodnotou, vhodne dotvárajúce prostredie Pamiatkovej zóny Liptovský Mikuláš sú v grafickej prílohe vo **výkrese č.5 – Územný priemet zásad ochrany pamiatkového územia** vyznačené hnedou farbou.

4 NEHNUTEĽNOSTI REŠPEKTUJÚCE PAMIATKOVÉ HODNOTY ÚZEMIA

Jedná sa o stavebné objekty, ktoré nie sú zapísané v Ústrednom zozname pamiatkového fondu, reprezentujú architektúru z obdobia druhej polovice 19. a prvej polovice 20. storočia s urbanistickými a architektonickými hodnotami. Ich spoločným znakom je zachovaná historická parcelácia, tradičná pôdorysná schéma typická centrálnu časť mesta, zachované výškové usporiadanie a hmotovo-objemové parametre tvoriace charakteristickú zástavbu námestia a príľahlých ulíc.

Spoločným znakom všetkých týchto objektov je ich pôdorysné založenie rešpektujúce historickú pôdorysnú schému a parceláciu, výškové usporiadania a hmotovo-objemové parametre nenarúšajú optimálnu urbanisticko-architektonickú skladbu vo vzťahu k námestiu, mestským blokom a uliciam pamiatkovej zóny.

Objekty - nehnuteľnosti rešpektujúce pamiatkové hodnoty územia sú v grafickej prílohe vo **výkrese č. 2 – Rozbor pamiatkových hodnôt zástavby** a vo **výkrese č. 5 – Územný priemet zásady ochrany pamiatkového územia** vyznačené ružovou farbou.

5 OBJEKTY NEREŠPEKTUJÚCE PAMIATKOVÉ HODNOTY ÚZEMIA

Rušivé objekty zasahujúce negatívne do jednotného architektonického výrazu sídla, stavebné objekty zasahujúce negatívne do historickej parcelácie sa v centrálnej časti pamiatkového územia ani v jeho okrajových polohách (zadné časti parcelácie s historickou zástavbou) nachádzajú len ojedinele.

Na území pamiatkovej zóny sa v súčasnosti nachádzajú nasledovné stavebné objekty pôsobiace rušivo, negatívne zasahujúce do prostredia pamiatkového územia :

námestie Osloboditeľov : zástavba za domami č.793/32 parcela č.29/13, zástavba za domom č.795/34 parcela 29/3, zadné trakty objektu č.88/24, zadné trakty za domom č.85/21 a č.78/17, zadné trakty za domom č.77/16 parcela č.136/3-8, za domom č.74/13 parcela č. 145/5, za

domom č.73/12 parcela č.145/3, za domom č.72/11 parcela č. 147/2-5, za domom č.71/10 parcela č.149/1, za domom č.69/8 parcela č.153.

ulica Štúrova : zadné trakty objektu č.802/3 parcela č.5, objektu č.2341/4, objektu č.803/5 parcela č.6, objektu č.806/11 parcela č.10/7, objektu č.807/13 parcela č.11/1 a objektu č.807/13.

ulica M. Pišúta : zástavba za a domom na parcelách č.155/1, č.158, č.170/15 a za bytovým domom na parcele č.161/3-5

ulica 1. Mája : zástavba za domom č.709/2, zadné trakty za domom č.3863/14 na parcele č. 76/6, dom č. 697/26 na parcele 86/2

ulica Školská : dom č. 122/2 na parcele č. 909,a na parcele č.910/2

ulica Bellova : zástavba za domom č. 696/2, parcelách 87/1, 87/3

ulica Garbiarska : objekt podchodu na parcele č. 487/2, zástavba na parcelách 69/1, 75, 83/2, 789/1, 791/1, 792/1

ulica Belopotockého : -

ulica Moyzesova : -

Objekty sú vyznačené v grafickej časti vo **výkrese č. 2– Rozbor pamiatkových hodnôt zástavby** a vo **výkrese č. 5 – Územný priemet zásady ochrany pamiatkového územia** žltou farbou.

Nenarušená urbanistická štruktúra pamiatkovej zóny poskytuje obmedzené možnosti na novú výstavbu. Túto možnosť poskytujú iba niektoré prieluky, resp. plochy po asanácii historickej zástavby. Konkrétne sa jedná o priestor v severovýchodnej časti ulice Štúrova a parcely v hĺbke zástavby východného a západného bloku Námestia osloboditeľov.

Plochy predstavujúce v grafickej časti narušený urbanistický priestor sú vo výkrese č. 5 – Územný priemet zásady ochrany pamiatkového územia vyznačené žltou farbou.

6 PAMÄTIHODNOSTI OBCE

Mesto Liptovský Mikuláš nemá v súčasnosti utvorenú evidenciu pamätihodností mesta v zmysle ustanovenia § 14 ods. 4 pamiatkového zákona.

7 OSTATNÉ OBJEKTY NACHÁDZAJÚCE SA NA PAMIATKOVOM ÚZEMÍ

Sú to objekty pamiatkovo a architektonicky vcelku neutrálne resp. málo hodnotné, väčšinou novodobé, ktoré vo svojom najbližšom okolí nepôsobia rušivo. Nachádzajú sa spravidla v pohľadovo menej exponovaných častiach pamiatkového územia. Sú to stavby, ktoré nie sú uvažované k pamiatkovej ochrane a ich zachovanie v súčasnej podobe nie je rozhodujúce pre charakter chráneného územia – PZ Liptovský Mikuláš.

G.1.7 ARCHEOLOGICKÉ NÁLEZISKÁ a miesta pod zemou ako pozostatky zaniknutých stavieb

G.1.7.1 Archeologický výskum v pamiatkovom území

Profesionálne archeologické aktivity v Liptovskom Mikuláši sa spájajú s archeologickým výskumom pri ranogotickom rímskokatolíckom kostole sv. Mikuláša, ktorý bol realizovaný pod vedením Dr. V. Budinského - Kričku v roku 1943. Počas niekoľkých týždňov bolo odkrytých 12 archeologických sond na rôznych miestach v dotyku s kostolom a v jeho bezprostrednom okolí. Sondy potvrdili existenciu staroslovanského radového pohrebiska z 11.-12. storočia a základy staršej románskej kostolnej stavby.

Výskumom sa preukázalo pochovávanie v okolí kostola od 13. do 18. storočia. Najstaršie pochovávanie na tejto lokalite dokladajú hroby prekryté stavbou sakristie súčasného kostola a teda ide o staršie pohrebisko ako samotná stavba exitujúceho sakrálneho objektu. Výsledky

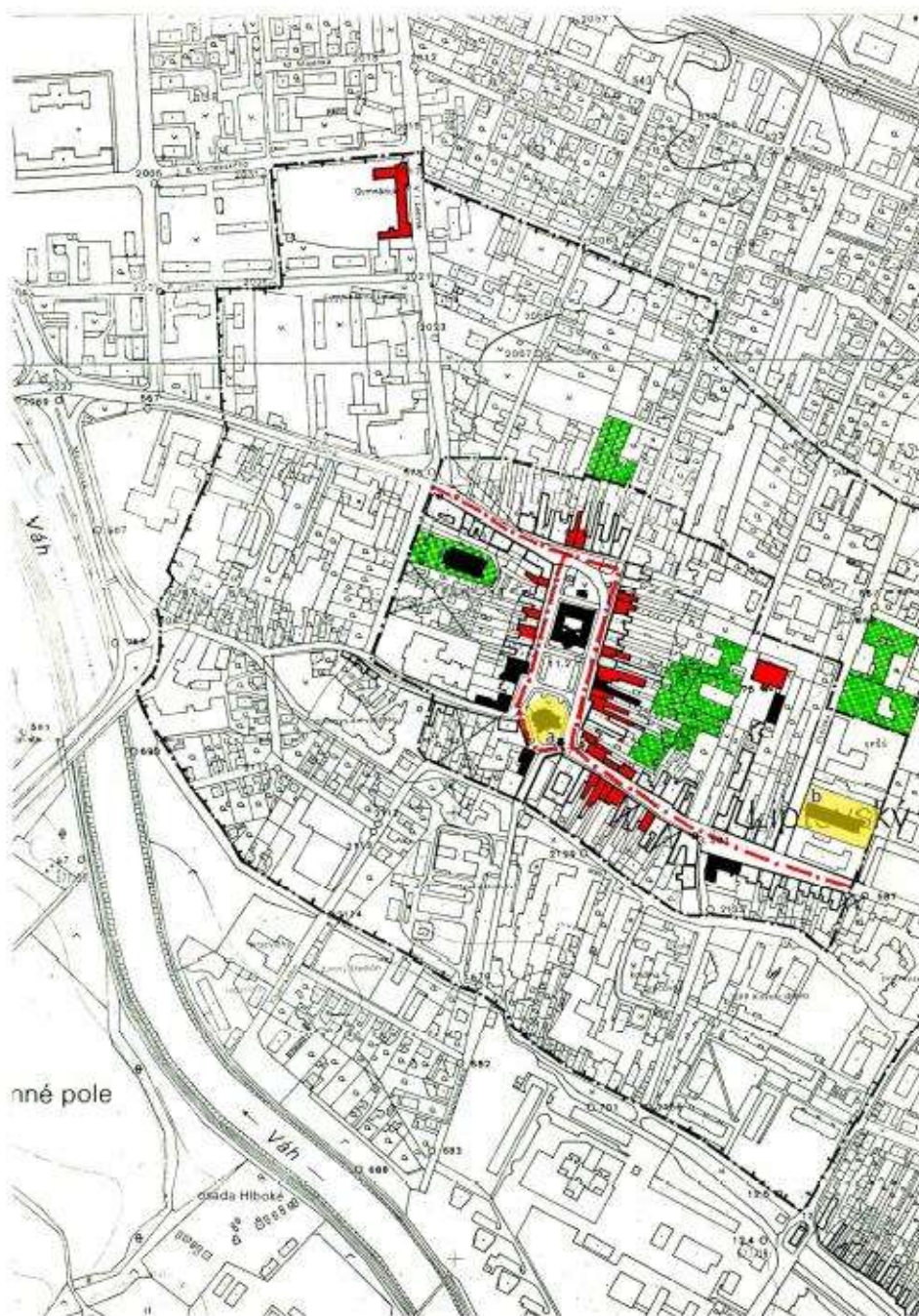
tohto archeologického výskumu jasne poukazujú na starobylosť a významnosť mesta Litovský Mikuláš. Bohužiaľ ani preukázané osídlenie centra mesta od 13. storočia nebolo dostatočným dôvodom na archeologický dohľad počas výstavieb a prestavieb v meste v druhej polovici 20. storočia.

Ďalší archeologický výskum v pamiatkovej zóne mesta Liptovský Mikuláš sa uskutočnil až v roku 2012 na podnet Krajského pamiatkového úradu Žilina v súvislosti s komplexnou obnovou budovy Slovenského múzea ochrany prírody a jaskyniarstva, ktorá je zapísaná v Ústrednom zozname pamiatkového fondu pod č. 336/0. Archeologickým výskumom, ktorý na stavbe prebiehal v dvoch etapách sa podarilo zachytiť a preskúmať niekoľko nehnuteľných archeologických nálezov – kamenné murivá, kanalizácie a sústavy šácht – doposiaľ neznámych súčastí pôvodnej budovy kláštora z druhej polovice 18. storočia. Z hnutelných archeologických nálezov najpočetnejšou skupinou bola keramika, mazanica, sklo, barokové tehly a zvieracie kosti.

Archeologické náleziská v Liptovskom Mikuláši a jeho prímestských častiach reprezentujú čiastočne skúmané archeologické náleziská a archeologické náleziská evidované archeologickým ústavom v Centrálnnej evidencii archeologických nálezisk Slovenskej republiky.

Čiastočne skúmané archeologické náleziská na území pamiatkovej zóny Liptovský Mikuláš predstavujú lokality (viď grafická príloha) :

- a) Rímskokatolícky kostol sv. Mikuláša (parcela č. 1, 3/1-24)
- b) budova Slovenského múzea ochrany prírody a jaskyniarstva (parcela č. 910/1, 910/2)

Obr. 1. Vyznačenie archeologických nálezísk v pamiatkovej zóne mesta Liptovský Mikuláš kde bol realizovaný čiastočný archeologický výskum

Poznámka : skúmané archeologické náleziská sú v grafickej prílohe vyznačené žltou farbou.

G.1.7.2 Evidované archeologické náleziská

V katastri mesta Liptovský Mikuláš a jeho mestských častí sú v Centrálnej evidencii archeologických nálezísk na Slovensku a v odbornej literatúre evidované nasledovné archeologické náleziská :

1. Poloha „Vrbica“ – poklad uhorských a poľských strieborných mincí z r. 1667 – 1711.
2. Poloha „Pod Hájom (Nicovo)“ – lužické sídlisko (nálezy: črepy, hlinené závažie, bronzová ihlica).
3. Poloha „svah nad severným okrajom mesta“ (bližšie nelokalizované) – sídlisko púchovskej kultúry (nálezy: rímska cibulkovitá spona, keltská strieborná minca).
4. Poloha „Mútnik“ (k.ú. Liptovská Ondrašová) cca 800 m severne od budovy železničnej stanice v Lipovskom Mikuláši – depot bronzov z r. 1967 – lužická kultúra.
5. Poloha „necelý kilometer východne od Ondrašovej“ (k.ú. Liptovská Ondrašová) v bezprostrednej blízkosti železničnej trate – lužické pohrebisko.
6. Poloha „cca 400-500 m východne od lužického pohrebiska“ (k.ú. Liptovská Ondrašová) – lužické pohrebisko 2 (?).
7. Poloha „rímokatolícky kostol sv. Petra z Alkantary“ (k.ú. Okoličné) – stredoveká/novoveká keramická dlažba.
8. Poloha „okraj terasy nad ľavým brehom Váhu“ západne od obce (k.ú. Palúdzka) – doklad osídlenia púchovskej kultúry.

Ojedinelé nálezy bez bližšej lokalizácie:

- z katastra mesta Liptovský Mikuláš údajne pochádza starší nález bronzového meča liptovského typu, ktorý by mal byť v Budapešti.
- nález rímskej striebornej mince cisára Antonia Pia (138-161) a Konštantína I (306-337). (Petrovský-Šichman 1965, 91).

G.1.8 HISTORICKÁ ZELEŇ, plochy záhrad a parkov

Systém zelene zakomponovaný do urbanistického kontextu Pamiatkovej zóny Liptovský Mikuláš sa spolupodieľa na vytváraní vnútorného obrazu mesta. Jeho štruktúra je determinovaná vývojom urbanistickej štruktúry námestia s blokovou zástavbou na úzkych parcelách a tiež budovaním solitérnych významných administratívnych, školských a cirkevných objektov od prirodzenej pasívnej existencie vegetácie až po cielene upravené jednoduché plošno-priestorové a líniové štruktúry. Aj keď sa na území pamiatkovej zóny nenachádzajú objekty historickej zelene vyhlásené za národné kultúrne pamiatky systém zelene predstavuje nositeľa kultúrnych, sociálnych, hospodárskych a prírodných kvalít ovplyvňujúcich pamiatkové hodnoty územia.

Na území mesta Liptovský Mikuláš sa nachádza iba jeden pamiatkový objekt ako súčasť NKP a to záhrada pri vile Dr. Stodolu na Hodžovej ulici, zapísaná v Ústrednom zozname pamiatkového fondu pod č.11720/2. Záhrada bola založená (rok1902) veľkoryso a predstavovala rozšírený obytný priestor vily. Pôvodná prírodno-krajinárska kompozícia bola založená na výsadbe tvarovaných drevín, krov a trvaliek. V súčasnosti sú však výsadby zaniknuté. Zachovali sa len niektoré pôvodné dreviny - tisy (*Taxusbaccata*) vo vstupnej juhozápadnej časti, skupina smrekov obyčajných (*Piceaabies*), solitérne lipy vo východnej časti (*Tiliasp.*) a dominantný stĺpovitý smrek pichľavý (*Piceapungens 'Argentea Fastigiata'*) v západnej časti záhrady. Pôvodný pôdorys záhrady však ostal prakticky nezmenený.

Na území Pamiatkovej zóny Liptovský Mikuláš sa v súčasnosti nezachovali žiadne staršie vegetačné kompozície, ako reálne doklady zakladanie okrasných parkov alebo záhrad.

Lokalizácia objektov záhrad je zachytená na historickej mape z II. vojnového mapovania. Schematicky sú vyznačené severne od objektu kláštora jezuitov a františkánov, ktorá zaberala rozsiahlu plochu v rozsahu pozemkov, na ktorých boli neskôr vybudované školské objekty a ich areály a siahali až za severnú hranicu pamiatkovej zóny po dnešnú ulicu Čs. brigády. Systém zelene bol ďalej vytváraný prevažne záhradami situovanými na úzkych dlhých pozemkoch za blokovou zástavbou meštianskych domov hlavne vo východnej a západnej časti pamiatkovej zóny. Prístup do dvorov a záhrad bol zabezpečený cez bránový prejazd týchto domov. Záhrady boli neskôr čiastočne zastavané, vo východnej časti je v súčasnosti parcelácia týchto záhrad zaniknutá a bol vytvorený jeden záhradný priestor okolo Oblastnej

galérie P.M. Bohúňa. Výskyt záhrad za historickou zástavbou západnej časti námestia je obmedzenejší.

Veľkorysejšia sadovnícka úprava, jej rozsah a dispozičné riešenie, je znázornená na pozemno-knižnej mape z roku 1909 pred objektom bývalého kláštora jezuitov a františkánov. Pravidelná dispozícia bola determinovaná systémom cestičiek vedených v oblúkových líniách, ktoré rozčleňovali trávnatú plochu na jednotlivé segmenty. V strede úprav dominoval kruhový záhon. V jednotlivých segmentoch boli vysadené nízke stromčeky s pravidelnou guľovitou korunou. Chodníky mali mlatovú povrchovú úpravu. Severne za objektom kláštora sa nachádzala menšia záhrada, pravdepodobne ovocný sad. Táto parková úprava však zanikla. V tomto priestore bola v 30. rokoch 20. storočia postavená budova finančného riaditeľstva.

Priestor námestia Osloboditeľov začínajú dotvárať sadovnícke úpravy až po roku 1900. Do tejto doby, ako priestor pre zhromažďovanie občanov a konanie trhov, bol prirodzene bez vegetácie. Až začiatkom 20. storočia vzniká pred južnou fasádou župného domu malá upravená plocha zelene založená na výsadbe krátkého stromoradia a nízkeho strihaného plotu. Rozsah a charakter výsadiieb je rešpektovaný dodnes. V tomto období boli vysadené stromoradia pred blokmi domov lemujúce prakticky celý obvod námestia a tiež po východnej a západnej strane župného domu.

Stromoradia na námestí boli vysádzané v prevažnej miere z líp (*Tiliasp.*), ktoré mali orezávaním formovanú korunu do guľového alebo široko oválneho pravidelného tvaru.

Postupne boli vysádzané stromoradia aj do všetkých ulíc vychádzajúcich z nároží námestia. Systém líniových výsadiieb bol uplatnený aj v nových výsadbách pri rekonštrukcii pešej zóny. V dôsledku celospoločenských tendencií pri preferovaní estetickej funkcie vegetácie došlo k zmene druhového zloženia drevín a k použitiu kultivarov nízkeho prípadne stredného vzrastu s guľovitou korunou.

Na ulici 1. mája boli vysadené stromoradia jaseňa štíhleho (*Fraxinusexelsior 'Globosum'*) a agátu bieleho (*Robiniapseudoaccacia 'Umbraculifera'*). Pôvodné stromoradia líp po obvode námestia boli nahradené guľovitými formami jaseňa štíhleho a lipy malolistej a okrasných čerešní.

Priestor okolo rímskokatolíckeho kostola sv. Mikuláša, situovaného v južnej časti námestia, ktorý tvorí dominantu námestia bol pôvodne opevnený. V 19. storočí k opevneniu boli pristavané tzv. kramarnice. V priestore medzi kramarnicami a kostolom boli pôvodne vysadené vzrastlé listnaté stromy, pravdepodobne lipy (*Tiliasp.*). V 40 rokoch 20. storočia boli stromy aj malé obchodné objekty odstránené. Okolie kostola bolo bez výsadiieb až do 80 rokov 20. storočia. V tomto období dochádza postupne v tesnej blízkosti kostola, v priestore vymedzenom múrikom prezentujúcim priebeh pôvodného opevnenia, k nevhodným výsadbám vzrastlých ihličnanov v druhovom zložení smrek pichľavý (*Piceapungens*, *Piceapungens 'Argentea'*), smrek obyčajný (*Piceaabies'*), smrekovec opadavý (*Larixdecidua*). Na južnej a východnej strane kostola sa nachádzajú vzrastlé tisy (*Taxusbaccata*).

V severnej časti námestia sa až do 50 rokov 20. storočia nenachádzali žiadne vegetačné úpravy. Až následne okolo pomníka padlým vojakom Červenej armády bol vytvorený základ malej sadovnícky upravenej plochy. V dobe jej založenia bola úprava založená na kombinácii trávinatej plochy s výsadbami tisov (*Taxusbaccata*). Postupne boli v priestore vysadené brezy bradavičnaté (*Betulaverrucoca*) a zahustené výsadby krov. Sezónne sú v tomto priestore vysádzané kvetinové záhony.

Okrem sadovníckych úprav námestia a záhrad nadväzujúcich na blokovú zástavbu meštianskych domov sa sadovnícke úpravy nachádzajú aj v priestore okolo synagógy. Spomínajú sa úpravy okolia synagógy v období secesie, avšak ich charakter sa nepodarilo preukázať. V súčasnosti je celý priestor neudržiavaný, jestvujúca výsadba zelene je bez jasného kompozičného usporiadania.

Do systému zelene v súčasnosti patrí aj novodobá parková úprava lokalizovaná v severozápadnej časti pamiatkovej zóny, ktorá vznikla v priestore zaniknutej historickej zástavby. Kompozícia je založená na výsadbe skupín ihličnanov bez pamiatkových hodnôt.

Jednoduché priestorovo-plošné vegetačné štruktúry sú lokalizované aj okolo solitérnych objektov bývalého kláštora jezuitov a františkánov a meštianskej školy nachádzajúcich sa na Školskej ulici. Tieto sadovnícke úpravy sú novodobé, bez pamiatkových hodnôt, nepôsobia však rušivo. Sú neutrálne resp. málo hodnotné, väčšinou novodobé, ktoré vo svojom najbližšom okolí nepôsobia rušivo.

G.1.9 PRVKY ULIČNÉHO INTERIÉRU A ULIČNÉHO PARTERU

Pre celú PZ Liptovský Mikuláš je nosná komunikačná os totožná s komunikáciami priestormi vymedzenej pešej zóny. Územie pešej zóny mesta Liptovský Mikuláš reprezentované priestorom námestia Osloboditeľov, ulicami Štúrova, 1. Mája a Tranovského je totožné s vymedzeným územím pamiatkovej zóny mesta Liptovský Mikuláš.

Prvky drobnej architektúry, povrchová úprava ulíc a námestí boli podrobnejšie riešené v rámci zadania, štúdie a projektových dokumentácií riešenia I. a II. etapy Pešej zóny. Použitá kamenná dlažba a atypický dizajn s uplatnením drevených a kovových konštrukcií dotvára jedinečnosť priestorov pamiatkového územia. Autorské riešenie rešpektuje genius loci ako i skutočnosť, že architektonické doplnky a mestský mobiliár reprezentujú prvky podmienené potrebami súčasného života, ktoré sú z historického hľadiska nové a v kontexte chráneného sídla cudzorodé. Ich uplatnenie je však nevyhnutné (zastávka hromadnej dopravy, telefónna budka, plagátovacia plocha, informačná tabuľa, kiosk, odpadkové nádoby), niektoré z nich ako lavičky a verejné osvetlenie majú v mestskom prostredí dlhšiu tradíciu. Výrazným výtvarným akcentom je výtvarné dielo „Pocta Aurelovi Stodolovi“ s oddychovou zónou, situované v severovýchodnej časti otvoreného priestoru námestia Osloboditeľov.

Medzi ďalšie prvky mestského interiéru, ktoré výrazným spôsobom zasahujú do výrazu prostredia pamiatkového územia sú reklamy, informačné a technické zariadenia. Mesto Liptovský Mikuláš nemá prijaté VZN o povoľovaní reklamných, propagačných a informačných zariadení, ktorým by boli uvedené prvky osobitne a systematicky regulované a usmerňované. Súčasný stav je poplatný dobe, súčasným politickým a spoločenským trendom, vonkajšia reklama sa dostáva do sporu s pamiatkovou ochranou. Reklama je progresívne sa vyvíjajúca oblasť, pružne reagujúca na zmeny trhu, legislatívy ako i duchovnej atmosféry v spoločnosti. Súčasný stav – rozsah a počet reklamných plôch a iných foriem vonkajšej reklamy sa mestskom interiéru PZ Liptovský Mikuláš stáva neúnosný.

Povoľovanie a prevádzkovanie letných a celoročných terás na území PZ Liptovský Mikuláš je uskutočňované v súčasnosti v intenciách požiadaviek pamiatkovej ochrany.

K architektonickým prvkom meštianskych domov a verejných budov – občianskych stavieb na pamiatkovom území okrem pôdorysnej dispozície, horizontálnych a vertikálnych konštrukcií patria aj otvory okien a dverí i výtvarné prvky fasád s uplatnením sa rôznych novorenesančných, novobarokových, klasicistických a eklektické riešení. Začiatkom 20. storočia do ustáleného tradičného členenia fasád prináša nové geometrizujúce, rastlinné a antropomorfné prvky secesia.

Medzi zaujímavé modernistické koncepcie riešenia architektúr patria objekty situované v severovýchodnej časti námestia Osloboditeľov, nachádzajúce sa na parcelách č. 157/2, 155/9. Pre tieto modernisticky koncipované objekty sú charakteristické zjednodušujúce geometrizujúce horizontálne členenia bez tvaroslovnej výzdoby.

V druhej tretine 20. storočia v meste neplatili žiadne princípy ochrany pamiatkového fondu, pamiatková zóna bola vyhlásená v roku 1991. Z tohto obdobia sú evidentné stavebné úpravy a modernizácie objektov v pamiatkovom území. Málokterá časť domov z tohto hľadiska bola vystavená takým atakom ako parter. Stavebné zásahy do pôvodnej kompozície parteru súviseli so zmenami prevádzky a s konkrétnym využívaním priestorov situovaných v prízemí. Z historického hľadiska je každá takáto zmena významným svedectvom o dobe. V parteroch domov sa v PZ sa začínajú postupne uplatňovať širšie funkcionalistické otvory výkladov, dochádza k redukcii pôvodného tvaroslovia, k nahradeniu ozdobných fasád strohými funkcionalistickými členeniami. Dominantné sú už aj širšie otvory okien a výkladov, či nahradenie širokých otvorov do prejazdu užšími vstupmi.

medzi prvky drobnej architektúry pešej zóny patria atypické svetidlá, lavičky, zábradlia, situované v priestoroch s novom kamennou dlažbou

G.2 PAMIATKOVÉ HODNOTY ÚZEMIA NEHMOTNEJ POVAHY

Pamiatkové hodnoty nehmotnej povahy predstavujú : vývojový význam sídla, ideový význam sídla, historická tradícia, sídla, kultúrna tradícia sídla, správna (administratívna) tradícia sídla, funkcie a historicko-spoločenské aktivity, topografické miestne názvy, historická sociálna štruktúra, genius loci sídla.

Mesto Liptovský Mikuláš malo od najstarších čias tradíciu trhov, neskôr bolo významným regionálnym administratívnym sídlom, ktorým je doposiaľ (sídlo Liptovskej stolice, v 1. polovici 19. storočia centrum slovenského kultúrneho a národného života, na prelome 19. a 20. storočia je sídlom priemyslu, v súčasnosti okresné mesto – hospodárske, kultúrne a turistické centrum horného a stredného Liptova).

G.2.1 Súpis pôvodných názvov mesta

V stredovekých a novovekých písomnostiach sa vyskytuje názov sídla striedavo v troch názvoch a to v latinskom, slovenskom a maďarskom. Latinský názov „ Sanctus Nicoluas“, slovenský názov „Svätý Mikuláš“ a maďarský názov „Szent Miklós“. Uvedené názvy majú rovnaký význam, ktorý má korene v mene kresťanského svätca, biskupa a martyra Mikuláša. Sz. Mikulas (1. Vojenské mapovanie 1764-1787), Swaty Mikulas (2. Vojenské mapovanie 1810-1869), Liptó Szt. Miklós (3. Vojenské mapovanie 1875-1884).

G.2.2 Historické udalosti

1286	Svätý Mikuláš sa prvý krát spomína v listine uhorského kráľa Ladislava IV.
1360	kráľ Ľudovít Veľký potvrdil šľachticovi Pongrácovi zo Svätého Mikuláša výsadu utorkového trhu.
1424	Pongrácovci získali od kráľa právo na dva jarmoky.
1443	Pongrácovci opevnili kostol a vnútri postavili kúriu.
1617	písomne najstarší doložený cech mikulášskych kováčov a zámočníkov.
16.-17.03.1713	v meste bol súdený a popravený legendárny zbojník Juraj Jánošík.
27.-28.08.1844	na evanjelickej fare u M.M. Hodžu slovenskí národovci založili prvý celonárodný spolok Tatrín.
10.-11.05.1848	Štúrovci v Svätom Mikuláši skoncipovali a v Ondrašovej vyhlásili Žiadosti slovenského národa
08.12.1871	otvorili Košicko-Bohumínsku železnicu na úseku Poprad – Žilina a do Sv. Mikuláša prišiel prvý vlak.
01. 05. 1918	mikulášski sociálni demokrati zorganizovali na nádvorí Čierneho orla verejné

	zhromaždenie, kde odzneli nielen sociálne a občianske požiadavky – jeho účastníci sa zároveň prvý krát na Slovensku verejne prihlásili k myšlienke spoločného štátu Čechov a Slovákov.
v roku 1924	mesto sa stalo sídlom Podtatranskej župy.
v roku 1928	sa Mikuláš stal sídlom okresu.
28. 08. 1944	obyvatelia mesta sa zapojili do Slovenského národného povstania
04. 04. 1945	oslobodenie Liptovského Svätého Mikuláša.
1952	zmena názvu mesta, Liptovský Svätý Mikuláš bol premenovaný na Liptovský Mikuláš

G.2.3 Kultúrna tradícia – významné osobnosti

Ján Pongrác známy ako Pongrác II. V 15. storočí patril k popredným uhorským šľachticom. V roku 1454 i neskôr bol liptovským županom. Na jeho požiadanie kráľ Ľudovít Veľký povolil okolo roku 1450 konanie trhu každý utorok, odvtedy sa Svätý Mikuláš rozvíja ako mesto.

Juraj Tranovský (1592-1637) rodom Poliak, vychovaním Čech a účinkovaním Slovák – popredná osobnosť slovenských evanjelikov a významný barokový básnik. V Liptovskom Mikuláši žil v rokoch 1631 - 1637. Pochovaný je v kostole sv. Mikuláša. Autor, prekladateľ, zostavovateľ a vydavateľ evanjelického kancionála Cithara sanctorum.

Juraj Jánošík (1688-1713) legenda, symbol boja proti nespravodlivosti a túžby po slobode. Narodil sa v roku 1688 v Terchovej, v septembri 1711 vstúpil do zbojníckej družiny Tomáša Uhorčíka a čoskoro sa stal jej kapitánom. V Svätom Mikuláši bol súdený a v podvečer 17. marca 1713 na verejnom popraviske Šibeničky bol popravený.

Gašpar Fejérpataky-Belopotocký (1794-1874) popredná osobnosť kultúrneho života v Liptove v obrodeneckom období, mecenáš i priamy aktér slovenského národného hnutia. V Mikuláši sa usadil v roku 1821, pôsobil ako knihár, kníhkupec i vydavateľ. V roku 1829 v meste otvoril prvú verejnú knižnicu na Slovensku, o rok na to jeho zásluhou vzniklo v Mikuláši prvé slovenské ochotnícke divadlo.

Juraj Bartoš (1798-1854) blízky spolupracovník mikulášskych evanjelických vlastencov. Pôsobil ako kňaz v katolíckej škole v Liptovskom Mikuláši.

Michal Miloslav Hodža (1811-1870) jedna z veľkej trojice vedúcich osobností slovenského obrodeneckého hnutia, evanjelický kňaz a jazykovedec. Spolu so Štúrom a Hurbanom stál pri zrode spisovnej slovenčiny a spolu zakladal spolok Tatrín. Bol členom prvej Slovenskej národnej rady.

Janko Kráľ (1822-1876) mikulášsky rodák, veľký básnik, rebel a revolucionár.

Peter Michal Bohúň (1822-1879) maliar národného obrodzenia, zakladateľ slovenského realistického portrétu a národne chápanej historickej maľby. Klasik slovenského výtvarného umenia 19. storočia.

Ján Levoslav Bella (1843-1936) mikulášsky rodák, budovateľ základov slovenskej národnej hudby. Uznávaný publicista, pôvodne katolícky kňaz, hudobný skladateľ, dirigent. Autor opery Kováč Wieland.

Samuel Fischer (1858-1934) mikulášsky rodák, významný vydavateľ, v roku 1886 založil v Berlíne vydavateľstvo S. Fischer Verlag. Podporoval mladých talentovaných autorov, ktorí sa neskôr stali klasikmi nemeckej literatúry.

Aurel Stodola (1859-1942) konštruktér, fyzik, technik, zakladateľ moderného strojárstva, teoretik automatickej regulácie, konštruktér prvého tepelného čerpadla na svete, objaviteľ parných a spaľovacích turbín. Medzi jeho žiakov patril i Albert Einstein.

Vladimír Krivoss (1865-1942) významný rodák, stenograf a spisovateľ ovládajúci 40 jazykov. Bol riaditeľom cárskych knižnice v Zimnom paláci a tajným radcom cára Mikuláša II.

Ján Volko-Starohorský (1880-1977) pôsobil ako profesor na gymnáziu, popri pedagogickej činnosti sa venoval prírodovednému výskumu rodného Liptova. Podieľal sa na založení Múzea slovenského krasu a až do roku 1947 bol jeho správcom. Propagátor myšlienok ochrany prírody, presadzoval zriadenie národných parkov, prírodných rezervácií a zakladanie ochranných spolkov.

Martin Rázus (1888-1937) rodák z Vrbice, osobnosť cirkevného, literárneho a politického života v medzivojnovom Československu.

Janko Alexy (1894-1970) jeden zo zakladateľov moderného slovenského výtvarného umenia. Maliar, spisovateľ, organizátor podujatí spoločenského a kultúrneho života, ochrana historických a umeleckých pamiatok, národný umelec.

Valéria Malá (1900 – 1953) mikulášska rodáčka, pravnučka anglickej kráľovnej Viktórie.

Koloman Sokol (1902 – 2003) mikulášsky rodák, patrí medzi najvýznamnejších predstaviteľov slovenského výtvarného umenia a zakladateľov modernej slovenskej grafiky. Pôsobil v Mexiku a po roku 1848 v USA.

Mária Rázusová-Martáková (1905-1964) rodáčka z Vrbice, učiteľka, spisovateľka, prekladateľka i redaktorka detského časopisu Slniečko.

Ester Šimerová-Martičeková (1909-2005) prvá dáma slovenského maliarstva, známa rozvíjaním kubistických a konštruktivistických impulzov. Vo svojej tvorbe bola inšpirovaná krásami Liptova.

Martin Martinček (1913-2004) významný fotograf, doktor práv, vysoký štátny úradník.

Ondrej Cibák (1926-2000) reprezentant, tréner a priekopník v projektovaní a výstavbe vodných slalomových tratí.

G.3 VYHODNOTENIE PAMIATKOVÝCH HODNÔT ÚZEMIA A ODÔVODNENIE JEHO OCHRANY

Predmetné územie – vymedzené hranicou PZ je nositeľom spoločenských, krajinných, urbanistických, architektonických, výtvarných a umelecko-remeselných hodnôt pre ktoré je predmetom územnej ochrany. Významným prvkom je chromatická mikroklima mestských priestorov.

Pamiatková zóna Liptovský Mikuláš predstavuje urbanistickú štruktúru, ktorá je dokladom rozvoja sídliskovej aglomerácie už od 9. a 10. storočia a v historickom a esteticky pôsobivom prostredí uchováva architektonicky najvýznamnejšie budovy – meštianske domy kompaktnej radovej zástavby námestia, verejné a sakrálne stavby.

Súčasný stav pamiatkového územia reprezentuje autentická zástavba prevažne z obdobia 18. storočia a začiatku 19. storočia s intaktne zachovanou osnovou založenia stredovekého mestečka s postupne sa rozširujúcim priestorom námestia. Zachovaná pôdorysná skladba zástavby pamiatkovej zóny charakteristická pre identitu sídla Liptovský Mikuláš predstavuje verejný priestor – pravidelné námestie s uličnými priestormi, ktoré sa naň napájajú.

Autentická architektúra a forma zástavby s minimálnymi stavebnými úpravami reprezentuje vo svojom výraze a prostredí :

- historickú genézu vzniku a formovania sídla (historické hodnoty)
- historicko-sociálne aspekty (spoločenské hodnoty)
- prírodné podmienky a krajinárske danosti lokality (hodnoty krajinné)
- charakter spôsobu zástavby (urbanistické hodnoty)
- slohovú čistotu vývoja architektonických foriem (architektonické hodnoty)
- autenticitu pôvodných hmotovo-priestorových riešení
- prejavy remeselnej zručnosti a uplatňovanie pre lokalitu typických stavebných postupov (umelecko-remeselné hodnoty)

Súčasný pôdorys historického jadra mesta Liptovský Mikuláš je výsledkom pôsobenia viacerých činiteľov, z ktorých najvýznamnejšie sú :

- založenie sídla (sagrálne centrum) a jeho postupné rozšírenie v dôsledku rozvoja remesiel
- geografické danosti (blízkosť vodného toku - Váh, vhodný krajinný reliéf)
- založenie trhového námestia
- diaľkové obchodné cesty
- postupný extenzívny rozvoj

Nosnými prvkami pôdorysnej štruktúry historického jadra mesta sú pravouhlé obdĺžnikové námestie s historicky najstaršou časťou sídla situovanou v jeho južnej časti okolo katolíckeho kostola sv. Mikuláša a ulice s obojstrannou obytnou zástavbou tvoriace tangentu námestia zo severnej - dnešná Štúrova ulica a juhovýchodnej strany - dnešná ulica 1. mája.

Civilizačnými vplyvmi a politicko-spoločenskými zmenami dotknutá lokalita si zachovala pamiatkové hodnoty :

- mestskú formu osídlenia definovanú pôdorysnou štruktúrou a historickou parceláciou, ktorá plasticky vypovedá o jej vývoji
- urbanistickú kompozíciu a rozsah zachovania historickej štruktúry (pravidelné námestie s tangentami prístupových komunikácií, neskôr ulicami)
- hodnotnú objektovú skladbu (intaktne zachovaná v blokoch formujúcich námestie a príslušné uličné priestory) – pôdorysnú skladbu zástavby
- hmotovú skladbu zástavby s charakteristickou dvojpodlažnou zástavbou s uplatnením sedlových striech, v hĺbke zástavby i pultových striech
- dominanty (výškové a priestorové)
- kompozičné vzťahy priestorov
- funkcie sídla získané v priebehu jeho histórie

Časť pamiatkového územia situovaná východným smerom od historického jadra mesta, malé námestie s evanjelickým kostolom, má špecifický charakter. Zástavba ktorá ho formuje (evanjelický kostol 1783-1785, evanjelická fara 1788 a evanjelická škola, dnes súčasť Galérie P. M. Bohúňa) je svojim významom viazaná na obrodenecké hnutie a pôsobenie štúrovej generácie. Pred farou je umiestnená socha Ľudovíta Štúra, pred vchodom do evanjelického kostola sú situované sochy dvoch významných evanjelických kazateľov – Juraja Tranovského a Michala Miloslava Hodžu.

G.3.1 Urbanisticko-historické hodnoty

Urbanisticko-historické hodnoty predstavuje pre lokalitu charakteristický spôsob zástavby, urbanistická kompozícia, historická komunikačná sieť a verejné priestranstvá.

- zachovaná historicky vyvinutá urbanistická štruktúra čitateľná v pôdorysnej osnove pamiatkového územia – pravouhlé námestie s tangentujúcou uličnou sieťou
- zachovaná silueta a panoráma prezentovaná v interiérových a diaľkových pohľadoch na pamiatkové územie
- zachovaná historicky vyprofilovaná objektová skladba pamiatkového územia reprezentovaná radovou zástavbou blokov námestia, radovou zástavbou ulíc s charakteristickou parceláciou meštianskych domov
- urbanistické a architektonické dominanty v území – solitéry
- strešný reliéf (piata fasáda)

G.3.2 Architektonicko-historické hodnoty objektov pamiatkového územia

Architektonicko-historické hodnoty reprezentuje hmotová skladba, typológia a tvaroslovie autentickéj zástavby historického námestia a príslušných ulíc.

Architektonické hodnoty v súčasnosti reprezentuje murovaná architektúra obytných domov a verejných stavieb z obdobia druhej polovice 18. storočia a z obdobia 19. storočia. Rozsah zachovania historickej štruktúry je evidentný. Architektonicko-historické hodnoty predstavuje i historicky mladšia hodnotná zástavba, integrovaná do priestoru pamiatkového územia v období konca 19. a začiatku 20. storočia.

- pôdorysná a dispozičná schéma objektov národných kultúrnych pamiatok (NKP) v pamiatkovom území
- originálne stavebné konštrukcie a remeselné prvky objektov NKP v pamiatkovom území

- hmotovo-priestorové riešenie a architektonický výraz exteriéru objektov NKP, objektov vytipovaných na vyhlásenie za NKP a historických objektov dotvárajúcich prostredie v pamiatkovom území – nehnuteľnosti s pamiatkovou hodnotou
- typologicky zaujímavé architektúry dokumentujúce historický vývoj sídla so zachovanými pamiatkovými hodnotami

G.3.3 Umelecko-historické hodnoty objektov pamiatkového územia

Hodnoty umelecko-historické predstavujú materiálové riešenie, výtvarná výzdoba, typičnosť obytných domov. Najhodnotnejšie výtvarné a umelecké prvky sú zachované na objektoch NKP, na objektoch vytypovaných na vyhlásenie za NKP a na objektoch s pamiatkovou hodnotou nachádzajúcich sa na pamiatkovom území.

- sochárska, štuková a maliarska výzdoba fasád objektov
- štuková architektonická výzdoba klenieb a ich výmalba (sakrálne objekty)
- tesané historické kamenné prvky, kamenné články a ostenia, klenbové rebrá, epitafy, kamenná dlažba
- kovové prvky – zábradlia, okenné a dverové mreže, kovové okenice a svetlíky

G.3.4 Kultúrne a pamiatkové hodnoty archeologických nálezov a nálezísk

Archeologické nálezy a náleziská - hnuťelné nálezy a murované konštrukcie najstarších stavebných fáz objektov sakrálnej architektúry dokumentujúce materiálnu kultúru a historický vývoj sídla Liptovský Mikuláš.

Celé územie PZ Liptovský Mikuláš predstavuje potenciálne archeologickú lokalitu – jedná sa o územie s pozitívne preukázaným výskytom archeologických nálezov. Pre historické poznanie je okrem nálezov atraktívnych predmetov (mince, zbrane, šperky, keramika) dôležité štúdium zachovaných kultúrnych vrstiev, pozostatkov sídelných objektov ktoré predstavujú nezastupiteľný potenciál archeologických prameňov a informácií.

Archeologický nález je hnuťelná vec alebo nehnuteľná vec, ktorá je dokladom o živote človeka a o jeho činnosti od najstarších dôb do roku 19718 a spravidla sa našla alebo nachádza sa v zemi, na jej povrchu alebo pod vodou. Archeologickým nálezom je tiež zbraň, munícia, súčasť uniformy, vojenská výstroj alebo iný vojenský materiál, ktorý sa našiel v zemi, na jej povrchu alebo pod vodou a pochádza spred roku 1946 (§2 ods.5 pamiatkového zákona).

Archeologické nálezisko je topograficky vymedzené územie s odkrytými alebo neodkrytými archeologickými nálezmi v pôvodných náleťových situáciách (§2 ods.6 pamiatkového zákona).

G.3.5 Odôvodnenie ochrany pamiatkového územia

Intaktné zachovaná pôdorysná schéma zóny, jej historická parcelácia, priestorová a objemová skladba jednotlivých architektúr, autenticita ich hmôt a dobového výrazu, významné, historické solitérne stavby v ústrednom priestore pamiatkového územia, sú trvalými hodnotami prezentujúcimi identitu sídla s bohatou históriou.

Urbanistická štruktúra – reprezentovaná plochou pravidelného námestia a nadväzujúcou uličnou sieťou (ulice Štúrova, M. Pišúta, 1. Mája, Tranovského, Školská, Bellova a Moyzesova), dokumentuje historicky vyprofilovanú urbanistickú koncepciu. V rámci pamiatkového územia excentricky situovaný priestor námestia vymedzuje tri bloky meštianskej zástavby so zachovanou zástavbou v polohe v dotyku s námestím.

Plocha a tvar námestia (Námestie osloboditeľov) je zachovaný v intaktnej podobe.

Kontinuálne pokračovanie blokovej zástavby námestia v zadných, dvorových častiach s úzkou pozdĺžnou parceláciou je lokálne narušené. Historická štruktúra reprezentovaná zástavbou dvorových krídiel a aditívne radených architektúr v hĺbke zástavby evidentná v dokumentácii – historická mapa z roku 1872 je narušená vo východnom bloku asanáciou časti pôvodnej zástavby.

Uličná sieť s obojstrannou radovou zástavbou, nadväzujúca na centrálny priestor námestia (ul. Štúrova a ul. 1. Mája), je zachovaná v pôvodnom smerovaní historických ciest. K redukcii uličnej zástavby došlo v druhej polovici 20. storočia na severnej strane zástavby ulice Štúrova, v južnej časti zástavby ulice Moyzesova a v hĺbke zástavby južnej strany ulice 1. Mája v dotyku s Garbiarskou ulicou. Tieto priestory je možné hodnotiť ako **narušené urbanistické priestory**.

Zásadné rušivé javy, ktoré sa v pamiatkovom území vyskytujú predstavujú nevhodné úpravy uličných fasád a agresívny plošný a priestorový reklamný systém negujúci prezentáciu pamiatkových hodnôt v prostredí.

Objekty zapísané v Ústrednom zozname pamiatkového fondu v registri nehnuteľných kultúrnych pamiatok, nachádzajúce sa na území pamiatkovej zóny, sú zachované „in situ“. Stavebno-technický stav jednotlivých nehnuteľností zodpovedá ich veku a spôsobu ich využívania.

Všetky vyššie uvedené pamiatkové hodnoty vytvárajú jedinečný integrálny celok, v ktorom každá zo špecifikovaných hodnôt, okrem svojej osobitnej hodnoty, spolupôsobí a má nezastupiteľné miesto pre historické sídlo Liptovský Mikuláš v ich charakteristickom vzhľade a dobovom výraze.

*Kvalitu a autenticitu pamiatkových hodnôt chráneného územia je nutné overiť realizáciou **urbanisticko-historického výskumu**, ktorý na základe získaných poznatkov doplní a potvrdí súčasnú informačnú bázu a umožní exaktnejšie formulácie požiadaviek pamiatkovej ochrany sídelného územného celku Liptovský Mikuláš.*

Pamiatkový výskum uskutočniť v súlade s platnou legislatívou (zákon č. 49/2002 o ochrane pamiatkového fondu a Vyhláška Ministerstva kultúry Slovenskej republiky č. 16/2003, ktorou sa vykonáva zákon o ochrane pamiatkového fondu).

H NÁVRH ZÁSAD OCHRANY, OBNOVY A PREZENTÁCIE PAMIATKOVÝCH HODNÔT

Pamiatkovú ochranu v pamiatkovom území je možné charakterizovať ako **systematickú reguláciu vývoja územia** s ohľadom na zachovanie pamiatkových hodnôt s cieľom zabezpečenia trvalo udržateľného rozvoja pamiatkového územia.

Prioritou je zachovanie urbanistickej osnovy, historickej parcelácie a architektonických hodnôt reprezentovaných autentickou zástavbou in situ. Základným cieľom ochrany, obnovy a prezentácie pamiatkovej zóny je **maximálna a optimálna miera zachovania historickej urbanistickej koncepcie mestského sídla** s použitím metódy **regenerácie** jeho historicko-urbanistického konceptu.

Základné požiadavky ochrany pamiatkového územia :

- ochrana pôdorysnej štruktúry sídla s pravidelne formovaným ústredným priestorom námestia. Historická pôdorysná štruktúra pamiatkovo chráneného sídla nesmie byť zmenená.
- ochrana historickej parcelácie. Parcelácia predstavuje nedeliteľnú súčasť historickej a pamiatkovej identity sídla, predstavuje jednu zo základných pamiatkových hodnôt sídla.
- ochrana pôdorysnej skladby zástavby vývojovo vyformovanej v období 18. a 19. storočia. Pôdorysná skladba zástavby zahŕňa umiestnenie (polohu) jednotlivých objektov vo vzťahu k ich parcele ako celku, ďalej vo vzťahu k susedným objektom a vo vzťahu k verejnej komunikácii alebo verejnému priestoru (orientácia stavieb). Zahŕňa zároveň charakter usporiadania parcely – skladbu jednotlivých objektov domu a mieru zastavanosti parcely.
- ochrana hmotovej skladby zástavby. Táto charakteristika zahŕňa predovšetkým počet podlaží (ich absolútnu výšku), tvar, sklon a orientáciu striech. Je úzko spojená s vlastnou pôdorysnou skladbou zástavby a zásadným spôsobom podmieňuje charakter priestoru sídla a je pre jeho vnímanie rozhodujúca.
- ochrana dominant. Urbanistické dominanty sú vyvrcholením hmotovej štruktúry sídla. Existencia kompozície dominant je pre každé sídlo charakteristická a umožňuje jeho identifikáciu v diaľkových pohľadoch.
- ochrana kompozičných vzťahov priestorov sídelnej štruktúry
- ochrana funkcií, ktoré si sídlo získalo počas svojej histórie
- zachovanie a udržanie dobrého funkčného, stavebno-technického a estetického stavu jednotlivých druhov stavieb, areálov a súborov pri zlepšení technickej infraštruktúry mesta
- zachovanie krajinného obrazu
- akceptovanie historickej farebnej typológie mesta
- zachovanie zelene

Zabezpečenie zachovania pamiatkových hodnôt v území, ich dobrý technický, prevádzkový a estetický stav, ako aj vhodný spôsob využitia jednotlivých stavieb, skupín stavieb, areálov alebo urbanistických súborov je povinnosťou orgánov štátnej správy a orgánov územnej samosprávy v spolupráci s vlastníkmi nehnuteľností.

Regeneráciou historicko-urbanistického konceptu pamiatkovej zóny je :

- kvalitná údržba a oprava zachovaných domov tvoriacich historické námestie a nehnuteľností v pokračovaní v hĺbke dvorovej zástavby
- doplnenie narušenej urbanistickej štruktúry v mieste asanácie stavieb (.... Garbiarska ulica, križovatka ul. Štúrova a Hodžova)
- regenerácia územia s novostavbami musí vychádzať z kvalitného architektonického návrhu v súlade s daným zachovaným historickým prostredím, jeho pamiatkovými hodnotami a pamiatkovým fondom.

Všetky požiadavky z hľadiska ochrany pamiatkového územia uplatňovať tak, aby neboli narušené vlastnícke a majetkové práva obyvateľov mesta a vlastníkov nehnuteľností.

Spolupráca na regenerácii pamiatkového územia

Podmienkou trvalého zachovania urbanistických, architektonických a umelecko-historických hodnôt Pamiatkovej zóny Liptovský Mikuláš je dosiahnutie koordinovanej a sústavnej spolupráce všetkých zainteresovaných subjektov zodpovedných za ochranu pamiatkového fondu v intenciách platnej legislatívy.

Ochrana pamiatkového fondu predstavujúca základnú ochranu kultúrnych pamiatok a základnú ochranu pamiatkového územia je uskutočňovaná v súlade s platnou legislatívou za účasti orgánov štátnej správy (pamiatkový úrad, stavebný úrad), orgánov územnej samosprávy (mestský úrad Liptovský Mikuláš) v spolupráci s vlastníkami nehnuteľností. Cieľom je zabezpečenie zachovania pamiatkových hodnôt v území, ich dobrý stavebno-technický stav, prevádzkový a estetický stav, ako aj vhodný spôsob využívania jednotlivých stavieb, areálov a urbanistických súborov a vhodné technické vybavenie pamiatkového územia.

- zvýšiť právne vedomie vlastníkov nehnuteľností, pretrvávajúci celospoločenský problém súvisiaci s nedostatočným rešpektovaním platných právnych noriem v oblasti výkonu stavebného práva a tým i k nedostatočnému akceptovaniu požiadaviek ochrany pamiatkového fondu.
- skvalitniť osvetovú činnosť a informovanosť subjektov ovplyvňujúcich kvalitu životného prostredia súčasťou ktorého je i ochrana kultúrneho dedičstva.
- iniciovať aktívnu spoluúčasť obyvateľov sídla, ochrana historických miest sa týka predovšetkým ich obyvateľov – princípy a ciele Washingtonskej charty.

Zachovanie kultúrneho dedičstva je vecou verejného záujmu. Štát, jeho orgány, obce, všetky organizácie a občania sú povinní kultúrne dedičstvo chrániť, starať sa oň a vytvárať podmienky pre jeho zachovanie a zodpovedajúce spoločenské využitie. K presadeniu verejného záujmu štát prostredníctvom svojej koncepcnej, legislatívnej, rozhodovacej, ekonomickej, výchovno-vzdelávacej a kontrolnej činnosti vytvára, ovplyvňuje a sleduje stav kultúrneho dedičstva spoločnosti a usmerňuje jeho zachovanie a rozvoj.

H.1.1 VŠEOBECNÉ POŽIADAVKY NA PRIMERANÉ FUNKČNÉ VYUŽITIE

Medzi základné determinanty pre zodpovednú pamiatkovú obnovu a ochranu pamiatkových hodnôt patrí voľba funkcie pamiatky a jej primeraného využitia.

Zachovať a udržiavať súčasnú funkciu PZ Liptovský Mikuláš a regenerovať jeho historické funkcie, ktorých autenticita a integrita je spoločenským vývojom narušená (prioritne obytnú) :

historická funkcia : remeslá, obchod, bývanie, administratívno-správna funkcia, cirkevná funkcia, drobná remeselná výroba neskôr priemyselná výroba.

súčasná funkcia : prevažne obchodná, spoločensko-obslužná, administratívna, cirkevná, kultúrna a čiastočne funkcia obytná.

cieľová funkcia : prioritne - obytná, obchodná, spoločensko-obslužná, kultúrna, cirkevná, administratívno-správna, turizmus a cestovný ruch.

neprípustné funkcie: funkcie poškodzujúce pamiatkové hodnoty územia a kultúrne dedičstvo ako integrálnu súčasť životného prostredia (priemyselná veľkovýroba, poľnohospodárska výroba, skladové hospodárstvo, veľké dopravné areály, čerpacie stanice pohonných hmôt, veľko-predajné priestory a sklady náročné na dopravné a manipulačné plochy).

Na území PZ Liptovský Mikuláš nastali územno-technické a spoločenské zmeny, ktoré vyvolávajú potrebu preriešenia dopravnej obsluhy časti územia – zmena vlastníckych vzťahov a atomizácia v užívateľských vzťahoch (zástavba zadných parciel východného a západného bloku námestia Osloboditeľov).

- v rámci modernizácie jednotlivých funkcií v pamiatkovom území je nutné rešpektovať plošné a objemové limity existujúcej historickej zástavby.

- bývanie, obchod a služby ostanú nosnou funkciou námestia a príľahlých ulíc PZ.
- pre udržanie charakteru hlavného priestoru PZ – námestia Osloboditeľov je nutné akceptovať zachované historické komunikačné osi a súčasný režim dopravy. Potrebné je doriešiť dopravnú obsluhu časti územia situovaného v hĺbke zástavby východného bloku námestia Osloboditeľov.
- v rámci verejných priestorov je nutné zachovať súčasnú komunikačnú sieť s Pešou zónou lokalizovanou na námestí Osloboditeľov a príľahlých uliciach, Štúrova, 1. Mája, Bellova a Tranovského.
- dôsledky nového funkčného využitia objektov a priestorov v pamiatkovom území nesmú spôsobiť úbytok ich pamiatkových hodnôt alebo znemožniť ich vhodnú prezentáciu.
- funkčné využitie územia PZ Liptovský Mikuláš usmerňovať v intenciách zachovania jej historického prostredia ako atraktívnej súčasti celomestského centra, voľbu funkcií zosúladiť s kultúrnym režimom a charakterom objektov, v ktorých bude primerane využívaný a zhodnocovaný pamiatkový fond.

H.1.2 VŠEOBECNÉ POŽIADAVKY NA ZACHOVANIE, ÚDRŽBU A REGENERÁCIU HISTORICKÉHO PÔDORYSU A PARCELÁCIE

Historický pôdorys a parcelácia, ktorá prešla postupným historickým vývojom, je v súčasnosti prezentovaná intaktne zachovaným tvarom námestia, ktoré je základom pôdorysnej štruktúry sídla Liptovský Mikuláš.

Zachovanie a ochrana **historickej pôdorysnej schémy** s verejnými plochami námestia a príľahlých ulíc – nosných kompozičných osí sú určujúcou zásadou pri údržbe a regenerácii historického územia. Základnými zásadami sú :

- pri akýchkoľvek zámeroch obnovy v historickom prostredí vychádzať z princípov sanačnej regenerácie.
- v záujme ochrany urbanistických hodnôt sídla zachovať ich autenticitu a integritu bez nových rušivých zásahov.
- nemeniť parceláciu oproti výslednému historickému stavu.
- pri tvorbe v historickom prostredí uplatniť na základe dôkladného poznania prostredia a stanovenia kritérií ochrany a obnovy jednu z piatich metód pamiatkovej obnovy (konzervačnú metódu, slohovo-analytickú metódu, analytickú metódu, metódu náznakovej rekonštrukcie, resp. metódu novotvaru v historickom prostredí).

H.1.2.1 Požiadavky na zachovanie a ochranu historickej pôdorysnej schémy, verejných priestranstiev, námestí, hlavných a vedľajších uličných priestorov, uličných čiar

- zachovať, udržiavať a regenerovať historický pôdorys PZ s centrálnym námestím vymedzeným stavebnými blokmi, stavebnými objektmi v jednotlivých blokoch, historicky nezastavanými priestormi a pozemkami.
- zachovať, udržiavať a regenerovať princíp historickej parcelácie (tvar, veľkosť a orientáciu parciel) jednotlivých blokov mestskej zástavby lemujúcich námestie. Formy historickej parcelácie príľahlých ulíc sú hodnotné a musia byť zachované vo svojej podobe a šírkovom usporiadaní.
- zachovať, udržiavať a regenerovať hodnotné nosné urbanistické priestory : námestie Osloboditeľov, priestor pred evanjelickým kostolom, priestor pred Čiernym orlom. Uvedené priestory ponechať otvorené bez priestorového členenia pri zachovaní ich funkcií v rámci Pešej zóny.
- regenerovať priestor okolo rímskokatolíckeho kostola sv. Mikuláša s narušenou autenticitou. Realizovať kvalitný novotvar ako novú kultúrnu vrstvu.
- zachovať historicky ustálené uličné čiary radovej zástavby jednotlivých blokov námestia Osloboditeľov a uličné čiary obojstrannej zástavby ulíc Štúrova a 1. Mája.

- rehabilitácia plôch po asanácii alebo po dožití obytných a hospodárskych budov v hĺbke zástavby jednotlivých blokov námestia a ulíc je prípustná pri zachovaní historického pôdorysu sídla a historickej parcelácie

H.1.2.2 Požiadavky na reguláciu novej zástavby a určenie a riešenie rezervných plôch

- pri umiestňovaní stavieb (radová zástavba, solitér) vychádzať z historickej pôdorysnej schémy konkrétnej časti pamiatkového územia.
- pri urbanistickej regenerácii zachovať historickú parceláciu (historické katastrálne mapy).
- šírkam parcelácie podriaďiť urbanistickú štruktúru, mierku a proporcionalitu prípadnej novej zástavby.
- plošný rozsah zástavby na jednotlivých parcelách je limitovaný vývojom urbanistickej štruktúry.
- nová zástavba na rezervných plochách – v narušených urbanistických priestoroch bude rešpektovať a zachovávať pamiatkové hodnoty okolitých nehnuteľností a priestorov (vo výkrese č. 5 - Územný priemet zásad ochrany pamiatkového územia zobrazené modrým šikmým šrafovaním – plochy s možnosťou zastavania).
- potenciálne – rezervné plochy na území PZ Liptovský Mikuláš predstavujú plochy v grafickej prílohe, výkres č.2 - Rozbor pamiatkových hodnôt urbanistických priestorov označené ako narušený urbanistický priestor, v ktorom zástavba zanikla a jej absencia je rušivá.
- pre novostavbu v prieluke platia urbanistické regulačné podmienky – zachovanie pôvodnej uličnej čiary, podlažnosti, výšky korunnej rímsy, výšky hrebeňa strechy.
- zástavbe prieluky by nemala brániť okolnosť, že v štítových stenách objektov susediacich s prielukou boli sekundárne vytvorené nové okenné otvory smerujúce do prieluky.

H.1.3 POŽIADAVKY NA ZACHOVANIE, ÚDRŽBU A REGENERÁCIU HODNOTNEJ OBJEKTOVEJ SKLADBY PAMIATKOVÉHO ÚZEMIA

Súčasná, zachovaná objektová skladba s čiastočne modernizovanými a prestavanými meštianskymi domami, sakrálnymi stavbami a budovami občianskej vybavenosti rešpektuje pamiatkové hodnoty a tvorí kompaktný urbanistický celok.

Výstavba nových stavebných objektov v predmetnom území je prípustná v urbanisticky narušených priestoroch. Na celom území pamiatkovej zóny je nutné považovať za prioritnú výslednú historickú podlažnosť.

H.1.3.1 Požiadavky na zachovanie a ochranu tradičnej skladby zástavby

Charakteristický spôsob vytvárania zástavby PZ Liptovský Mikuláš je v jej jednotlivých častiach rozdielny a vznikol v rôznych časových obdobiach. Pri požiadavkách na zachovanie a ochranu charakteru tradičnej skladby zástavby je nutné vychádzať z uvedenej skutočnosti.

V území centra mesta (dnešné námestie Osloboditeľov, ulica Štúrova a ulica 1. Mája) je pre územný rozvoj tejto časti určujúci typický meštiansky radový, krídlový a pri rozsiahlejších parcelách blokový spôsob zástavby vychádzajúci s historickej krídlovej zástavby s typicky prejazdovými meštianskymi domami dvoj alebo trojpodlažnými so sedlovým zastrešením paralelným s komunikačnou osou a dvorovým krídlom čiastočne uzavretým smerom ku paralelným uliciam a mestským blokom.

Pre zástavbu ulíc Tranovského a Školská, situovaných východne od historického jadra mesta, platí požiadavka zachovania a regenerácie viacpodlažnej, pravidelnej solitérnej zástavby (dvoj alebo trojpodlažných občianskych stavieb) medzivojnového obdobia.

- pri obnove pamiatkového fondu, resp. pri rehabilitácii pamiatkového územia v lokalitách s asanovanou pôvodnou zástavbou (prázdne plochy) a pri prestavbe nevyhovujúceho

fondy (zlý stavebno-technický stav, staticky narušené a dlhodobo nevyužívané nehnuteľnosti) rešpektovať tradičnú skladbu zástavby.

- v hĺbke zástavby pôvodných pozdĺžnych parciel zachovať aditívne radenie hmôt s charakteristickým otvoreným, priechodným dvorom.
- nežiaduce je znižovanie percenta obvyklej zastavanosti na úkor dvorovej zástavby nežiaduca je likvidácia vnútorného členenia vnútroblokovej zástavby podľa príslušnosti k jednotlivým parcelám.
- možnosti novej výstavby vo vnútroblokoch (nové stavby a prístavby) posudzovať individuálne v urbanistickom kontexte, so zohľadnením pamiatkovej a architektonickej hodnoty objektu, ku ktorému sa navrhovaná novostavba alebo prístavba vzťahuje.
- nežiaduce je zastrešovanie dvorov a nádvorí stavieb, ktoré má vplyv na výraz tradičnej skladby zástavby, spôsobuje nepriaznivé mikroklimatické zmeny a vyžaduje si razantné stavebné zásahy do pamiatkovej substancie.
- od novej zástavby na plochách narušených urbanistických priestorov očakávať kontext s historickou urbanistickou štruktúrou a uzatvorenie blokov – kompaktné domoradie.

H.1.3.2 Požiadavky na zachovanie na ochranu historických dominánt a kompozície výškového zónovania sídla

Existencia a kompozícia historických dominánt uvedených v kapitole G.1.6.1 je pre sídlo Liptovský Mikuláš charakteristická. Historické kompozičné vzťahy musia byť rešpektované. Možné je i ch tvorivým spôsobom dopĺňovať, prípadne dotvárať, nie však na úkor existujúcich pamiatkových hodnôt. Pre celé územie PZ Liptovský Mikuláš je určujúce zachovanie výškových dominánt. Pri výškovom zónovaní jednotlivých častí pamiatkového územia je nutné zachovať dominantnosť : rímskokatolícky kostol - NKP, evanjelický kostol.

Hmotová skladba zástavby v pamiatkovom území je výrazne determinovaná hmotovo – objemovo rozsiahlejšími, historicky a architektonicky významnými objektmi – priestorovými dominantami : (Pongráčovská kúria - NKP, Prvý stoličný dom - NKP, Župný dom - NKP, Katolícky dom - NKP, Synagóga - NKP, Liptovskomikulášska sporiteľňa, Čierny orol a Reduta - NKP, Jezuitský kláštor - NKP). Uvedené akcenty sú dôležitou súčasťou sídla a hlavným mestotvorným faktorom pri určovaní priestorového a výškového usporiadania objektov námestia a príľahlých ulíc.

- zachovať a chrániť výškové a priestorové dominanty pamiatkového územia.
- nemeňiť výslednú historickú podlažnosť pôvodnej zástavby možnosti novej výstavby (dve, resp. tri nadzemné podlažia a podkrovie).
- zachovať podlažnosť a súčasnú výškovú hladiny zástavby v jednotlivých častiach pamiatkového územia.
- obmedziť výstavbu nových výškových objektov a technických zariadení negatívne zasahujúcich do siluety a panorámy pamiatkového územia – ich výstavba je neprípustná.

H.1.3.3 Požiadavky na zachovanie, ochranu a prezentáciu systému opevnenia

V meste Liptovský Mikuláš sa nevyskytuje dochovaný pevnostný ani hradobný systém. Z tohto dôvodu nie je možná jeho prezentácia.

H.1.3.4 Požiadavky na zásady diferencovaného prístupu pri ochrane, obnove a údržbe objektov v pamiatkovom území

Pri ochrane, obnove a údržbe je nutné uplatniť **diferencovaný prístup** ku konkrétnym nehnuteľnostiam nasledovne :

1 NEHNUTEĽNÉ KULTÚRNE PAMIATKY (NKP)

Národná kultúrna pamiatka je hnutelná alebo nehnuteľná vec pamiatkovej hodnoty, ktorá je z dôvodu ochrany vyhlásená za kultúrnu pamiatku. Ak ide o archeologický nález, kultúrnou pamiatkou môže byť aj neodkrytá hnutelná vec alebo neodkrytá nehnuteľná vec, zistená metódami a technikami archeologického výskumu (§2 pamiatkového zákona).

Národné kultúrne pamiatky majú základnú ochranu definovanú v § 27 pamiatkového zákona v prípade zámeru obnovy alebo reštaurovania vlastník národnej kultúrnej pamiatky musí postupovať v zmysle § 32 a 33 pamiatkového zákona. Práva a povinnosti vlastníka pamiatky sú definované v § 28 pamiatkového zákona.

Zoznam nehnuteľných národných kultúrnych pamiatok zapísaných v Ústrednom zozname pamiatkového fondu SR v Registri nehnuteľných kultúrnych pamiatok nachádzajúcich sa na území PZ Liptovský Mikuláš, je uvedený v kapitole G.1.6.5. (strana 35).

Predmetom pamiatkovej ochrany nehnuteľnej národnej kultúrnej pamiatky je celá jej pamiatková substancia :

- pôdorys a dispozičné riešenie všetkých podlaží
- architektonické a konštrukčné riešenie nehnuteľnosti
- výtvarné a umelecko-remeselné prvky v interiéri i exteriéri nehnuteľnosti
- tektonika, materiálové a farebné riešenie (zachovanie historickej pravdivosti)
- kontext s historickým prostredím – pamiatkovým územím

2 NEHNUTEĽNOSTI VYTYPOVANÉ NA VYHLÁSENIE ZA NKP

Zoznam nehnuteľností vytypovaných na vyhlásenie za NKP nachádzajúcich sa na území PZ Liptovský Mikuláš, je uvedený v kapitole G.1.6.5. (strana 40).

V prípade vyhlásenia uvedených nehnuteľností za NKP budú podmienky ich ochrany podliehať režimu v zmysle pamiatkového zákona (Zákon č. 49/2002 Z.z. o ochrane pamiatkového fondu SR v znení neskorších predpisov).

Predmet pamiatkovej ochrany týchto nehnuteľností v prípade ich vyhlásenia za NKP bude identický s objektmi skupiny 1 nehnuteľnými kultúrnymi pamiatkami (NKP). Vlastník veci, ktorá je predmetom konania o vyhlásení veci za kultúrnu pamiatku, je povinný od doručenia oznámenia o začatí konania o vyhlásení veci za kultúrnu pamiatku postupovať v súlade so znením §15 ods. 4 pamiatkového zákona.

3 NEHNUTEĽNOSTI S PAMIATKOVOU HODNOTOU

Úprava nehnuteľností v pamiatkovom území podlieha režimu ochrany v zmysle § 32 ods.5 až 7 pamiatkového zákona. Pri posudzovaní zámeru úpravy nehnuteľnosti v pamiatkovom území a určení podmienok vykonania úprav nehnuteľnosti v PZ postupovať individuálne na základe dôkladného poznania prostredia, súčasného stavu a špecifikácie pamiatkových hodnôt nehnuteľnosti.

Predmetom pamiatkovej ochrany nehnuteľnosti s pamiatkovou hodnotou je :

- historická parcelácia – situovanie nehnuteľnosti na pamiatkovom území
- objemové členenie nehnuteľnosti
- výškové usporiadanie nehnuteľnosti
- architektonické riešenie exteriéru nehnuteľnosti
- charakteristické materiálové a farebné riešenie nehnuteľnosti
- kontext s historickým prostredím – pamiatkovým územím

4 NEHNUTEĽNOSTI REŠPEKTUJÚCE PAMIATKOVÉ HODNOTY ÚZEMIA

Prevládajúcou pamiatkovou hodnotou týchto nehnuteľností je podľa § 29 ods. 3 pamiatkového zákona ich hmotové a výškové usporiadanie na parcele spolu s fasádou ako prvku historického domoradia. U týchto nehnuteľností je potrebné odborné usmernenie opráv

a ich modernizácie. Pri posudzovaní zámeru úpravy nehnuteľnosti v pamiatkovom území a určení podmienok vykonania úprav nehnuteľnosti v PZ postupovať individuálne, rovnako ako v prípade objektov - nehnuteľností s pamiatkovou hodnotou s dôrazom na harmonický vzťah s hodnotnou historickou štruktúrou – kontext s prostredím.

5 OBJEKTY NEREŠPEKTUJÚCE PAMIATKOVÉ HODNOTY ÚZEMIA

Objekty označené v grafickej časti (výkres č.2 a č.5) žltou farbou, ktoré narušujú urbanistický koncept sídla z hľadiska narušenia historickej parcelácie, výškového zónovania a nevhodným architektonickým riešením exteriéru.

Nehnuteľnosti situované v pamiatkovom území, ktoré nerešpektujú jeho pamiatkové hodnoty reprezentujú heterogénnu, historicky mladšiu zástavbu ako i nehnuteľnosti s nevhodnými sekundárnymi, stavebnými - architektonickými úpravami. Ich nežiaduce pôsobenie v historickom prostredí, architektonický výraz a funkčné využívanie je potrebné pri každej novej stavbe alebo úprave pozemku alebo stavby v intenciách § 32 odsek 5 - 7 korigovať s cieľom harmonizácie prostredia pamiatkového územia.

Humanizácia a úprava týchto nehnuteľností nachádzajúcich sa v pamiatkovom území musí rešpektovať prostredie a pamiatkové hodnoty ostatných objektov – kontext s prostredím.

6 PAMÄTIHODNOSTI OBCE

Na území PZ Liptovský Mikuláš nie sú evidované pamätihodnosti obce (hnutelné a nehnuteľné veci, kombinované diela prírody a človeka, historické udalosti, názvy ulíc, zemepisné a katastrálne názvy, ktoré sa viažu k histórii a osobnostiam mesta Liptovský Mikuláš.

7 OSTATNÉ OBJEKTY NACHÁDZAJÚCE SA NA PAMIATKOVOM ÚZEMÍ

Ich prípadná stavebná úprava a zmena architektonického výrazu nie je pre povahu celku bezpodmienečne nutná avšak je prirodzene možná. Ich veľkosť a stavebný objem nie sú pre územie rozhodujúce, možná je ich architektonická úprava pri dodržaní obecných limitov pôdorysu, objemu a merítka, pri uplatnení adekvátnych stavebných materiálov a prvkov.

H.1.4 VŠEOBECNÉ POŽIADAVKY NA ZACHOVANIE, ÚDRŽBU A REGENERÁCIU VÝŠKOVÉHO A PRIESTOROVÉHO USPORIADANIA OBJEKTOV

Všeobecné požiadavky na zachovanie, údržbu a regeneráciu výškového a priestorového usporiadania objektov sú determinované historickým vývojom dochovanej objektovej skladby, ktorú reprezentujú historicky staršie priestory námestia Osloboditeľov a príľahlých ulíc Štúrova, Moyzesova a 1. Mája, a historicky mladšie priestory tvorené zástavbou ulíc Tranovského a Školská.

- pri nenarušenej kompaktnej zástavbe v maximálnej miere zachovať pôvodnú štruktúru vrátane výškového a priestorového usporiadania objektov.
- pri čiastočne narušenej urbanistickej štruktúre na území PZ regenerovať územie v intenciách výškovej hladiny a priestorovej skladby okolitej zástavby reprezentujúcej pamiatkový fond.
- pri narušenej urbanistickej štruktúre – narušený urbanistický priestor, usmerniť výstavbu formou sanačnej regenerácie s uplatnením kvalitného novotvaru
- pri **sanačnej regenerácii** ide predovšetkým o splnenie nasledovných kritérií :
 - primerané funkčné využitie územia rešpektuje hodnoty PZ a pamiatkové hodnoty nehnuteľností nachádzajúcich sa v tomto území
 - zachovanie, údržba a regenerácia historického pôdorysu vo vzťahu k pamiatkam a hodnotám územia
 - zachovanie objektovej skladby
 - **zachovanie výškového a hmotovo-priestorového usporiadania objektov**

- zachovanie prvkov uličného interiéru, rehabilitáciu zaniknutých charakteristických prvkov
- zachovanie charakteristických pohľadov a priehľadov do urbanizovaného a okolitého krajinného prostredia
- zachovanie siluety a panorámy pamiatkového územia s výškovými a priestorovými dominantami
- zachovanie a primeraná prezentácia archeologických nálezísk a ich začlenenie do organizmu sídla a príslušného územia
- zachovanie, ochrana a regenerácia historickej zelene a ďalších kultúrnych a prírodných hodnôt územia
- v radovej zástavbe meštianskych domov západného, severného a východného bloku námestia Osloboditeľov zachovať ich súčasnú podlažnosť a výškové usporiadanie (dve nadzemné podlažia + podkrovie).
- zachovaná, a pre dostavbu objektov v narušených urbanistických priestoroch určujúca, je výšková úroveň korunných a podstrešných ríms existujúcej zástavby meštianskych domov s ich charakteristickým typom zastrešenia, s uplatnením šikmých striech.
- výškové usporiadanie historicky mladšej zástavby východného bloku námestia Osloboditeľov, reprezentované funkcionalistickou architektúrou zachovať v existujúcej podlažnosti (3 nadzemné podlažia) s charakteristickým tvarom zastrešenia. Pri týchto objektoch je nevyhnutné zachovať ich spôsob zastrešenia a eliminovať ich zastrešenia formou šikmých striech vzhľadom ku narušeniu výrazu, proporčnosti a kompozície samotnej architektúry.
- v čiastočne radovej a solitérnej zástavbe ulíc Tranovského a 1. Mája zachovať súčasnú podlažnosť a výškové usporiadanie (dve, resp. tri nadzemné podlažia + podkrovie) s charakteristickým jedinečným usporiadaním objektov.
- pri údržbe pôvodného fondu zachovať tvar zastrešenia, výšku hrebeňa a sklony strešných rovín, pôvodný spôsob presvetlenia a odvetrania podstrešných priestorov bez uplatnenia nových vikierov negatívne ovplyvňujúcich pôvodný strešný reliéf PZ.
- v prípade opodstatnenej prestavby resp. dostavby historického objektu s cieľom zvýšenia kvality priestorového a prevádzkového štandardu zmenou funkčného využitia podkrovia minimalizovať zásahy do strešnej krajiny. Perforácia strešných rovín a presvetlenie podkrovných priestorov je prípustné pri použití strešných okien bez zásahov do strešnej krajiny.
- pri regenerácii objektov s narušenou autenticitou a integritou kvalitný novotvar, bez uplatnenia historizujúceho tvaroslovia. Kontextuálny alebo kontrastný novotvar bude prezentovaný súčasnými architektonickými výrazovými prostriedkami, súčasnou konštrukciou, tvaroslovím a materiálmi.
- tvar a sklon strechy a orientáciu hrebeňa strechy pamiatkového fondu zachovať. Strešné konštrukcie na novostavbách situovaných v PZ riešiť v kontinuite stavebných a architektonických zvyklostí sídla a regiónu.
- neprípustné je budovanie komínových telies a technických zariadení ktorých poloha a tvar naruší pôvodný charakter objektivej skladby.

Zorné uhly v interiéri pamiatkového územia ako i pohľadové uhly z interiéru na krajinný obraz, ktoré je nutné zachovať predstavujú vnútorné pohľady v uliciach Štúrova a 1. Mája a charakteristické pohľady na Námestí osloboditeľov sú zdokumentované v grafickej prílohe vo výkrese – **č.5 Územný priemet zásad ochrany pamiatkového územia** a v prílohe Fotografická dokumentácia – **J.2.2 Charakteristické pohľady do priestorov ulíc a námestia** (významné pohľady v interiéri pamiatkového územia) :

- č. 1 – pohľadový kužeľ : Štúrova ulica
- č. 2 – pohľadový kužeľ : námestie Osloboditeľov – zástavba západného bloku námestia
- č. 3 – pohľadový kužeľ : námestie Osloboditeľov
- č. 4 – pohľadový kužeľ : námestie Osloboditeľov – zástavba východného bloku námestia

- č. 5 – pohľadový kužel : námestie Osloboditeľov – centrálna časť námestia s priestorovou dominantou bývalého Župného domu
- č. 6 – pohľadový kužel : námestie Osloboditeľov – zástavba západného bloku námestia
- č. 7 – pohľadový kužel : ulica Moyzesova s výškovou dominantou kostola sv. Mikuláša
- č. 8 – pohľadový kužel : začiatok ulice 1. Mája, napojenie na námestie Osloboditeľov
- č. 9 – pohľadový kužel : ulica 1. Mája – zástavba severnej strany ulice
- č.10 – pohľadový kužel : križovatka ulíc Tranovského a ulice 1. Mája
- č.11 – pohľadový kužel : ulica 1. Mája – zástavba severnej strany ulice
- č.12 – pohľadový kužel : ulica 1. Mája – zástavba južnej strany ulice

H.1.5 VŠEOBECNÉ POŽIADAVKY NA ZACHOVANIE ÚDRŽBU A REGENERÁCIU PRVKOV ULIČNÉHO INTERIÉRU A ULIČNÉHO PARTERU

Prvky uličného interiéru : predstavujú urbanistické a architektonické prvky (drobná architektúra a sochárske diela, prvky verejného osvetlenia, oplotenie, architektonické doplnky a mestský mobiliár, povrchy komunikácií a plôch), a prírodné prvky (zeleň, vodné toky a plochy).

Prvky uličného parteru : predstavujú architektonické, výtvarné, remeselné a tvaroslovné riešenia, reklamné a technické zariadenia uličných fasád (výplne otvorov, vstupné brány, výklady, sokle, reklamné označenie).

Uvedené prvky uličného interiéru a uličného parteru ako súčasť pamiatkových hodnôt PZ Liptovský Mikuláš spoluvytvárajú atmosféru, kolorit a charakteristickú identitu mestskej sídelnej štruktúry.

- pre zachovanie a údržbu pôvodných prvkov uličného interiéru a uličného parteru platí všeobecná požiadavka zachovania a udržiavania prvkov v dobrom stavebno-technickom stave. Obnova – údržba musí byť uskutočňovaná konzervačnými metódami, metódami slohovo-rekonštrukčnými, resp. analytickými metódami na základe exaktnosti poznania historickej a hodnotovej podstaty.
- v prípade pamiatkového fondu reprezentovaného NKP je neprípustná úprava parteru s využitím nepôvodného tvaroslovia, nepôvodných foriem, technológií a materiálovej bázy (umelý kameň, plasty, sekundárny drevený resp. iný fasádny obklad, nepôvodné farebné nátery a povrchové úpravy a pod.)
- pre regeneráciu prvkov uličného interiéru a uličného parteru platí všeobecná požiadavka, regenerovať všade tam, kde autenticita a integrita je čiastočne narušená, mení sa význam priestoru a jeho využitie. Nové prvky riešiť bez historizujúcich reminiscencií, prvkami ktoré obohatia prostredie o nové kvality – realizácia kvalitného novotvaru ako novej kultúrnej vrstvy zodpovedajúcej obdobiu svojho vzniku.

H.1.5.1 Požiadavky na ochranu typických prvkov prostredia a výber a použitie charakteristických stavebných materiálov

Historická stavebná produkcia charakterizuje konštrukčné a pohľadové stavebné materiály. Ich zastúpenie v rôznych časových obdobiach a v rôznych regiónoch sa prirodzene líšilo. Použitie charakteristických stavebných materiálov spolu s hmotovým a tvaroslovným riešením je významnou súčasťou ochrany a zachovania pamiatkových hodnôt PZ Liptovský Mikuláš.

- zásadne nepripustiť zmenu charakteru stavebných hmôt a materiálov na úkor strát architektonických, výtvarných a umelecko-remeselných hodnôt, ani stratu autenticity a integrity.
- pri údržbe a obnove pôvodnej historickej štruktúry – autentickej architektúry na území pamiatkovej zóny požadujeme zachovanie autentického materiálu v čo najväčšom rozsahu. Ide o tradičné regionálne stavebné materiály.
- pri uplatnení konzervačnej metódy v prípade obnovy národných kultúrnych pamiatok situovaných v pamiatkovom území, ktorej cieľom je zastavenie resp. spomalenie prirodzeného procesu chátrania historickej substancie, je možné použiť jedine prírodný stavebný materiál, ekologicky nezávadný, opracovaný a pre stavebnú obnovu

prípravený tradičnými stavebnými technológiami. Pri zásahoch do historických objektov zapísaných v ÚZPF minimalizovať rozsah súdobých stavebných materiálov chemicky vyrábaných a **uplatniť zásadu reverzibility**. Fyzikálne procesy spojené s obnovou nesmú zničiť pôvodný materiál a nesmú byť prekážkou neskorších zásahov.

- v prípade obnovy pamiatkového fondu s nižším stupňom ochrany je prípustné uplatnenie adekvátnych súčasných stavebných materiálov a technológií umožňujúcich zachovanie a prezentáciu pamiatkových hodnôt.
- zachovať charakteristický strešný reliéf (piata fasáda) ako mimoriadne dôležitý, pre územie PZ typický prvok prostredia s charakteristickým materiálovým riešením.
- súčasťou autenticity a identity historického prostredia sú i historické remeselné detaily ako sú komíny, vikiere, krytina a jej farebnosť – ich zachovanie chápať ako integrálnu súčasť pamiatkovej ochrany.
- strešné krytiny v pamiatkovom území v prípade pamiatkového fondu – rešpektovať regionálny charakter strešnej krajiny. Nevhodné sú krytiny v netradičnej farebnosti a štruktúre povrchu, vylúčiť veľkorozmerné pásy a tabule hlavne z pozinkovaného plechu a rešpektovať drobnú štruktúru použitých krytín (merítka pôvodnej tvrdej skladanej krytiny).
- strešné krytiny v pamiatkovom území v prípade rehabilitovaného územia – zachovať autentické originálne tvarové a materiálové druhy.
- v prípade realizácie novej výstavby na území pamiatkovej zóny je prípustné uplatnenie novodobých materiálov a technológií, ktoré spolu s aktuálnym architektonickým výrazom môžu obohatiť historické prostredie o ďalšiu výtvarnú a pocitovú dimenziu aj bez straty hodnôt pamiatkového územia.

H.1.5.2 Požiadavky na zachovanie, ochranu, obnovu a údržbu pamiatkových hodnôt drobnej architektúry a výtvarných diel

Historické prostredie pamiatkovej zóny Liptovský Mikuláš dotvárajú prvky drobnej architektúry a výtvarné diela dokumentujúce historický vývoj sídla, historické udalosti a pôsobenie osobností. V centrálnej časti PZ, pri rímskokatolíckom kostole sv. Mikuláša sú situované pieskovcové sochy od Ladislava Polláka – postava šľachtica Pongráca zo Svätého Mikuláša, socha G. Fejerpataky Belopotockého, socha Janka Kráľa, sochy kazateľov Juraja Tranovského a Michala Miloslava Hodžu pri evanjelickom kostole.

Súčasťou pamiatkového fondu sú i Pomník padlým hrdinom Červenej armády (NKP) na námestí a Pomník Československej armády (NKP) na Vrubickej ulici. Historické umelecké diela a artefakty sú súčasťou autentického obrazu sídla a sú predmetom ochrany pamiatkového územia.

- principiálne dodržiavať zásadu ochrany „in situ“, čiže zachovania na pôvodnom mieste.
- transfer prvku umožniť iba v prípade nevyhnutnosti, napr. v prípade jeho výrazného poškodenia a nahradenia kópiou s následným umiestnením originálu do zbierkového fondu
- v prípade reštaurovania postupovať u každého prvku individuálne, v intenciách zákona č. 49/2002 Z.z. v znení neskorších predpisov, § 33 Reštaurovanie kultúrnej pamiatky a podmienok stanovených v rozhodnutiach krajského pamiatkového úradu k zámeru na reštaurovanie, k jednotlivým stupňom reštaurátorskej dokumentácie.
- pri návrhu a situovaní nových prvkov drobnej architektúry v mestskom interiéri prihliadať na ich funkčnosť a skutočnosť, že sa jedná o objekty dotvárajúca prostredie PZ (zohľadniť princíp originality).
- informačné a propagačné zariadenie umiestnené na pamiatke a nehnuteľnosti v pamiatkovom území musí zohľadňovať architektonický a estetický výraz objektu - základné členenie priečelia a jeho významné detaily (kompozíciu, proporcie parteru, tvaroslovné články).
- umiestnenie označenia prevádzok a informačných zariadení je neprípustné na strechách objektov, na poschodiach fasád objektov, na výtvarných dielach, na zábradliach

balkónov a loggií, na technických nosičoch v interiéri mesta v polohách, ktoré obmedzujú pohľad na architektúru objektov alebo ich hodnotné časti (významné pohľady v interiéri PZ).

- sezónne terasy a sedenia sú dočasnými stavbami a svojím architektonickým stvárnením, objemovými parametrami, použitými materiálmi a dôsledkami užívania nesmú znehodnocovať pamiatkové územie. Umiestnenie sezónnych terás a sedení nesmie rušiť siluetu, panorámu a architektonické dominanty PZ Liptovský Mikuláš.

H.1.5.3 Požiadavky nasvetlenia - iluminácie historických priestorov a budov

Osvetlenie a nasvetlenie uličných interiérov - historických priestorov je primárne funkčno-účelovým prvkom a súčasne aj estetickým doplnkom. Podmienkou návrhu iluminácie historických priestorov a budov a hlavne ich interiérov (NKP) je reverzibilita (znamená schopnosť zásahu k návratu do stavu pred jeho realizovaním).

Nasvetlenie historických priestorov námestia a priľahlých ulíc v PZ je už zrealizované novými svietidlami v rámci projektu Pešia zóna Liptovský Mikuláš. Riešenie sa odlišuje od osvetlenia ostatných urbanizovaných priestorov na území mesta.

- pri svetelnom projekte ďalších historických priestorov a budov počítať s dostatočným osvetlením priebežných komunikácií v pamiatkovom území, ilumináciou akcentujúcich výškových a priestorových dominant. Iluminácia historických objektov vyžaduje citlivý a individuálny prístup.
- výsledné účinky umelého osvetlenia exteriéru nehnuteľností (iluminácie) musia objektívne interpretovať hodnotovú podstatu prostredia pamiatkového územia.
- podmienkou osvetlenia historických priestorov je uplatnenie mäkkých teplých, žltých tónov.
- neprípustné je použitie studeného, výbojkového svetla s modrastými tónmi spektra.
- pri návrhu iluminácie zohľadniť dôsledky umiestnenia osvetľovacích sústav cez deň, svetlo-technické hľadiská, faktor oslnenia.

H.1.5.4 Požiadavky na riešenie infraštruktúry vrátane jej technických zariadení

Pamiatková zóna je prístupná existujúcou komunikačnou sieťou, v rámci zastavaného územia je vygenerovaná sieť obslužných komunikácií zabezpečujúca dopravnú obsluhu v území. Požiadavky na riešenia dopravy v pamiatkovom území :

- ponechať sieť historicky vytvorených komunikácií v pôvodnom smerovaní.
- statickú dopravu riešiť formou, ktorá negatívne neovplyvní prostredie pamiatkovej zóny.
- rozvody inžinierskych sietí (vodovod, kanalizácia, plynové rozvody, vedenie rozvodov elektrickej energie, rozvody telekomunikačných sietí) realizovať spôsobom, ktorý ani vizuálne nenaruší prostredie PZ.

Technická infraštruktúra je dôležitou podmienkou pre zachovanie a prezentáciu hodnôt pamiatkovej zóny. Súčasťou technickej infraštruktúry je i problematika statickej dopravy – živelné parkovanie automobilov v pamiatkovo chránenom území negatívne ovplyvňuje jeho hodnoty.

- zariadenia technickej infraštruktúry (plynomery a HUP, el. rozvodné skrine, klimatizačné jednotky, prvky vzduchotechniky, tepelné čerpadlá, trafostanice, satelitné a telekomunikačné zariadenie, kolektory a iné) neumiestňovať v pohľadovo exponovaných polohách uličného interiéru, v nevyhnutných prípadoch ich vizuálne eliminovať.
- neprípustné je situovanie spoločných veľko-rozmerových technických zariadení (vysielače, vykryvače, zosilňovacie stanice, antény, satelitné zariadenia a pod.) na objektoch, priestorových technických nosičoch a priestranstvách v pamiatkovej zóne.
- individuálne technické zariadenia (satelitné a iné antény, bleskozvody a pod.), zariadenia alternatívnych zdrojov energie (solárne panely, fotovoltaičné články) a iné

individuálne technické zariadenia primeraných rozmerov (klimatizačné a vzduchotechnické jednotky a pod.) je prípustné situovať na objekty v PZ v pohľadovo menej exponovaných a vizuálne neprístupných polohách mestského interiéru.

- trasovanie inžinierskych sietí musí rešpektovať pamiatkové hodnoty sídla.

H.1.6 VŠEOBECNÉ POŽIADAVKY NA ZACHOVANIE, ÚDRŽBU A REGENERÁCIU CHARAKTERISTICKÝCH POHLADOV – siluety a panorámy územia

Požiadavky na zachovanie, údržbu a regeneráciu pohľadov, siluety a panorámy územia vychádza z nižšej malopodlažnej úrovne zástavby v celom území voči okolitým jednotlivým blokom sídelného celku mesta Liptovský Mikuláš, čo je určujúce aj pre regeneráciu hodnotných diaľkových chránených pohľadových uhlov na historickú siluetu pamiatkového územia. Pri týchto diaľkových pohľadových kuželoch je určujúce ich prezentovanie ku hodnotným krajinným obrazom ako sú blízke pohoria Západných Tatier na severe a Nízkych Tatier na juhu.

Pri požiadavkách na zachovanie, údržbu a regeneráciu siluety a panorámy územia sú určujúce nižšie dominanty rímskokatolíckeho kostola sv. Mikuláša a evanjelického a. v. kostola ako i hmotovo-objemovo rozsiahlejšími objekty – akcenty, budovy občianskych stavieb a bánk.

- do významných pohľadových kuželov zásadne nesituovať žiadne veľkoobjemové stavby, výškové budovy, ani vysoké líniové stavby a diaľkové vedenia.
- zachovať a udržiavať existujúce dominanty a ich kompozíciu, charakteristické pre sídlo Liptovský Mikuláš, ktoré umožňujú jeho identifikáciu v diaľkových pohľadoch.

Chránené pohľadové uhly z krajiny na pamiatkové územie sú zdokumentované v grafickej prílohe vo výkrese – **č.1 Širšie vzťahy** a v prílohe **Fotografická dokumentácia J.2.1 panoramatické pohľady** :

č.1 – chránený pohľadový uhol z krajiny na pamiatkové územie, pohľad z diaľničného prívádzača na centrum mesta Liptovský Mikuláš.

č.2 – chránený pohľadový uhol z krajiny na pamiatkové územie, pohľad na siluetu pamiatkovej zóny Liptovský Mikuláš zo severovýchodnej strany.

H.1.7 VŠEOBECNÉ POŽIADAVKY NA ZACHOVANIE, ÚDRŽBU A REGENERÁCIU ARCHEOLOGICKÝCH NÁLEZÍSK

Nakoľko nie je možné vylúčiť prítomnosť doposiaľ neznámych archeologických nálezov/nálezísk v predmetnom pamiatkovom území je nevyhnutné pri akomkoľvek zámere úpravy nehnuteľnosti kedy súčasťou stavebných prác budú aj zemné a výkopové práce požiadať o vyjadrenie Krajský pamiatkový úrad Žilina, ktorý určí podmienky za akých je možné výkopové práce realizovať.

- v prípade archeologického nález (neodkrytej hnutelnej veci alebo neodkrytej nehnuteľnej veci, zistenej metódami a technikami archeologického výskumu) o jeho ochrane a prezentácii rozhodne pamiatkový orgán podľa jeho charakteru, stupňa zachovania a výpovednej hodnoty.
- ak počas stavebných prác dôjde k archeologickým nálezom, podľa § 127 ods. 1 a 2 stavebného zákona určí príslušný stavebný úrad po dohode s krajským pamiatkovým úradom podmienky zabezpečenia archeologických nálezov.
- v záujme ochrany a zachovania archeologických nálezov - hnutelných i nehnuteľných ako aj prípadnej následnej prezentácie, zabezpečiť dostatočný časový priestor na realizáciu výskumu a zdokumentovania nálezových situácií.
- ak sa vec pamiatkovej hodnoty nájde mimo povoleného výskumu, musí to nálezca ohlásiť krajskému pamiatkovému úradu priamo alebo prostredníctvom obce. Oznámenie o náleze je povinný urobiť nálezca alebo osoba zodpovedná za vykonávanie prác, pri

ktorých došlo k nálezu, najneskôr na druhý pracovný deň po jej nájdení (§ 40 ods. 2 pamiatkového zákona).

- nález sa musí ponechať bez zmeny až do obhliadky krajským pamiatkovým úradom alebo ním poverenou odborne spôsobilou osobou, najmenej však tri pracovné dni odo dňa oznámenia nález, najmä zabezpečiť ho proti poškodeniu, znehodnoteniu, zničeniu a odcudzeniu. Archeologický nález môže vyzdvihnúť iba oprávnená osoba metódami archeologického výskumu (§40 ods. 3 pamiatkového zákona).

H.1.8 VŠEOBECNÉ POŽIADAVKY NA ZACHOVANIE, ÚDRŽBU A REGENERÁCIU ĎALŠÍCH KULTÚRNYCH A PRÍRODNÝCH HODNÔT

- zachovať a udržiavať v pamiatkovom území všetky výtvarné diela prezentované na námestiach a v uličných interiéroch, ktoré patria medzi kultúrne hodnoty územia. Súčasťou komplexnej ochrany pamiatkového fondu PZ Liptovský Mikuláš je aj vhodná prezentácia pamiatkového fondu „in situ“, ale tiež formou propagácie v printových, audiovizuálnych a iných médiách.
- propagovať pamiatkový fond PZ Liptovský Mikuláš ako jedinečné nenahraditeľné kultúrne dedičstvo, ktorého zachovanie nie je len zákonnou, kultúrnou, ale aj morálnou povinnosťou každého človeka. Kultúrne dedičstvo predstavuje bohatstvo národa, ktoré v prípade poškodenia alebo zničenia nenahraditeľné.
- zachovať kultúrne hodnoty nehmotnej povahy viažuce sa na osobnosti a udalosti prezentované symbolicky pamätnými tabuľami, prípadne expozičnými priestormi.
- zachovať a udržiavať systém zelene pamiatkového územia ako základnú prírodnú hodnotu, ako i z ekologických dôvodov (klimatické zmeny v mestách, tepelná zotrvačnosť – mikroklimatická funkcia zelene).

H.1.8.1 Plochy historickej zelene (NKP)

Vo vlastnom území pamiatkovej zóny Liptovský Mikuláš za nenachádzajú žiadne objekty historickej zelene zapísané ako NKP.

Na území mesta Liptovský Mikuláš sa nachádza iba jeden pamiatkový objekt ako súčasť NKP a to záhrada pri vile Dr. Stodolu na Hodžovej ulici, zapísaná v Ústrednom zozname pamiatkového fondu pod č.11720/2 (parcela C-KN č.274/1, 273/2).

H.1.8.2 Plochy zelene vytypované na zápis do ÚZPF

V pamiatkovej zóne Liptovský Mikuláš sa nenachádzajú objekty zelene, ktoré by boli nositeľom pamiatkových hodnôt, na zápis do ÚZPF neboli vytypované žiadne objekty zelene.

H.1.8.3 Plochy ostatnej zelene s pamiatkovou hodnotou, prípadne s inou kvalitou

zeleň námestia Osloboditeľov – rešpektovať a zachovávať malú sadovnícky upravenú plochu pred južnou fasádou župného domu, pri obnove rešpektovať jej charakter z doby jej založenia.

- rešpektovať, zachovávať a obnovovať líniové výsadby stromov, pri ich obnove vychádzať zo spôsobu ich zakladania v dobe vzniku, aleje udržiavať v identických pozdĺžnych líniách s možnosťou prispôsobenia a uvoľnenia rytmu výsadby jednotlivých stromov danostiám územia a architektúry, neuplatňovať novotvar alejí v miestach v ktorých v minulosti neboli založené, uplatňovať pri výmene stromov v stromoradiach identické druhy drevín v zhode s pôvodnou druhovou skladbou, v nevyhnutných prípadoch ich nahradiť drevinami habituálne podobnými.

- regenerovať priestor okolo kostola sv. Mikuláša, postupne eliminovať nevhodné výsadby vzrastlých ihličnanov, uprednostniť v úprave trávniky resp. trávniky s kvetinovými záhonmi alternatívne pôdopokryvné výsadby s výškou nepresahujúcou plošný pohľadový horizont.

- je možné uznať malú sadovnícku úpravu okolo pomníka padlým vojakom Červenej armády, postupne eliminovať výsadby vzrastlých drevín - briez (*Betulaverrucosa*), v prípade potreby výsadby nových stromov rešpektovať druhovú skladbu danej doby, v nevyhnutných prípadoch z dôvodu rešpektovania pohľadov na architektúru ich nahradiť drevinami stredného rastu ale habituálne podobnými.

záhrady meštianskych a remeselníckych domov blokovej zástavby námestia v zadných traktach parciel - rešpektovať, zachovávať a rehabilitovať ako integrálnu súčasť vyvinutej urbanistickej štruktúry, pri ich obnove rešpektovať historickú objektovú skladbu, v miestach pôvodnej zaniknutej zástavby možnosť jej rehabilitácie.

zeleň uličných interiérov - zachovávať a obnovovať alejové výsadby v uličnom pôdoryse a nenahrádzať ich inými sadovníckymi formami, neuplatňovať novotvar alejí v uliciach, v ktorých v minulosti neboli založené, uplatniť pri obnove alejí líniové pásy trávnikov ako prirodzenú podnož pre stromy v tých polohách ulíc, ktorých plošné parametre zriadeniu líniového pásu vyhovujú.

plocha zelene pri synagóge - rešpektovať a rehabilitovať pôvodný plošný rozsah záhrady v súlade s historickými mapovými podkladmi, zriaďovanie parkovacích plôch na pôvodnej ploche záhrady je vylúčené, pri obnove uplatňovať hmotovú a objemovú podriadenosť architektúre, nové výsadby navrhovať s ohľadom na obdobie vzniku synagógy a vyhádzať z typológie stavby a jej tvaroslovia.

záhrada pri Oblastnej galérii Petra Michala Bohúňa - priznať jej v urbanistickej štruktúre pamiatkovej zóny spoločenským, hospodárskym a urbanistisko-architektonickým vývojom získané miesto a význam, možnosť čiastočnej rehabilitácie zaniknutej pôvodnej zástavby a obnovy pôvodnej parcelácie podľa historických mapových dokladov na jej južnej a západnej časti.

parkové úpravy v severozápadnej časti pamiatkovej zóny Liptovský Mikuláš - na tejto ploche je možné rehabilitovať zaniknutú zástavbu, priestor určený ako rezervná plocha.

H.1.8.4 Plochy ostatnej zelene : -

H.1.8.5 Plochy navrhovanej zelene . -

H.1.9 POŽIADAVKY OCHRANY PAMIATKOVÉHO ÚZEMIA ŠPECIFIKOVANÉ PRE USMERNENÝ ROZVOJ PROSTREDIA V OCHRANNOM PÁSME

Pamiatková zóna Liptovský Mikuláš nemá územie vymedzené na ochranu a usmerný územný rozvoj prostredia alebo okolia (ochranné pásmo) vyhlásené v zmysle §18 ods.2 pamiatkového zákona.

Spolupráca na regenerácii pamiatkového územia

Podmienkou trvalého zachovania urbanistických, architektonických a umelecko-historických hodnôt Pamiatkovej zóny Liptovský Mikuláš je dosiahnutie koordinovanej a sústavnej spolupráce všetkých zainteresovaných subjektov zodpovedných za ochranu pamiatkového fondu v intenciách platnej legislatívy.

Ochrana pamiatkového fondu predstavujúca základnú ochranu kultúrnych pamiatok a základnú ochranu pamiatkového územia je uskutočňovaná v súlade s platnou legislatívou za účasti orgánov štátnej správy (pamiatkový úrad, stavebný úrad), orgánov územnej samosprávy (mestský úrad Liptovský Mikuláš) v spolupráci s vlastníkmi nehnuteľností. Cieľom je zabezpečenie zachovania pamiatkových hodnôt v území, ich dobrý stavebno-technický stav,

prevádzkový a estetický stav, ako aj vhodný spôsob využívania jednotlivých stavieb, areálov a urbanistických súborov a vhodné technické vybavenie pamiatkového územia.

- zvýšiť právne vedomie vlastníkov nehnuteľností, pretrvávajúci celospoločenský problém súvisiaci s nedostatočným rešpektovaním platných právnych noriem v oblasti výkonu stavebného práva a tým i k nedostatočnému akceptovaniu požiadaviek ochrany pamiatkového fondu.
- skvalitniť osvetovú činnosť a informovanosť subjektov ovplyvňujúcich kvalitu životného prostredia súčasťou ktorého je i ochrana kultúrneho dedičstva.
- iniciovať aktívnu spoluúčasť obyvateľov sídla, ochrana historických miest sa týka predovšetkým ich obyvateľov – princípy a ciele Washingtonskej charty.

Zachovanie kultúrneho dedičstva je vecou verejného záujmu. Štát, jeho orgány, obce, všetky organizácie a občania sú povinní kultúrne dedičstvo chrániť, starať sa oň a vytvárať podmienky pre jeho zachovanie a zodpovedajúce spoločenské využitie. K presadeniu verejného záujmu štát prostredníctvom svojej koncepcnej, legislatívnej, rozhodovacej, ekonomickej, výchovno-vzdelávacej a kontrolnej činnosti vytvára, ovplyvňuje a sleduje stav kultúrneho dedičstva spoločnosti a usmerňuje jeho zachovanie a rozvoj.

I. GRAFICKÁ ČASŤ ZÁSAD OCHRANY PAMIATKOVÉHO ÚZEMIA

Zoznam výkresov:

1. Širšie vzťahy s vymedzením hraníc pamiatkovej zóny a pohľadových kužeľov na pamiatkové územie
2. Rozbor pamiatkových hodnôt zástavby
3. Rozbor pamiatkových hodnôt urbanistických priestorov
4. Rozbor stavebno-technického stavu objektov zástavby
5. Územný priemet zásad ochrany pamiatkového územia

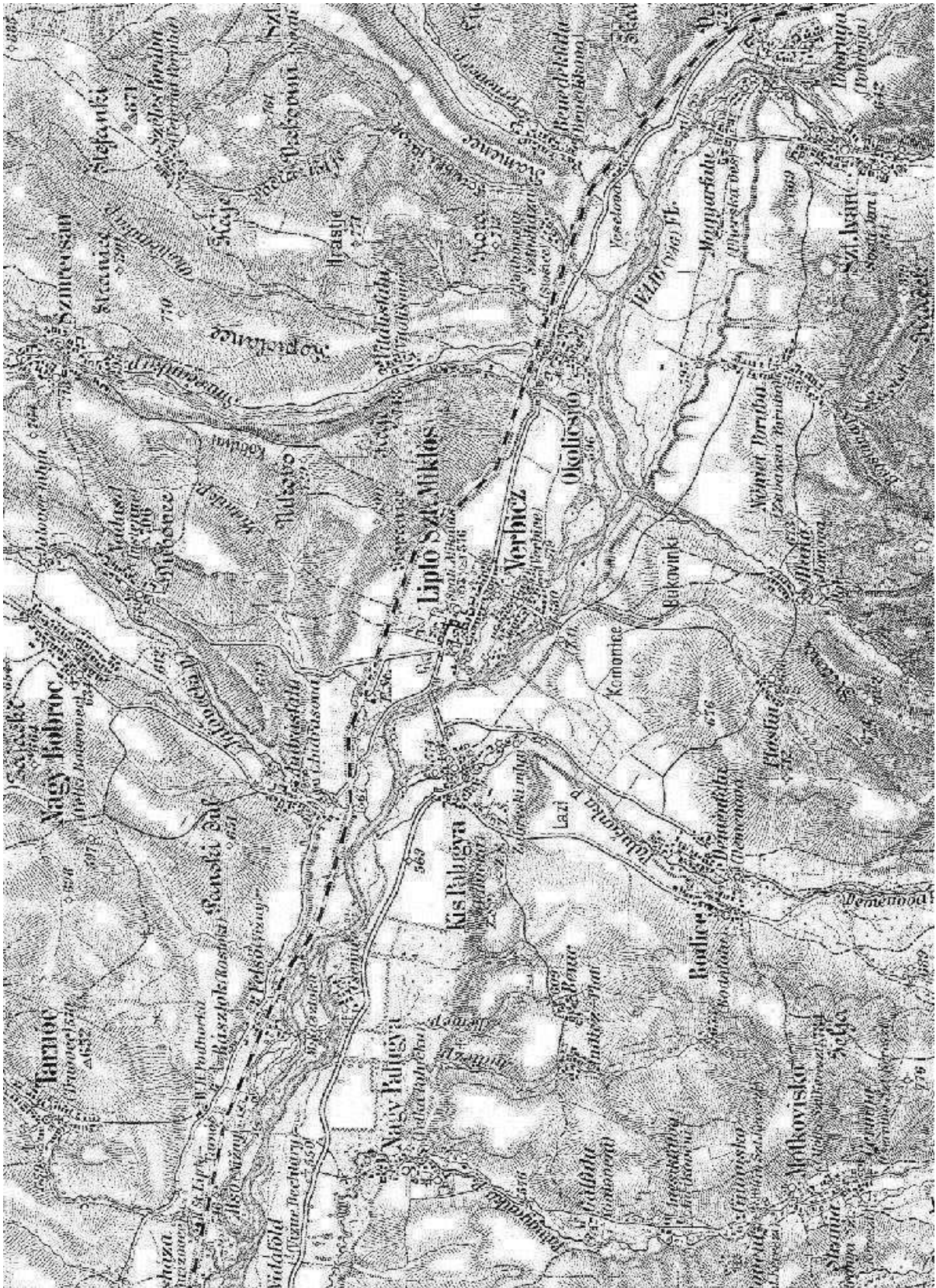
Poznámka : mierka M 1:1000 prispôsobená do tlačenej výstupnej formátu A4 a A3

J. PRÍLOHY

J.1. ZOZNAM HISTORICKEJ DOKUMENTÁCIE

J.1.1 HISTORICKÉ MAPY SÍDLA LIPTOVSKÝ MIKULÁŠ

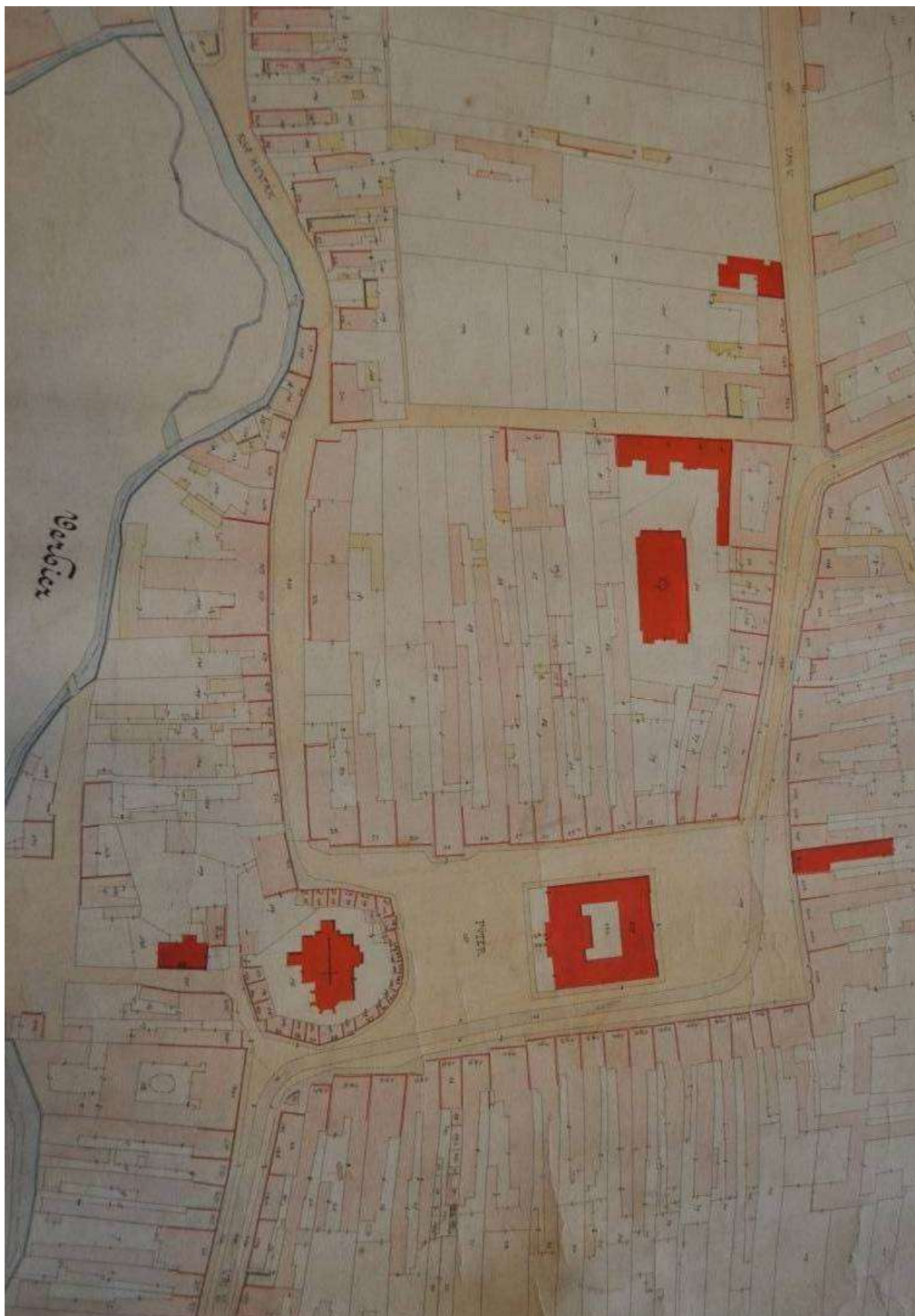
- 1 historická mapa sídla Liptovský Mikuláš, 1769 – prvé vojenské mapovanie
- 2 historická mapa sídla Liptovský Mikuláš, 1876 – tretie vojenské mapovanie
- 3 historická mapa sídla Liptovský Mikuláš – Zemevid scelovaného chotára mestečka Sv. Mikuláš z roku 1872, vyhotovil Andrej Jančo, dipl. merník
- 4 historická mapa sídla Liptovský Mikuláš – pozemno-knižná mapa z roku 1907, centrum mesta
- 5 historická mapa sídla Liptovský Mikuláš – pozemno-knižná mapa z roku 1909, východná časť mesta

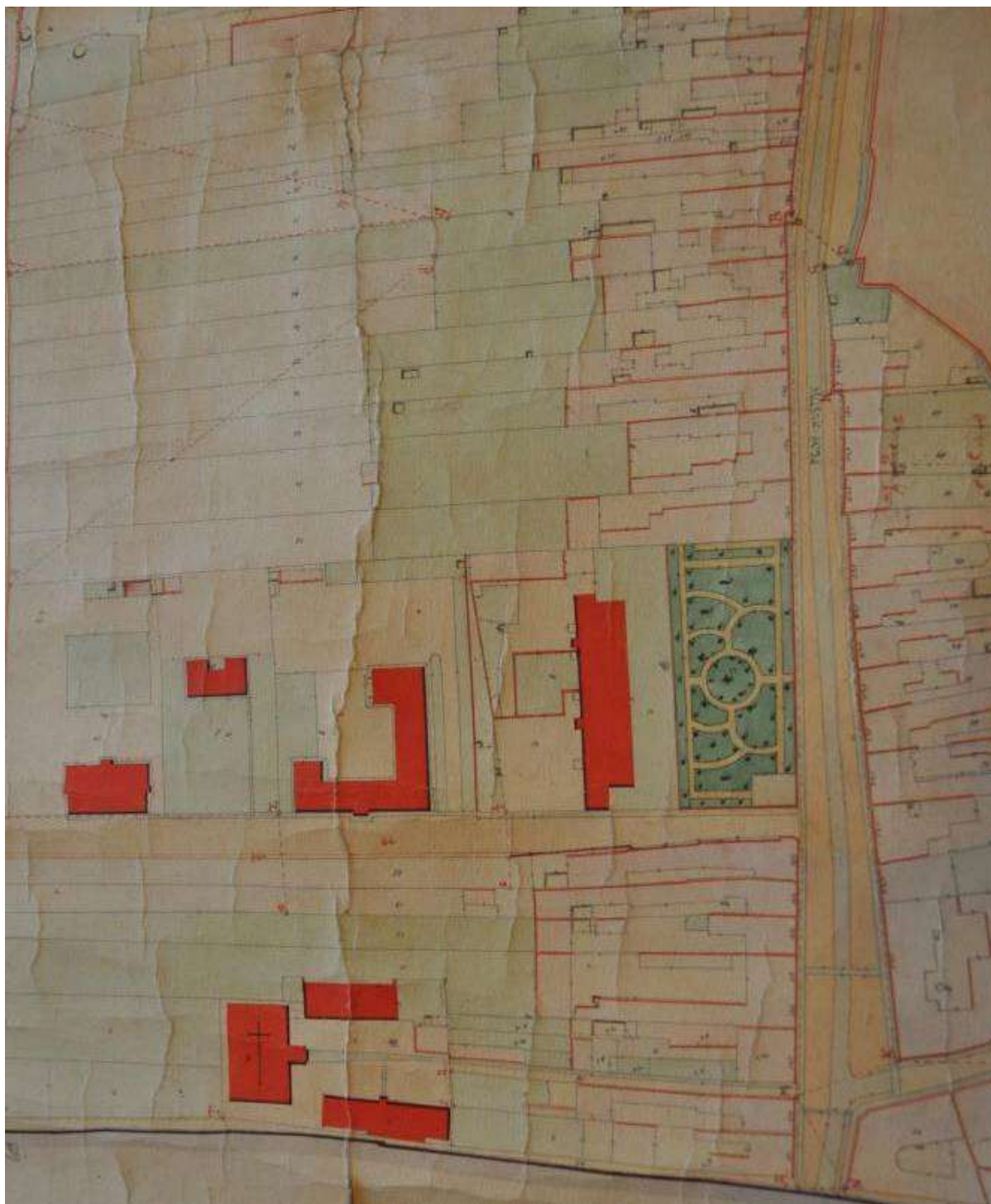
historická mapa sídla Liptovský Mikuláš, 1876 – tretie vojenské mapovanie

historická mapa sídla Liptovský Mikuláš – Zemevid scelovaného chotára mestečka Sv. Mikuláš z roku 1872, vyhotovil Andrej Jančo, dipl. merník

historická mapa sídla Liptovský Mikuláš – pozemno-knižná mapa z roku 1907, centrum mesta

historická mapa sídla Liptovský Mikuláš – pozemno-knižná mapa z roku 1909, východná časť mesta

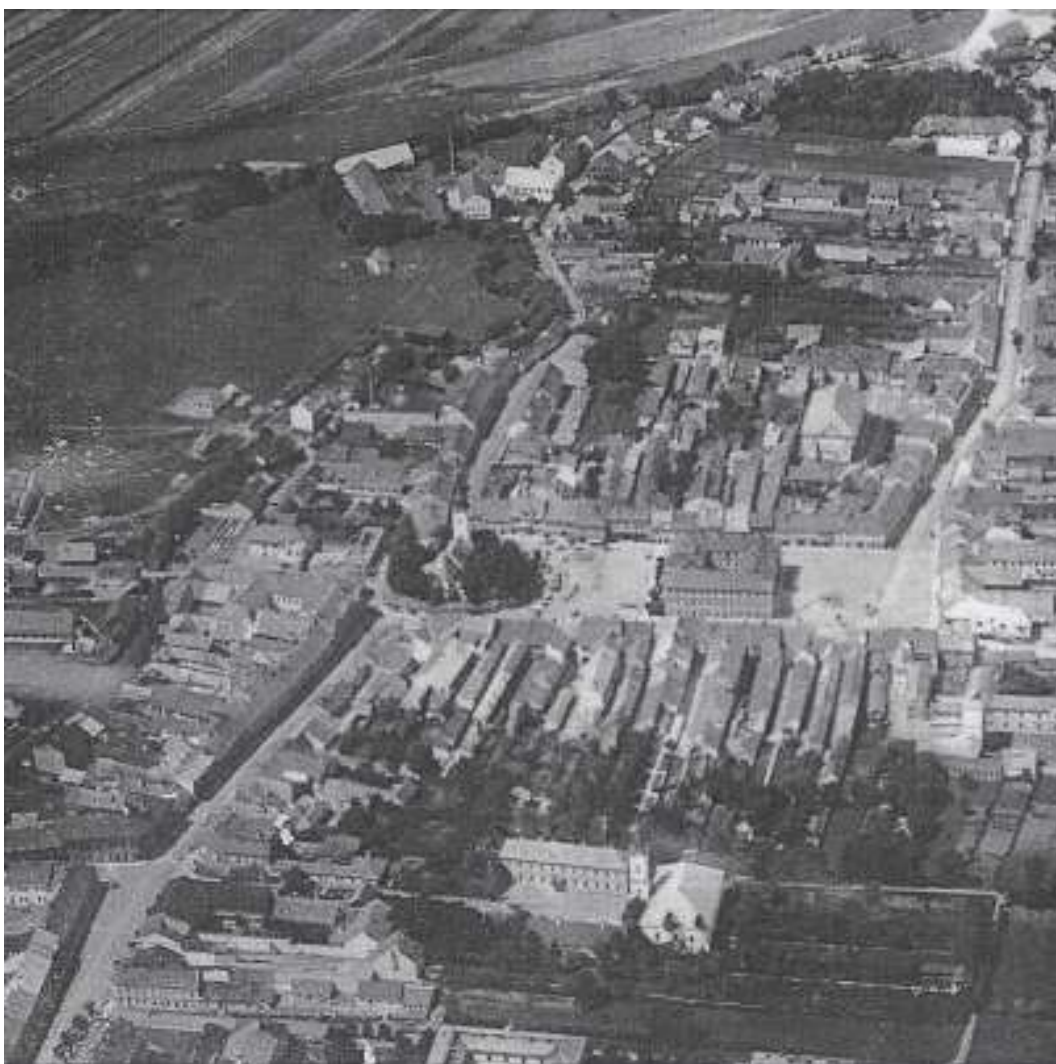
J.1.2 – HISTORICKÉ FOTOGRAFIE

Reprodukcie historických vedút a historických fotografií pamiatkového územia.

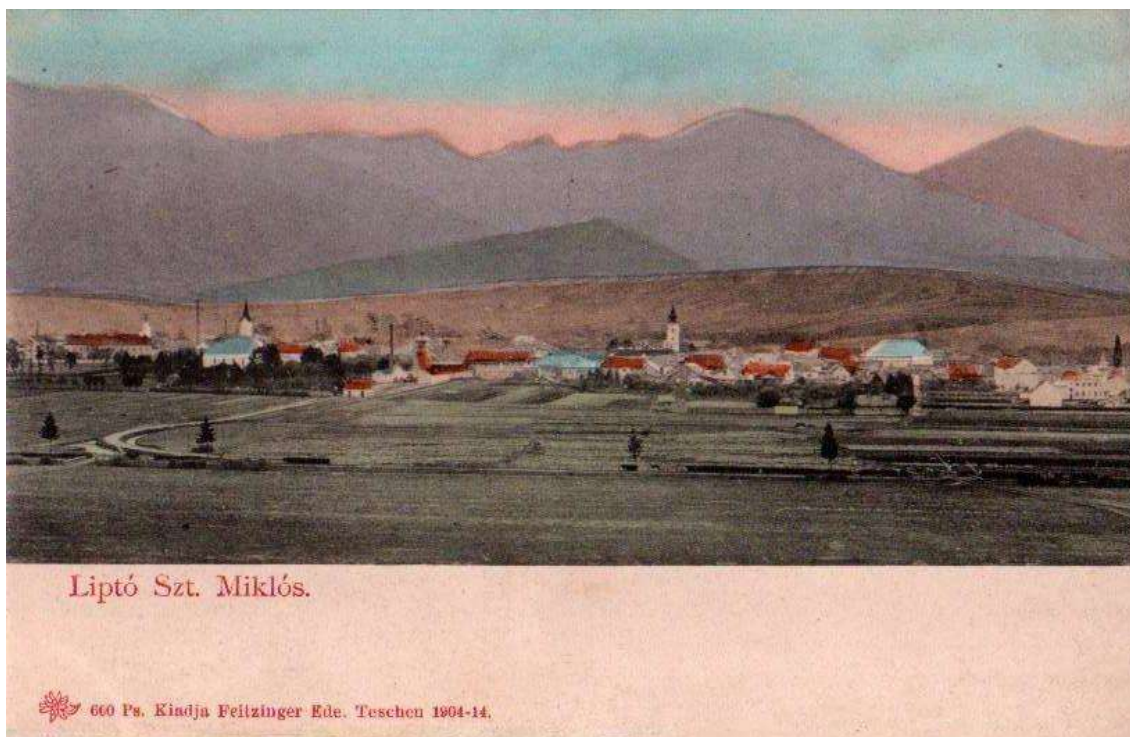
Staršie vyobrazenia sídla, vrátane dobových pohľadníc ako súčasť historickej ikonografie umožňujú poznanie historicky staršej hmotovej štruktúry sídla a jednotlivých stavieb, jeho charakteristického obrazu vrátane stavebných materiálov, architektonických detailov, kompozície zelene, povrchu a vedení komunikácií

1. Liptovský Mikuláš – rytina, okolo roku 1820.

2. Liptovský Mikuláš – historické jadro, námestie Osloboditeľov s ulicami Štúrova a 1. Mája.

3. Liptovský Mikuláš – panoráma mesta z obdobia 1900 – 1914.

4. Liptovský Mikuláš – panoráma mesta, pohľad na mesto zo severu, rok

5. Liptovský Mikuláš – panoráma mesta, vpravo historické jadro, vľavo industriálna časť.

6. Liptovský Mikuláš – historické jadro, východná časť námestia, v pozadí evanjelický kostol a evanjelická škola, veža bývalej likérky.

7. Liptovský Mikuláš – námestie Osloboditeľov a Štúrova ulica, rok 1902.

8. Liptovský Mikuláš – námestie Osloboditeľov a Štúrova ulica, rok 1903.

9. Liptovský Mikuláš – námestie Osloboditeľov a Štúrova ulica, rok 1902.

10. Liptovský Mikuláš – námestie Osloboditeľov a Štúrova ulica, rok 1901.

11. Liptovský Mikuláš – námestie Osloboditeľov, trhové miesto, prelom 19. a 20. storočia.

12. Liptovský Mikuláš – námestie Osloboditeľov a Štúrova ulica, po roku 1925.

13. Liptovský Mikuláš – západná časť námestia Osloboditeľov a Štúrova ulica, budova sporiteľne (bývalá Roľnícka vzájomná pokladnica), polovica 20. storočia.

14. Liptovský Mikuláš – námestie Osloboditeľov, pohľad na župný dom a kostol, rok 1902.

15. Liptovský Mikuláš – námestie Osloboditeľov, zástavba na východnej strane, rok 1902.

16. Liptovský Mikuláš – námestie Osloboditeľov, v závere budova Liptovsko-mikuláskej sporiteľne, v 30-tych rokoch 20. storočia.

17. Liptovský Mikuláš – námestie Osloboditeľov, východná strana, rok 1902.

18. Liptovský Mikuláš – námestie Osloboditeľov, východná strana, rok 1920.

19. Liptovský Mikuláš – námestie Osloboditeľov, severovýchodné nárožie, rok 1924 (pred asanáciou zástavby na Lówovskom pozemku).

20. Liptovský Mikuláš – námestie Osloboditeľov, zástavba na západnej strane, rok 1942.

21. Liptovský Mikuláš – námestie Osloboditeľov, severozápadné nárožie, rok 1924.

22. Liptovský Mikuláš – námestie Osloboditeľov, východná časť, v 40-tych rokoch 20. storočia.
Vľavo funkcionalistická budova firmy Baťa postavená v roku 1930-1931 na mieste staršieho domu.

23. Liptovský Mikuláš – námestie Osloboditeľov, po roku 1930.

24. Liptovský Mikuláš – námestie Osloboditeľov, rímskokatolícky kostol sv. Mikuláša biskupa najstaršia ranogotická stavba na Liptove s prístavbou obchodíkov „kramárnic“ pristavaných k stredovekému opevneniu v polovici 18. storočia.

25. Liptovský Mikuláš – námestie Osloboditeľov, rímskokatolícky kostol, prvá polovica 20. storočia.

26. Liptovský Mikuláš – námestie Osloboditeľov, rímskokatolícky kostol sv. Mikuláša so zástavbou kramárnic, v roku 1940 (kostol bol poškodený požiarom v apríli 1878).

27. Liptovský Mikuláš – rímskokatolícky kostol, rok 1900

28. rímskokatolícky kostol, rok 1958

29. Liptovský Mikuláš – rímskokatolícky kostol, ulica 1. Mája, okolo roku 1900.

30. Liptovský Mikuláš – rímskokatolícky kostol, Belopotockého ulica, vpravo Katolícky dom postavený po roku 1929 na mieste bývalej katolíckej školy (rodný dom J. Levoslava Bellu).

31. Liptovský Mikuláš – rímskokatolícky kostol, puristická obnova v rokoch 1941-1942.

32. Liptovský Mikuláš – námestie Osloboditeľov, župný dom postavený v rokoch 1778 – 1793 staviteľ Peter Grossman z Banskej Bystrice.

33. Liptovský Mikuláš – námestie Osloboditeľov, župný dom (stoličná budova), severná fasáda rok 1930.

34. Liptovský Mikuláš – námestie Osloboditeľov, župný dom - severná fasáda, rok 1930.

35. Liptovský Mikuláš – námestie Osloboditeľov, župný dom - južná fasáda.

36. Liptovský Mikuláš – námestie Osloboditeľov, župný dom a námestie po prvej svetovej vojne, po prestavbe uskutočnenej v roku 1907.

37. Liptovský Mikuláš – námestie Osloboditeľov a začiatok Štúrovej ulice, po roku 1925.

38. Liptovský Mikuláš – Štúrova ulica, prvá polovica 20. storočia (medzivojnové obdobie).

39. Liptovský Mikuláš – Štúrova ulica, po roku 1925.

40. Liptovský Mikuláš – Štúrova ulica, 20-te roky 20. storočia.

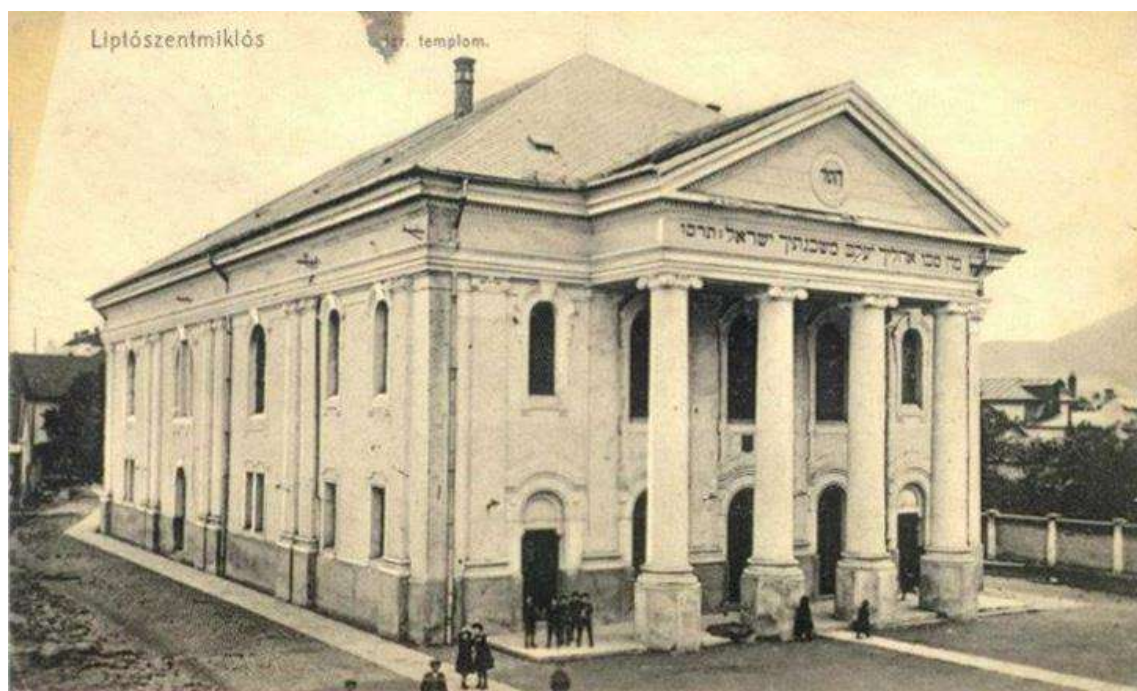
41. Liptovský Mikuláš – Štúrova ulica, vpravo priečelie hotelu Európa s prvou pobočkou firmy Baťa.

42. Liptovský Mikuláš – Štúrova ulica, križovatka s Hollého ulicou , hotel Royal, neskôr hotel Európa v 20-tych rokoch 20. storočia.

43. Liptovský Mikuláš – Štúrova ulica, križovatka s Hodžovou ulicou, 20-te roky 20. storočia.

44. Liptovský Mikuláš – Hollého ulica, synagóga postavená v roku 1742 – 1846, prestavaná v roku 1906, autor : Leopold Baumhorn, Budapešť.

45. Liptovský Mikuláš – Hodžova ulica (predtým Staničná ulica), 20-te roky 20. storočia.

46. Liptovský Mikuláš – priestor pred evanjelickým kostolom s budovami školy, kostola starej a novej evanjelickej fary, po roku 1934 (škola od roku 1956 slúžila ako Obrazáreň P. M. Bohúňa).

47. Liptovský Mikuláš – budova bývalého kláštora s parkovou úpravou (sídlo Okresného súdu v Liptovskom Mikuláši), na začiatku 20. storočia.

48. Liptovský Mikuláš – budova bývalého kláštora jezuitov a františkánov s parkom.

49. Liptovský Mikuláš – budova gymnázia z roku 1914 -1916 (Uhorské kráľovské hlavné gymnázium)
autor : Zoltán Bálint a Lajoš Jámbor , Budapešť.

50. Liptovský Mikuláš – budova evanjelickej školy v prvej tretine 20. storočia.

51. Liptovský Mikuláš – ulica Bellova smer Vrbica, vpravo budova Čierneho orla.

52. Liptovský Mikuláš – ulica 1. Mája, budova Reduty a Čierneho orla, rok

53. Liptovský Mikuláš – ulica 1. Mája, budova Rôľníckeho domu, Reduty a Čierneho orla, rok

54. Liptovský Mikuláš – ulica 1. Mája, severná strana zástavby ulice z obdobia 1900 – 1914, vpravo dom Krivossovcov postavený v roku 1884.

55. Liptovský Mikuláš – ulica 1. Mája, pohľad východný – budova hostinca Čierny orol a budova Reduty vpravo na obrázku zo začiatku 20. storočia.

56. Liptovský Mikuláš – ulica 1. Mája, pohľad západný.

57. Liptovský Mikuláš – ulica 1. Mája, severná strana zástavby ulice, rok 1896.

58. Liptovský Mikuláš – ulica 1. Mája, pohľad východný.

59. Liptovský Mikuláš – ulica 1. Mája, pohľad západný.

60. Liptovský Mikuláš – ulica 1. Mája, pohľad východný, vľavo dom Krivossovcov z roku 1884.

60. Liptovský Mikuláš – ulica 1. Mája, pohľad východný.

61.- 65. Liptovský Mikuláš – Tranovského ulica, Cirkevný dom, nová evanjelická fara a evanjelický kostol po roku 1934. Stavba evanjelického domu od autora M. M. Harninca bola vysvätená v roku 1934.

24. – 27. Liptovský Mikuláš – Tranovského ulica, evanjelická škola, evanjelický kostol postavený v rokoch 1783 – 1785. Budova vydavateľsko-kníhkupeckého spolku Tranoscius, založeného 27. apríla 1898.

Poznámka :

Zdroj historických fotografií

Liptovský Mikuláš na historických fotografiách a pohľadniciach, uverejnených na webovej stránke mesta www.liptovskymikulasblogpost.com

Archív v Liptovskom Mikuláši

J.2 FOTOGRAFICKÁ DOKUMENTÁCIA - SÚČASNÝ STAV

J.2.1 PANORAMATICKÉ ZÁBERY

chránený pohľadový uhol z krajiny na pamiatkové územie č. 1
pohľad z diaľničného privádzača na centrum mesta

pohľadový uhol dokumentuje nevýrazné pôsobenie historickej štruktúry v rámci súčasnej zástavby sídla
pohľad z cesty do lľanova na siluetu pamiatkovej zóny

chránený pohľadový uhol z krajiny na pamiatkové územie č. 2
pohľad na siluetu pamiatkovej zóny zo severovýchodnej strany

pohľadový uhol z krajiny na pamiatkové územie dokumentuje situovanie sídla v kotline
pohľad na siluetu pamiatkovej zóny zo severovýchodnej strany, z lokality Háj – Nicovô

J.2.2 CHARAKTERISTICKÉ POHĽADY DO PRIESTOROV ULÍC A NÁMESTIA

pohľadový kužeľ č.1 Štúrova ulica

pohľadový kužeľ č. 2
námestie Osloboditeľov – zástavba západného bloku námestia

pohľadový kužeľ č.3 námestie Osloboditeľov

pohľadový kužeľ č.4
námestie Osloboditeľov – zástavba východného bloku námestia

pohľadový kužel č. 5
námestie Osloboditeľov – centrálna časť námestia s priestorovou dominantou bývalého Župného domu

pohľadový kužel č. 6
námestie Osloboditeľov – zástavba západného bloku námestia

pohľadový kužel č. 7
ulica Moyzesova s výškovou dominantou kostola sv. Mikuláša

pohľadový kužel č. 8
začiatok ulice 1. Mája, napojenie na námestie Osloboditeľov

pohľadový kužel č. 9
ulica 1. Mája – zástavba severnej strany ulice

pohľadový kužel č. 10
križovatka ulíc Tranovského a ulice 1. Mája

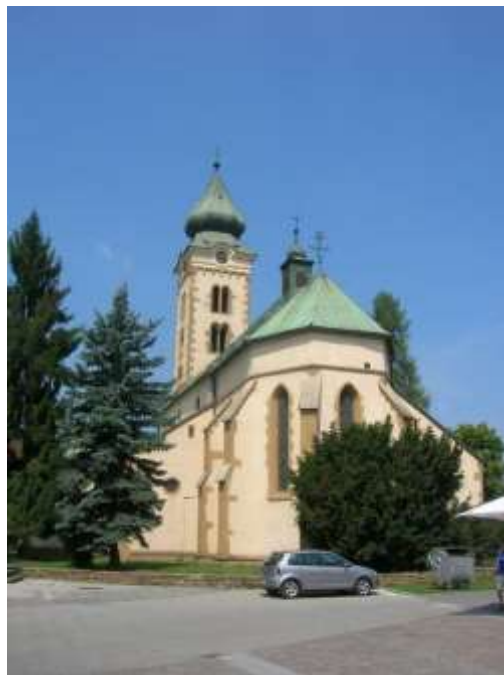

pohľadový kužel č. 11
ulica 1. Mája – zástavba severnej strany ulice

pohľadový kužel č. 12
ulica 1. Mája – zástavba južnej strany ulice

J.2.3 ZÁBERY VÝZNAMNÝCH DOMINÁNT URBANISTICKÝCH PRIESTOROV

výšková dominanta v pamiatkovom území – rímskokatolícky kostol svätého Mikuláša

výšková dominanta v pamiatkovom území – evanjelický kostol postavený v rokoch 1783-1785

priestorová dominanta v pamiatkovom území – budova bývalého župného domu postaveného v rokoch 1778-1793, dnes sídlo štátnej správy

priestorová dominanta v pamiatkovom území – budova bývalého kláštora, neskôr budova okresného súdu, od roku 1949 múzeum, dnes Slovenské múzeum ochrany prírody a jaskyniarstva

J.2.4 POHLĎADY NA ULIČNÉ FASÁDY ZÁSTAVBY, DVOROVÉ A VNÚTROBLOKOVÉ PRIESTORY

Štúrova ulica č. 801/1

Štúrova ulica č. 59/2

Štúrova ulica č. 802/3

Štúrova ulica č. 2341/4

Štúrova ulica č. 803/5

Štúrova ulica č. 56/6

Štúrova ulica č. 804/7

Štúrova ulica č. 805/9

Štúrova ulica č. 806/11

Štúrova ulica č. 807/13

námestie Osloboditeľov č. 62/3

námestie Osloboditeľov č. 63/4

námestie Osloboditeľov č. 64/5

námestie Osloboditeľov č. 65/6

ulica Milana Pišúta č. 3973/2

ulica Milana Pišúta č. 919/1

námestie Osloboditeľov č. 68 /7

námestie Osloboditeľov č. 69/8

námestie Osloboditeľov č. 70/9

námestie Osloboditeľov č. 71/10

námestie Osloboditeľov č. 72/11

námestie Osloboditeľov č. 73/12

námestie Osloboditeľov č. 74/13

námestie Osloboditeľov č. 75/14

námestie Osloboditeľov č. 76/15

námestie Osloboditeľov č. 77/16

námestie Osloboditeľov č. 78, 4509/17

námestie Osloboditeľov č. 79/18

námestie Osloboditeľov č. 80/19

námestie Osloboditeľov č. 82/20

námestie Osloboditeľov č. 85/21

námestie Osloboditeľov č. 86/22

námestie Osloboditeľov č. 87/23

námestie Osloboditeľov č. 88/24

námestie Osloboditeľov č. 89/26

námestie Osloboditeľov

ulica Moyzesova č. 662/6

námestie Osloboditeľov č. 789/28

námestie Osloboditeľov č. 790/29

námestie Osloboditeľov č. 791/30

námestie Osloboditeľov č. 792/31

námestie Osloboditeľov č. 793/32

námestie Osloboditeľov č. 794/33

námestie Osloboditeľov č. 795/34

námestie Osloboditeľov č. 796/35

námestie Osloboditeľov č. 797/36

námestie Osloboditeľov č. 798/37

námestie Osloboditeľov č. 799/38

námestie Osloboditeľov č. 800/39

ulica 1. Mája č. 709/2

ulica 1. Mája č. 708/4

ulica 1. Mája č. 707/6

ulica 1. Mája č. 706/8

ulica 1. Mája č. 705/10

ulica 1. Mája č. 704/12

ulica 1. Mája č. 704/12

ulica 1. Mája č. 3863/14
ulica 1. Mája č. 701/16

ulica 1. Mája č. 700/18

ulica 1. Mája č. 699/20

ulica 1. Mája č. 698/24

ulica 1. Mája č. 697/26

ulica 1. Mája č. 90/...

ulica 1. Mája č. 91, 2450/...

ulica 1. Mája č. 90/...

ulica 1. Mája č. 92/1

ulica 1. Mája č. 92/1

ulica 1. Mája č. 93/...

ulica 1. Mája č. 1093/5
ulica 1. Mája č. 95/7

ulica 1. Mája č. 95/7

ulica 1. Mája č. 95/7

ulica 1. Mája č. 96/9

ulica 1. Mája č. 97/11

ulica 1. Mája č. 98/13

ulica 1. Mája č. 98/13

ulica 1. Mája č. 99/15

ulica 1. Mája č. 99/15

ulica 1. Mája č. 196/28

ulica 1. Mája č. 196/28

ulica 1. Mája č. 196/28

ulica 1. Mája č.3903/32

ulica 1. Mája č. 195/30

ulica 1. Mája č. 194/34

ulica 1. Mája č. 193/34

ulica 1. Mája č. 192/36

ulica 1. Mája č. 191/38

ulica 1. Mája č. 190/40

ulica 1. Mája č. 110/21

ulica 1. Mája č. 112/17

ulica 1. Mája č. 112/17

ulica 1. Mája č. 113/19

ulica 1. Mája č. 114/21

ulica 1. Mája č. 115/35

ulica 1. Mája č. 115/35

ulica Školská – pohľad na komplex budov ev. a. v. cirkvi

ulica Školská č. 122/2

ulica Školská č. 122/2 (budova finančného riaditeľstva, postavená v roku 1926)

dvorová časť – východný blok zástavby námestia Osloboditeľov

strešný reliéf – zástavba západného bloku námestia Osloboditeľov

dvorová časť – východný blok zástavby nám. Osloboditeľov

vnútro blokový priestor – južný blok zástavby ulica 1. Mája

zástavba zadnej časti – južný blok Štúrova ulica

J.2.5 POHLĎADY NA CELKY ZELENE A CINTORÍNŮ

námestie Osloboditeľov, výsadby ihličnanov okolo kostola sv. Mikuláša

námestie Osloboditeľov, líniové výsadby vo východnej časti námestia

synagóga, úpravy okolia NKP – západná časť

námestie Osloboditeľov, sádkovnícke úpravy okolo pomníka padlým vojakom ČA

námestie Osloboditeľov, stromoradia v západnej časti námestia

synagóga, úpravy okolia NKP – východná časť

záhrada pri Oblastnej galérii P.M. Bohúňa

parkové úpravy v severozápadnej časti PZ, v mieste asanovanej historickej zástavby

záhrada pri Oblastnej galérii P.M. Bohúňa – západná časť

záhrada pri Oblastnej galérii P.M. Bohúňa – juhozápadná časť

námestie Osloboditeľov, výsadba pri kostole sv. Mikuláša – západná strana

zeleň situovaná v závere severného bloku Štúrovej ulice, severozápadná časť pamiatkovej zóny

3. PRÁVNE NORMY

Súvisiace právne normy :

- Zákon NR SR č.49/2002 Z.z. o ochrane pamiatkového fondu v znení zákona č. NR SR č. 479/2005 Z.z.
- Vyhláška Ministerstva kultúry SR č. 16/2003 Z.z., ktorou sa vykonáva zákon o ochrane pamiatkového fondu
- Deklarácia Národnej rady Slovenskej republiky o ochrane kultúrneho dedičstva, Zbierka zákonov Slovenskej republiky č. 91/2001, čiastka 39 z 20. marca 2001
- Európsky dohovor o krajine č. 515/2005 Z.z.
- Dohovor o ochrane architektonického dedičstva Európy z roku 1999 č. 369/2001 Z.z.
- Zákon č. 50/1976 Zb. o územnom plánovaní a stavebnom poriadku (stavebný zákon) v znení neskorších predpisov
- Zákon NR SR č.237/2000 Z.z., ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 50/1976 Zb. o územnom plánovaní a stavebnom poriadku, v znení neskorších predpisov a o zmene a doplnení niektorých zákonov
- Vyhláška Ministerstva životného prostredia SR z 25. januára 2001 č. 55/2001 o územnoplánovacích podkladoch a územnoplánovacej dokumentácii
- Medzinárodné dokumenty ICOMOS o ochrane kultúrneho dedičstva
- Washingtonská charta – ochrana historických miest, Washington : ICOMOS1987